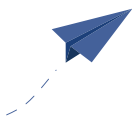

ГЕОРГІЙ І КАТЕРИНА ГРІШИНИ

**VIVAT,
VALENCIÀ!
¡VISCA, VALENCIA!**

Георгій і Катерина ГРІШИНІ

BIBAT, VALENCIE! ¡VISCA, VALENCIA!

КНИГА ГЕОРГІЯ І КАТЕРИНИ ГРІШИНІХ

БЕСІДА ПОЛІНИ ГРІШИНОЇ І МАРТИНИ ГОМЕС

ФОТОГРАФИ

Іван Ухов,
Георгій Грішин, Валерій Заєць,
Олена Зубинська, Олена Панова.

ДЕНІЯ – ВАЛЕНСІЯ – ЛОНДОН

2022-2024

Ми особливо дякуємо:

OAKESHOTT Insurance Group Ltd,
Лондон, за фінансування,

Casa de Levante, Денія, за натхнення, Señor Juan A. Diez, Falconaumann, Felivet, César Guardado Gil і Олери Кривобоківу за мапи та їх оформлення,

музеям Валенсії за різноманітні матеріали,

Іванові Ухову за чудове фото “Сікстинської” на обкладинку.

Щиро дякуємо за роботу і терпіння перекладачеві на українську мову пані Людмилі Мисливчук.

А також дизайнеру-верстальнику Грекович Надії.

Ми повністю поділяємо почуття болю і скорботи з приводу трагедії 29 жовтня 2024 року. І віримо, що передмістя Валенсії відродяться! Подвиг волонтерів у перші дні після трагедії є запорукою цього!

СТІЙТЕ!

Поки що не читайте!

Книга велика. Довга.

Ми хочемо допомогти Вам, шановні читачі.

Як і в будь-якій електронній книзі, ліворуч Ви завжди можете побачити зміст.

А ще у нас є список «Головного». «Найголовнішого».

Обираєте те, що Вас цікавить, наприклад,

ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Вводите в пошук. І бачите 15, а то й 20 місць, які варто відвідати з дітьми.

НАЙГОЛОВНІШЕ

ТОП Валенсії = VALENCIA BONITA

КУДИ піти і поїхати, якщо у Вас один день

ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА:

ТРАНСПОРТ, ЇЖА, НАПОЇ, СПОРТ

ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

СВЯТА протягом всього року

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Прапор Валенсії – Ла Сеньєра

Герб, кажан, дракон

АРХІТЕКТУРА. XVIII-XXI ст.

ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО

СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

ВАЛЕНСІЙСЬКА мова

ТОП Валенсії = VALENCIA BONITA

КУДИ піти і поїхати, якщо у Вас один день

V	VALENCIA	DG+DV
A	AYUNTAMIENTO	DG 1+2
L	LONJA DE SEDA	DG 64
E	EDUCATION	DV 10,12
N	NATURE	DG 25, 27, 28
C	CATHEDRAL	DG 39
I	IGLESIA	DG 33
A	ARTS	DG 26, 12
B	BASILICA	DG 38
O	OCEANOGRAPHIC	DV 10, 4
N	NIGHTLIFE	DG 22, DV 11
I	INGLÉS	DG 6, 55
T	TRAIN STATION	DG 7
A	ALBUFERA	DV 11, 19

ПОСИЛАННЯ на мапи DG / digo (Старе місто) і DV / DiVa (Всі райони міста)

- V** Valencia, La Valenciana. Три Валенсії. Що може бути гарніше?
- A** Мерія на гарній площі. Музей з експонатами часів Реконкісти – XIII
- L** Шовкова біржа. Готичне диво XV століття
- E** Освіта. САС та інші захоплюючі музеї міста. II-XXIII (!)
- N** Природа – парки. Турія. Віверос / del Real. Montforte
- C** Собор Діви Марії. Свята Чаша (Грааль?). Гойя. Музичні ангели. XIII-XIX
- I** Церква Свв. Петра і Миколая. “Сікстинська”. XV-XVIII
- A** Мистецтво. Музей образотворчого мистецтва, MuVIM, Музей сучасного мистецтва. XV-XXI
- B** Базилика. Горбуня – Gopegeteta. Покровителька міста
- O** Океанаріум і Біопарк. Морська та наземна фауна
- N** Нічне життя. Ресторани і нічні клуби Кармен та Кабаньяль
- I** Магазины-EI Corte Inglés і район коло ринку Колумба/Colón.Кругла площа
- T** Північний вокзал, ринок Колон та інші шедеври модернізму. XIX-XX
- A** За місто! Озеро Альбуфера. Пляжі Ель Салер і Пінедо. Або Кабаньяль

ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ

ПЛАН-МАПА СТАРОГО МІСТА

АВТОР - Señor Juan A. Diez

Ми називаємо її DG або digo.

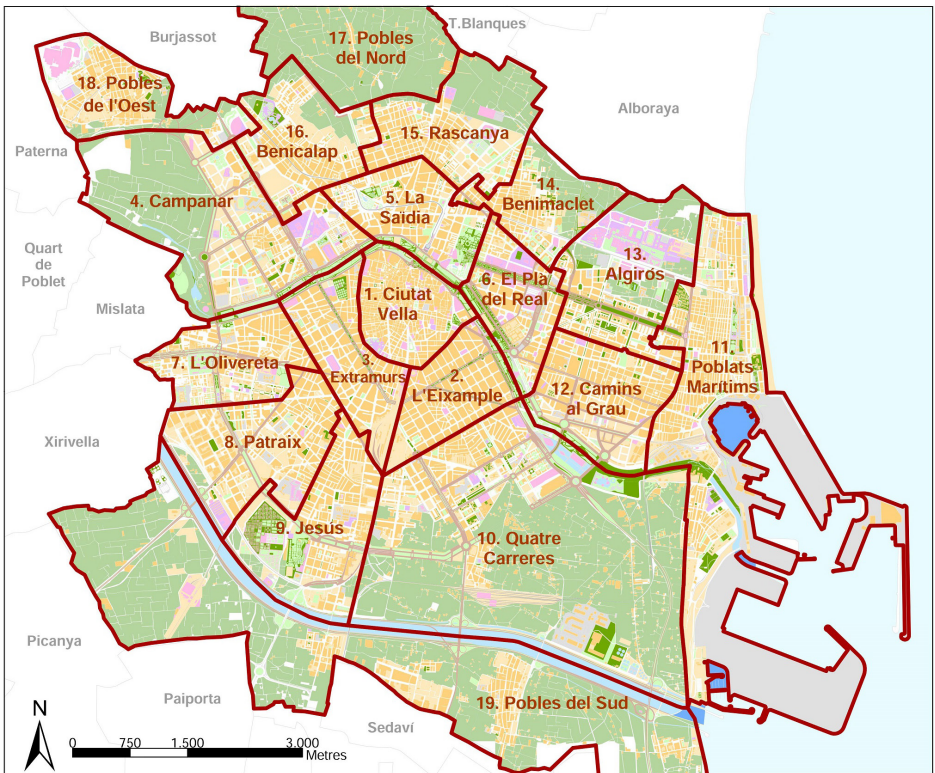
Докладні пояснення щодо цифр наприкінці.
ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ

ПЛАН-МАПА ВСЬОГО МІСТА ВІД МЕРІЇ ВАЛЕНСІЇ

19 районів / Distritos

Ми називаємо її DV або DiVa.

Докладні пояснення щодо цифр наприкінці.

ЗНАЙОМСТВО

Привіт! Мене звати Polly. Поліна. Мені 16 років. Я зовсім недавно живу у Валенсії. Як же мені подобається це місто! Воно і старовинне, і сучасне. Зелене і надзвичайно гарне! Розкажи мені про нього, будь ласка!

Hoła, Поля! Я Мартіна. Мені теж 16! Валенсія – моє рідне місто. Народилася я неподалік від університетів і нашого улюбленого парку Віверос. Давай погуляємо разом по місту. І по околицях поїздимо, наші батьки нам допоможуть!

ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ

Для початку. Ми ж з тобою розмовляємо ... і пишемо книгу! А розповідь про будь-яке місто без хороших карт – нонсенс!

Головних мап у нас дві. DG, digo – МАПА ЦЕНТРУ, план Старого міста (див. стор. 6 і 191). Посилатися на неї будемо так: digo-1. В кінці книги напишемо, звідки пішло це скорочення.

ДРУГИЙ супер-план – вся Валенсія. Це Distritos / Райони міста. Посилання – DiVa (див. стор. 7, 150 та 200).

В деяких позиціях мапи digo та DiVa перехрещуються. Це коли об'єкти з першого списку містяться за межами Старого міста / Ciutat Vella.

А ще ми з татом і мамою ТОПІ придумали. Просто запозичили чудову назву - VALENCIA BONITA – так один хороший сайт називається. І поставили по 2-3 цікавих об'єкти під кожну букву (стор. 5 і 190).

Добірний список: що подивитися у Валенсії та околицях за 2-3 дні. Ось ці об'єкти в ValBon і включені. Схожі рекомендації є і в кінці книги – для нетерплячих (стор. 188).

До речі! Цей текст, про мапи, виділено. В основному так ми будемо зазначати наші поради. Куди піти/поїхати, що подивитися.

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

В кінці книги ми розмістили практичну главку. Транспорт, їжа, напої, спорт. Що подивитися за 2-3 дні (стор. 179–189).

А ще треба вивчити Зміст, він в кінці, на стор. 204. І на четвертій сторінці (Ви її вже перегорнули?) - розділ «НАЙВАЖЛИВІШЕ». Куди піти або поїхати з дітьми. Відомі валенсійці – хто вони? Музеї та свята протягом року. Кухня.

Ну що, почнемо?

ІМЕНА ВАЛЕНСІЇ

Валенсія... що тобі чується у назві?

- Валентність?

- Мабуть, іспити з хімії забути не можеш.

Valentía - Енергія! Хоробрість! Подвиг!

Вся історія міста саме про це. З моменту його заснування на острові посеред річки Турія.

За панування мусульман місто величали Балансією (Balansiya).

В газетах часто пишуть: La Capital del Turia (столиця на Турії-річці).

Про річку. Її тепер у центрі немає. Але валенсієць найчастіше скаже: «За річкою». Гість міста піде шукати річку ... і знайде парк!

Питомо «валенсійське» ім'я міста – Cap i Casal. «Голова і дім». Або «Найважливіше місто». Використовується ця назва аж вісім століть!

Є ТРИ Валенсії:

Місто.

Провінція.

Автономія / Comunidad Valenciana.

Ми любимо її називати La Valenciana.

ВАЛЕНСІЙСЬКА І КАСТИЛЬСЬКА **ВАЛЕНСІЙСЬКА мова**

І ось про що домовимося. Будемо використовувати упереміш і валенсійські, і кастильські / «іспанські» варіанти назв і слів. Вони і схожі, і різні.

Comunitat – валенсійською, Comunidad – кастильською. Valenciá/Valenciano. Túria i Turia. València i Valencia.

СІМ'Я на ФАЙЯС

Інша вимова – ФАЛЬЯС. Але оскільки це свято суто валенсійське, ми будемо дотримуватись нашої вимови.

Почнемо з нашого сімейного альбому ... ось моя мама, мій тато. Брати і сестри.

- Ой, а що це на табі за сукня така? І зачіска ... ці рогалики на скронях. А прикраси які! Що це за краса?

- Я ж файєра. Fallera Mayor нашого району, цього року мене обрали.

- Ого ... але я зовсім нічого про це не знаю. Розкажи детальніше, будь ласка!

ФАЙЯС – НАЙДИВНІШЕ СВЯТО

Іноді кажуть, що Файяс – найдивніший звичай у всій Іспанії. Ми готуємося цілий рік, у тому числі художники, архітектори, будівельники.

- І що ви робите?

- Створюємо величезні смішні та красиві скульптури. Точніше, складні скульптурні групи, монументи. Вони, як і саме свято, зветься Файяс.

Іноді вони сягають висоти 3-4-х поверхового будинку. У кожній по 20-40 фігур. Кожна зветься Ninot. Ми складаємо вірші – смішні, сатиричні, одягаємо особливі святкові строї, покладаємо квіти Богоматері.

А потім ... за одну ніч, з 19 на 20 березня – спалюємо всі фігури! Дотла! Лише купки попелу залишаються ... А на завтра починаємо все знову...

- Отакої! І справді дивна традиція! А хто ж її придумав? Що вона означає?

- Майже у всіх країнах світу люди святкували весняне рівнодення. Прощалися з зимою, зустрічали весну.

А у Валенсії це свято придумали теслі. Carpinteros. У нас завжди робили гарні меблі.

- А головний тесля, він хто?

- Земний батько Ісуса Христа. Св. Йосиф. Пепе. Джосеп по-валенсійськи.

День святого Йосифа, 19 березня, тепер став Днем батьків.

Спочатку Гільдія теслів просто влаштовувала свято. Біля дверей своїх цехів вони спалювали непотрібні залишки меблів. Прощалися з зимою, звільняючи місце для весни, для нового. Часто в центрі встановлювали факел. А потім ... стали із залишків складати фігури (Ninot). Робили цілі композиції й жартівливі підписи. Підсміюватися над своїми начальниками, над мерами, політиками...

Найстаріша фая – на площі Королеви. Раніше ця площа звалася на честь святої Катерини. На цій площі встановлюють скульптурні композиції аж з 1820 року.

- А чому Файяс? Fallas? Що за слово таке дивне?

- Що ж тут дивного? Навіть ваше «факел» нагадує. Facula латинською мовою – «маленький факел». Війська Короля-визволителя Хайме Першого освітлювали ними дорогу.

- І коли таке дивне свято відзначається?

РОЗКЛАД ФАЙЯС

Остання неділя лютого – Cridá. Заклик до будівництва файяс.

У березні щодня з 1 до 19 числа о 2 годині дня на площі Аюунтам'єнто /Мерії (digo-1) вибухають петарди: Mascletá. Шум страшенний, земля під ногами тремтить.

Ми всі стаємо трохи божевільними, locos. Майже на три тижні. Але по-доброму. Розважаємось, проводимо час з друзями, танцюємо прямо на вулицях...

Мистецтво, сатира, традиції, веселощі, шум, релігія – все переплітається.

А коли треба приїздити? І куди йти?

Файерських комісій лише у Валенсії майже 400! Комісії складаються з людей, які готують до свята свій район. Вони називаються Comisiones Falleras з додаванням назви вулиці або площі, на якій встановлюються скульптури.

Виходить, всього файяс близько 800. Адже кожна комісія представляє дві з них: основну і дитячу.

Як ти думаєш, скільки людей офіційно є файерос?

-10 тисяч?

- Понад сто тисяч осіб входить до комісій!

Це велика честь. Тут переплітаються сімейні традиції, міцна дружба, любов, данина історії міста. Але і дороге це задоволення! Всі файери сплачують внески до своїх комісій. Всі намагаються вийти в найкрасивішому строї.

У процесі беруть участь не лише файєрос. Також скульптори, художники, декоратори, флористи, будівельники та монтажники, пожежники, ресторатори, музиканти, готельєри, журналісти, фотографи. Вважай, все місто.

А ще Файяс відзначають в інших містах, включно з Денією.

15-го березня – Plantá. Будівництво, або Встановлення. Всі монументи звозяться і встановлюються на площах міста. Штовханина, сміх, метушня! Половина вулиць центру для проїзду закриті. Але для нас це найулюбленіша пора року.

800 ... як же їх всі побачити?

СПЕЦІАЛЬНА СЕКЦІЯ ФАЙЯС

Треба почати з тих, що в Спеціальній секції: La Sección Especial. Майже всі 10 – у центрі міста. Найкрасивіші, найцікавіші фігури, найсмішніші вірші. Адже сатиричні вірші валенсійською мовою – це одна з головних частин свята!

Про що вони?

Про наш уряд у Мадриді. Про королів, нинішнього і колишнього. Про іноземних політиків. Про погані дороги та сміття на вулицях. Про все те, що ми обговорюємо, зустрічаючись з друзями та сім'ями. А тут – пишемо прямо.

Як же все це вивчити?

Днів зо два вистачить, якщо оглядати лише Спеціальну секцію. Давай глянемо на світлини. Ось монумент на одному з найгарніших бульварів Королівства Валенсії. *Reino de Valencia / Regne de València*.

– І хто всі ці люди?

– У кожної Файї є своя тема, або *Lema*. У цієї – «Все погане». Якраз його і треба спалювати. Сімейка Борха/Борджа – наші валенсійські папи. Пандора з її скринькою всіх нещасть. Президент уряду, куди ж без нього?

Ще світлини з минулих Файяс. Віщун намагається вгадати, що собою являтиме Іспанія у 2030-му. Диктатуру? Федеративну чи конфедеративну країну? Просто футбольний клуб?

Що ще цікавого можна оглянути?

Феєрверки. Ніч Вогню. Nit de Foc. Феєрверки відбуваються щовечора, але найголовніший – 18 березня вночі. Тепер він проходить коло САС. Трохи пізніше поясню, що це і де.

La Crema – Спалення, проводиться в ніч на 19 березня. На жаль, сплять усі фігури, крім кількох Ninots, які відбирає комісія за результатами голосування. Останньою палахкотить фая на площі Аюнтам'єнто.

Отже, працюють над скульптурами увесь рік, а милуються ними всього чотири дні? Шкода.

Але така традиція. І потім, цей тиждень ми живемо на повну!

ОФРЕНДА у ГОРБУНІ

Офренда /Ofrenda – найкрасивіший момент Файяс. Це покладання квітів Горбуні / La Geperudeta.

Що за дивне слово? Хто така Горбуня?

Наша улюблена Богоматір.

Покровителька всіх знедолених. *Virgen de los Desamparados. Патронеса міст Валенсія, Гандія та всього Валенсійського співтовариства, головнокомандувач Валенсійських військ.*

І, звичайно, Богоматір. Зворушлива фігура з немовлям Ісусом.

А чому вона «Горбуня»?

У світі не так багато зображень стоячої Богоматері. Згадай ікони, картини Леонардо, Рафаеля – вона завжди сидить. А у нас стоїть. Трохи схилила голову. У неї розкішне вбрання з багатим коміром.

Ось через це і створюється враження, що у неї горбик. Звідси – *La Geperudeta*. А ще *Mareta* – матуся, ніжно, з любов'ю. Захисниця дітей, хворих, знедолених – всіх тих, хто не може подбати про себе сам.

З'явилася Горбуня в 1414 році. Її створили пілігрими, що з'явилися нізвідки. А може, це були ангели?

А що таке *Офренда*?

Це підношення квітів. Створення розкішних квіткових композицій і прикрашання фігури. Її зводять на площі Богоматері, біля Базиліки (digo-38). Там, де фонтан річки Турії. Шати Горбуні формують з десятків тисяч червоних та білих квітів. Колони святково одягнених людей прямують з різних районів міста, несучи квіти на площу, де підкидають їх угору. А там, на величезній висоті (вся скульптура заввишки 15 метрів!), люди їх спритно ловлять і сплітають Плащ Горбуні.

Уявляєш, у 2024 році ми звернулися до Книги рекордів Гіннеса. Попросили, щоб Плащ, або Накидка, визнали найбільшим квітковим убором у світі.

El manto floral más grande del mundo!

Дивитись це треба 17-20 березня, обов'язково!. До речі, на твоєму, Мартіна, першому фото Накидка ще в процесі створення.

СЛІДАМИ ГОРБУНІ

Я чула, що в Валенсії дуже багато зображень Горбуні?

Її скульптурне зображення є навіть під водою, біля маяка в порту! Керамічних же зображень її в місті десятки. Любимо ми свою покровительку!

Свято Горбуні – у другу неділю травня. Її перевозять з Базиліки до Собору (digo-39). Навіть зробили унікальний автомобіль з номером V-0075-GP.

GP-Горбуня, звичайно.

МУЗЕЇ ФАЙЯС

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Це чудово! А якщо приїхати не в березні?

Звичайно, ціни на готелі на свято дуже високі. І все одно номерів не знайти.

В інший час можна відвідати два музеї Файяс. На півночі міста, у Містечку файєрос. Там є величезні і маленькі скульптури, копії переможців Файяс з різних років.

Museu de l'Artista Faller de València (DiVa-16).

Інший музей – коло Міста мистецтв і наук, САС.

Museo Fallero de València (DiVa-10).

Поруч з церквою, де вшановують православну ікону Богоматері – Nuestra Señora de Monteolivete.

САДИ ТУРІЇ **ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту**

*По дорозі до Музею фаянсів
давай прогуляємось! Адже
наша Валенсія – це просто
рай для батьків з дітьми.*

СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. **ПРОГУЛЯНКИ**

*Найкраще місце для прогу-
лянок – це найбільший і най-
гарніший парк Європи –*

*Сад Турії – El Jardín de Turia
(digo-25, DiVa 2, 4-6, 10).*

*За рік його відвідує понад 3 мільйони людей. Більше,
ніж будь-який інший парк Іспанії! Щоранку, особливо у ви-
хідні, тут гуляють, бігають, їздять на велосипедах, за-
ймаються спортом тисячі жителів Валенсії та гостей
міста.*

А КУДИ Ж ПОДІЛАСЯ ТУРІЯ?

Річка Турія омивала колись Валенсію, невеликий острівця, де в 138 році до н.е. була заснована колонія римських легіонерів.

А річка була з норомом! Розливалася неодноразово. Найвідомішу і недавню повинь було зафіксовано в 1957 році. Вона було особливо неприємною, залишила купи бруду. Тоді й

умовили уряд створити нове русло річки. Воно проходить на захід і на південь від міста. Ви його бачите, коли їдете автівою до аеропорту або до Мадриду по А3, до Аліканте або Денії по V30-V31 (DiVa 8-10,19).

ДВА РІЧИЩА ТУРІЇ

НАЙКРАЩИЙ ПАРК ЄВРОПИ

А в старому річищі з 1986 року почали облаштовувати парк. Зараз він завдовжки майже 10 км. Це чудове зелене місце, «легені міста», з футбольними, бейсбольними, регбі-майданчиками, зі спортивними тренажерами, з Палацом музики, Містом мистецтв і наук. І з прекрасними мостами, древніми і сучасними.

ГУЛЛІВЕР

ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

А для дітей там
щось є?

Звичайно! Гуллівер
(DiVa10)! Величезний
ігровий майданчик! Ві-
дразу і не зрозумієш, що
це – лежачий гігант.
Дертися вгору, спускатися, бігати і грати в квача – якраз
те, що люблять дітлахи.

Найкраще видно Гуллівера з літака. Коли летиш до Ва-
ленсії, треба сідати з правого борту.

САС, МІСТО МИСТЕЦТВ І НАУК

МАЙБУТНЄ - В СЬОГОДЕННІ!

Відвідали Музей Файяс, погуляли садами Турії. А тепер
помилуємось найбільш футуристичним районом Європи.
Коли в Іспанії роблять кіно про майбутнє – то найчасті-
ше коло САС. У 2023 році частину «Зоряних воєн» тут
знімали.

- А що це таке і звідки він взявся?

- САС – це Місто мистецтв і наук. La Ciudad de las Artes
y las Ciencias (DiVa10). Створили його талановиті архі-
тектори Santiago Calatrava і Félix Candela та інженери
Alberto Domingo і Carlos Lázaro.

Будувати САС почали у 1980-х роках, а вводити в дію – з
1998-го. Агору, «великий синій динозавр», було закінчено і
здано зовсім недавно, у 2022 році.

- Що там можна подивитися?

ПАЛАЦ МИСТЕЦТВ

Давай розповім тобі про основні частини САС.

Якщо йти від центру або від Музею файєрос, то спочатку бачиш великий дирижабль. Або динозавра. Кому як. Це Палац мистецтв королеви Софії / *Palau de les Arts Reina Sofia*. Його відкрили у 2005 році.

Тут царює класичне мистецтво – балет, опера, музика, танці, театр.

Форма будівлі мигдалеподібна. Спирається вона на центральну частину. Над нею «ширяє» бетонне перо. Коли дивишся на будівлю, здається, що порушено всі закони тяжіння. Тому багато хто порівнює його з літаючою тарілочкою.

Інтер'єри теж з майбутнього. Метал і скло, панорамні ліфти, кручені сходи, сади, балкони. Кожну деталь продумано. Наприклад, ручки дверей у вигляді блакитних торсів жінок і чоловіків. Яскраво-сині керамічні – нагадування про черепиці валенсійських соборів. Кожен зал відрізняється за стилем і архітектурою.

Є оглядовий тур по інтер'єру Палацу мистецтв. Крім вистав і опер, тут організовуються освітні програми для дітей. Є центр музичної освіти, школа музичного вдосконалення ім. Пласідо Домінго. А навпроти – Валенсійський кампус найбільшого в світі Музичного університету *Berklee College of Music*.

НАПІВСФЕРА

Hemisfèric – Напівсфера. Це перша будівля Міста мистецтв і наук, що відкрила свої двері для відвідувачів. Тут

міститься Театр тривимірного кіно, а також Планетарій. Будівля нагадує око. Воно чимале, сто метрів завдовжки і площею 14000 квадратних метрів. Око дивиться на парк, зірки, на небо, і запрошує нас побачити чудеса аудіовізуального мистецтва із застосуванням найсучасніших технологій. Це символ того, що потрібно бути відкритим для знань.

На величезному куполі розміщена найдосконаліша проєкція Сонячної системи. Екран IMAX – 900 квадратних метрів.

Влітку вечорами поруч з «оком» радують валенсійців талановиті студенти коледжу Берклі.

UMBRACLE

Потім ми погуляємо по прегарному Umbracle. Це середземноморський сад під легкими повітряними арками. Даху немає. Ти під відкритим небом – квіти, дерева, пальми. І все ж є відчуття тіні, присутності альтанки.

У дальньому кінці проходять покази мод і дискотеки.

До річі, дискотеки / нічні клуби у Валенсії, особливо в теплу пору року, відкриті всю ніч. Молодь приходить на них після опівночі. Зачиняються вони о 6-7 ранку.

СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

Але передусім Умбракле – чудове місце для прогулянок. Кішок там живе чимало ... їх пестять і підгодовують. Папуги кричать.

Внизу велика парковка і ще один популярний серед молодих валенсійців нічний клуб. Уявляєш, нічні клуби у Валенсії працюють до 6 ранку!

На Різдво тут мальовничий різдвяний ярмарок. Влітку – така бажана тінь. Тут і пальми, і апельсини, і квіти. Часто коло Умбракле проводяться виставки сучасної скульптури.

МУЗЕЙ НАУКИ

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Навпроти Умбракле – Музей науки. *Museu de les Ciències*. Відкрився в 2000 році. Теж динозавра нагадує. Вірніше, його скелет. Музей створювався під гаслом:

«Не чіпати, не міркувати, не відчувати – заборонено». Блиско-ча ідея для музею. Особливо для дітей. Треба чіпати, пробувати, експериментувати!

Усі ці чотири елементи – Мистецтво, Кіно, Наука та Прогулянкова зона – оточені ставками. Неглибокими. Особливо влітку тут чудово: човники, кулі, де можна бігати всередині. Виставки сучасної скульптури. І можна зробити абсолютно приголомшливі світлини, де футуристичні будівлі, зоряне небо відбиваються у воді.

До речі, саме тут - «офіційний» туристичний знак міста València. Навіть ті, хто не любить фотографуватися, в цьому куточку не можуть стриматися!

НАЙВИЩИЙ

Далі – найвищий об'єкт у Валенсії. Міст-арфа. Офіційно – Золота гребля. *El Puente de l'Assut de l'Or*. 125 метрів заввишки, звідусіль його можна побачити.

Далі – нещодавно закінчена Агора, виставковий центр з кав'ярнями і рестораном.

ВЕЛИЧЕЗНИЙ ОКЕАНАРІУМ

**ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту
МУЗЕЇ та виставки Валенсії**

А за мостом – найцікавіше для нас: Океанаріум. Oceanogràfic (DiVa10). Найбільший морський акваріум в Європі. Тут і птахи живуть, і риби, і медузи. І навіть величезні білухи. 45000 видів морських істот. Для них створено прекрасні умови, вони почуваються як вдома.

Температура, освітлення, великі площі, склад води – все це продумано. Проходять виступи дельфінів. Можна пообідати в підводному ресторані, потішитися з витівок пінгвінів, пісень різних пташок, ігор білух і моржів. Навіть поспати вночі в скляному тунелі, «під акулами»!

БЮПАРК
ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту
МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Якщо вже заговорили про тваринний світ, не можна оминути Біопарк. Bioparc (DiVa4). Він на північному заході, на самому початку Садів.

ДЕ І КОЛИ НАРОДИЛАСЯ ВАЛЕНСІЯ?

Я так люблю уявляти собі, як, де і коли щось відбувалося. Адже Валенсії більше, ніж 2000 років, правда ж? Помандруємо у часі?

І почнемо ми з найглибшої давнини.

А я знаю! Є таке місце, де написано «Тут народилася Валенсія». Це десь у центрі?

Так, в Археологічному музеї La Almoína (digo-41). Відразу за двома соборами, у центрі Римської Валенсії. Але це не найдавніше місце в нашому царстві-королівстві!

А де найдавніші місця?

ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

Їдемо!

Нам треба поїхати до Лірії та її околиць.

Охоче! Мої батьки обожнюють подорожувати. Сідаємо до автівки – і вперед! Але спочатку розкажи: де в самій Валенсії ми можемо дізнатися більше про всю цю старовину?

ІСТОРІЯ ВАЛЕНСІЇ

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Історичних музеїв у нас аж сім! Я найбільше люблю Музей історії Валенсії. Museo de Historia de Valencia. Він розташований поза центром міста, в районі Mislata, неподалік від Біопарку (DiVa4-Mislata).

І що ж у ньому такого особливого?

По-перше, він не величезний. Ми ж не любимо довго ходити по музеях, правда?

По-друге, там чіткий поділ історії міста на періоди.

А по-третє, там є відео. Поділ за епохами історії. І різними мовами, що є рідкістю для іспанських музеїв. Вмикаєш фільм – і дізнаєшся більше про персонажів.

Тут є і історичні, і вигадані особи. Від промисловців і римських патрициїв – до робітників-соціалістів і мусульманських торгівців. Все з іменами, з датами життя.

Познайомились? На екрані із субтитрами вибраною мовою персонажі обговорюють щоденні проблеми своєї епохи: наприклад, Громадянську війну в Римі або відвоювання Валенсії Сідом Кампеадором.

“А що ви думаєте про новий роман сеньйора Мартуреля, «Тірант ле Бланш»?– запитує співрозмовників дама в Шовковій біржі. А цей “новий роман” написано 550 років тому!

ВОДОСХОВИЩЕ ПІД ЗЕМЛЕЮ

Четверта особливість музею. Тобі його архітектура нічого не нагадує?

Так, я хотіла запитати, ці величезні склепіння, цей підвал – тут що, вино зберігали?

Ні. Воду. Це підземне сховище питної води у Валенсії. El antiguo depósito general de la Sociedad de Aguas Potables de Valencia. Перше таке в Іспанії! 19 листопада 1850 року сталося свято – до Валенсії прийшла чиста питна вода!

А до римлян?

“ДОІСТОРИЧНИЙ” ТА ЕТНОЛОГІЧНИЙ МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Розташовані на вулиці C / Corona 36 – digo 17.

Музей доісторичної епохи (Prehistòria, digo-17) все нам розповість: коли був бронзовий вік, коли залізний, які і де поселення були у Валенсіані. А потім у найбільш життєвій формі покаже нам уподобання, звичаї і побут!

Тут ми побачимо одну з найдавніших статуй Валенсіани. Це бронзовий Аполлон з Пінедо, що сидить, відкинувшись, на камені. Здається

ся, милується чимось. Він невеликий, всього півтора метра. Можливо, ця скульптура була в приватному володінні. Йому не менше 2000 років. А його попередники в тій же позі з'явилися в Греції та грецьких містах ще на 200-300 років раніше.

Ми любимо їздити купатися в Пінедо і Салер, на південь від порту (DiVa-19). Там при дорозі стоїть копія цієї статуї. Чому?

Статую знайшли під водою в районі Пінедо в 1963 році. А праву ногу розшукали лише в 1994 році!

У СТАРОДАВНІ ЧАСИ...

Але все ж, щоб відчутти доісторичну епоху...тоді Валенсії ще не було.

- Чому?

- Люди жили осіло, не подорожували. Першими мореплавцями були фінікійці і греки, починаючи з X століття до нашої ери. А перші міцні і довгі дороги стали робити римляни. З II століття до нашої ери.

Уявляю країну, в якій немає портів. Немає широких доріг. Люди просто споживають те, що вирощують, на що полюють. Куди і навіщо було подорожувати?

КЕЛЬТИ, ЛУЗИТАНИ, АКВІТАНЦІ

І все ж люди переміщалися, мігрували цілими племенами. Що й відбилось на історії нашого Іберійського півострова.

Найкрасивіша, найродючіша його частина – Середземноморське узбережжя. Тут і жили здавна ібери. Вони дали назву півострову. І теперішні валенсійці по суті – ібери.

Потім з'явилися кельти. Цей народ займав майже всю Європу. Вони розселилися в центрі і на півночі Іберії, змішались з іберами. Так з'явилися кельтібери. Ще жили на півострові аквітанці – майбутні баски, на кордоні з теперішньою Францією, а також лузитани, що дали початок Португалії.

Що значить стародавні?

У “Доісторичному” музеї ми дізналися про ЕРІ. Неоліт став початком певної економічної активності. 6000 років до нашої ери.

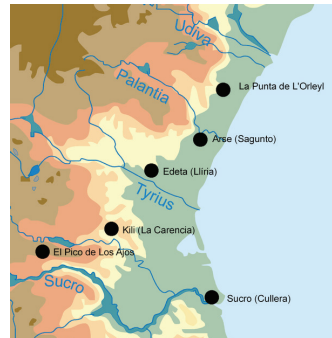
Метали навчилися виробляти за 3000 років до н.е. Спочатку був бронзовий вік. Потім залізний, приблизно за 1000 років до н. е.

Приблизно в п'ятому столітті до н.е. сформувалися ці протонароди: іберо-кельти в центрі країни; лузитани – там, де зараз Португалія й Естремадура, протобаски на півночі.

ІБЕРІЙСЬКІ НАРОДНОСТІ

Четверта група, корінна – різні іберійські народності. Це південне і східне узбережжя півострова.

Їх було багато. Кордонів і держав у них не було, а були міста з залежними територіями й укріплення.

На півдні жили турдетани / Turdetani. Коло нинішньої Картахени – бастетани / Bastetani. Там, де нині Аліканте і Денія – контестани / Contestani.

У наших місцях – едетани / Edetani. Ось до них ми і поїдемо. До їх столиці, Едету.

ЕДЕТА / LLIRIA

ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Але такого ж міста – Едета – немає на мапі?

Вірно. Тепер воно називається Лірія / Liria. І назва музична, і музику там люблять. На головній площі стоїть пам'ятник з лірою і скрипковим ключем.

ІСТОРИЧНА ТРАСА CV-35

ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО

Ми поїдемо по “тридцятьп'ятці”. Я називаю її “дорогою в історію”. Зараз навколо неї багато розкішних вілл, приватних шкіл. А за часів едетан це була головна дорога від узбережжя в глиб країни.

У ПЕЧЕРАХ. НА ГОРАХ

Не любили едетани жити біля моря?

Спочатку люди жили в печерах. Потім стали зводити будинки. І поступово «спускати-ся» на рівнини. Придумали метали. Почали обробляти поля. Сіяти зерно, садити виноград.

Відчувається, що ми підіймаємось. Спочатку пагорби йдуть вздовж дороги. А там, на горизонті, навіть гори височать!

Ліворуч, на двох пагорбах – Лірія. Над нею, на гірці – місце старої Едети-міста. Зараз там Монастир св. Михайла. Але сьогодні ми вирушимо далі.

А може, для початку зупинимося прогулятися? На виїзді з Лірії – прегарний парк. Написано, що тут наш св. Вікентій Феррер проповіді читав.

МАРІЯ КАЛЬДЕРОН І ХУАН ХОСЕ

Тепер ми мчимо до гір, що звуться Кальдеронівськими. Он вони на горизонті.

– Calderon. Гарна назва.

– На честь Марії Кальдерон, коханки нашого короля Філіпа IV. У них народилася дитина, важлива для історії Іспанії – don Juan José de Austria. Його записали в церковних книгах як *hijo de la tierra*, тобто «син землі». Так бувало, коли ім'я батька було невідоме.

Дон Хуан Хосе став віце-королем Сицилії, правителем Барселони, правителем Нижніх Країн – тепер це Бенілюкс.

За легендою, його мати, Марія, сховалась в цих горах, ставши розбійницею. А за офіційними даними, вона була черницею і абатисою у Гвадалахарі. Її життя та життя її сина – тема для окремого дослідження.

Але зараз нас більше цікавить інша епоха.

СКЕЛЯ ВОВКІВ

ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

Зупиняємось тут, не доїжджаючи до симпатичного містечка в передгір'ях – Олокау / Олосау. Над нами – гора, гірка. Нам туди, вгору!

– Довго йти?

– Ні, приємний підйом, займе хвилин 40. Нам потрібна Скеля вовків. El Puntal dels Llops.

Ми на вершині. Який краєвид! На всю долину, на Лірію вдалині. Ліворуч – Валенсія. І море.

– А що це за каміння? Схоже, хтось геометрію вчив.

– Фундаменти і стіни едетанських будинків. На Скелі вовків було укріплене поселення. Таких багато було навколо Лірії. Щоб охороняти дорогу вглиб країни. Скеля вовків – один з численних форпостів. Бачиш, як тут все продумано?

Так, нагорі – сторожова вежа. А потім головна вуличка цього поселення. Вузька, тут приблизно 15 різних будинків.

Уявляєш, едетани жили тут аж в V столітті до нашої ери! Єгиптяни вже побудували піраміди. Грецька культура розквітла. І тут теж була справжнісінька цивілізація. З центром у Ллірії.

КАЛЬДЕРОН **ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО**

Давай ще трохи поїздимо по цих місцях. Тут так гарно! Олокау з його алеєю вздовж червонуватих скель.

Орлиний пік – Pico del Águila.

Монастир в горах з прекрасним лісопарком – Cartoixa de Porta Coeli. Тут можна проводити цілі дні!

Але нам все ж таки час повернутися. І дізнатися про римлян: як їм вдалося підкорити цю країну?

ДЕ НАРОДИЛАСЯ ВАЛЕНСІЯ
МУЗЕЇ та виставки Валенсії
ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Йдемо до двох музеїв. Спочатку до “Доісторичного”. Потім до Археологічного, що на площі Altoına, за Соборами (digo-41).

Тут народилася Валенсія.

– А коли вона народилася?

– Згідно з римськими архівами, Валенсія з’явилася в 138 році до н. е. Не те, щоб вона була містом весь цей час...

Я читала, що спочатку це було поселення колишніх римських легіонерів, так?

Вірно. Ці землі стали нагородою римським ветеранам за зразкову службу. І назву містечку дали:

Valentia Edetanorum. Хоробра Едетанія.

Бачиш, не даремно ми їздили до Лірії – Едети.

– А чому Валенсію заснували саме тут?

– Тут стародавня дорога перетинала бурхливу Турію. Центр римського містечка спочатку містився на острівці посеред потоку. Потім перебрався на правий берег Турії. Там вже було невелике едетанське поселення.

А як встановили, де був центр?

РИМСЬКІ МІСТА В ІСПАНІЇ на початку І ст. н. е.

РИМСЬКА ВАЛЕНСІЯ
Museo de Historia de Valencia

КАРДО і ДЕКУМАНО

У римлян все було розплановано. У кожному містечку – дві головні вулиці.

Кардус Максимус / Cardus Maximus йшла з півночі на південь. Декуманус Максимус / Decumanus Maximus – зі сходу на захід.

На їх перехресті був центр. Форум, місце зборів та дискусій.

У Валенсії тепер на стародавньому перехресті – Собор-Базиліка Діви Марії Заступниці Знедолених (digo-38). З нашою Горбунею. Альмойна, музей – відразу ж за Собором. Тут місто і народилося.

Кардо – сьогодні це вулиця Сальвадор/ Salvador. Декумано – вулиця Кабальєрос /Cavallers. На ній розташований Палац Женеалітат / Palau de la Generalitat Valenciana (digo-37). Наш Валенсійський уряд.

ВАЛЕНСІЯ = ХОРОБРІСТЬ. ПОВСТАННЯ СЕРТОРІЯ

Містечко народилося і відразу виросло?

Ні. Вона було утворене за наказом римського консула Decimus Junius Brutus. Брутус був воєначальником. Поселив тут ветеранів іберійських воєн. Його ім'ям названо площу за Базилікою Богоматері.

І тільки-но вони розселилися ... як через 60 років – повстання!

Перша в історії спроба сепаратизму. Улюблений іберійцями Серторій / Quintus Sertorius намагався відокремити Іберію від Риму. Центр його флоту містився в Денії. Війна йшла по всьому півострову.

Втихомирив його Гней Помпей у 73 році до н.е. Той самий Помпей, що роком пізніше розбив Спартака. Під час Серторіанської війни наша Валенсія була спалена.

– І що, довго вона перебувала в занепаді?

– Років зо сто. За першого римського імператора Августа почалося відродження всієї Римської імперії. В Іберії проклали дороги. Головна дорога йшла уздовж Середземноморського узбережжя до самої Валенсії. Потім повертала на теперішню Севілью. Всі ці міста вже існували.

МІСТ ТРІЙЦІ

Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad / MUVIM

ВІА АУГУСТА

А як називали головну дорогу?

На честь першого римського імператора – Via Augusta / Дорога Августа. До цього вона називалася Дорогою Геркулеса / Геракла. Древній герой по ній повертався після подвигу з Атласом і яблуками Гесперид.

Дорога проходила прямо по валенсійському Кардусу – по теперішній вулиці Сальвадора, що відходить від стародавнього мосту Трійці / Trinidad (digo-46.2).

TORRES DE SERRANOS – ВЕЖІ СЕРРАНОС. АБО ВОРОТА

У тому районі ти, звичайно, знаєш ворота або вежі Серранос (digo-30)?

Я так люблю до них ходити. Вони і потужні й витончені. Навіть не ворота – це дві величезні вежі. Дуже цікавої восьмикутної форми.

Ворота були побудовані ще в готичну епоху, в 1392-му. Це один з найкращих прикладів архітектури XIV століття на всьому півострові.

Головне завдання міських стін і воріт – захист міста від напасників, спостереження з висоти за головними дорогами, також контроль за комерцією.

На ніч ворота зачинялися, вранці відчинялися. Приїжджі повинні були вносити плату за вхід / в'їзд до міста. Геть-чисто як тепер на автострадах.

Навіть король не міг в'їхати до Валенсії інакше, ніж через ці ворота. Хто тут тільки не бував!

Я читала, що під час Громадянської війни 1936-39 р.р. Валенсія була столицею Республіканської Іспанії. У вежах зберігалися скарби, картини з Прадо.

СТІНИ ВАЛЕНСІЇ

Ворота ж мають бути в стіні. А тут ніякої стіни немає!

Звісно. Стіни знесли. А було їх три.

Римська. Арабська/мусульманська. Християнська.

Гляньмо на мапу стін Валенсії. Вона у нас на стор. 74, 75, 239. Першу ми знайшли в Інтернеті у автора під псевдонімом falconautanni.

РИМСЬКА СТІНА. 4 ВОРІТ

Зовсім коротка. Оточувала тоді наше ще невелике містечко. Палац Женералітат, Площа Королеви /Plaza de la Reina, тиха вуличка Avellanas, вулиця Náquera, трохи не доходючи до воріт Серранос. Ось вони, межі Римської Валенсії. За 15 хвилин можна спокійно дійти від одного краю до іншого.

Воріт у римлян було четверо, згідно з напрямками доріг.

– Puerta Sucronense – на південь, на Sucro. Зараз це непомітний Albalat de la Ribera. Але Sucro ще сицилійські греки заснували!

– Другі ворота – на схід, до моря. Puerta del Mar. Тепер там наш аналог Триумфальної арки.

– Треті – на захід, в глиб країни. Кельтіберійські / Celtiberian. До тодішніх «проблемних регіонів».

– І четверті – на північ. Головні. На велике місто Сагунто, а далі на Рим. Puerta Saguntina.

Саме з Сагунто почалася римська присутність в Іспанії. Тому і вул. Сальвадор була Кардо – відходила від Сагунтських воріт. А ворота Серранос з'явилися пізніше, в арабській стіні.

САГУНТО

У Сагунто потрібно побувати. Це зовсім недалеко, від Валенсії, не більше 40 кілометрів, як і Ллірія. Поїдемо вздовж моря, по V-21...

PORT SAPLAYA

ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Ой, а що це за різнокольорові будиночки з вежами, такі милі?

Давай зупинимось, погуляємо. Це наша «маленька Венеція». Port Saplaya (DiVa, Alboraya, над 11 і 13). Там будин-

ки стоять біля води. Є причали, до яких підходять яхти. Зовсім як у вас в Лондоні, в London Docklands.

Як тут гарно! І вілли, і великі будинки, і кафе, й пляжі.

SAGUNTO

ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

Sagunto / Saguntum, воно ж Murviedro, або Arse.

Тут почалася війна між Римом і Карфагеном, Друга Пунічна. Тут проявився в 218 році до н.е. талант Ганнібала як полководця. Він обложив цей величезний потужний замок на горі. Звідси пішов до Італії зі своїми слонами.

Врешті-решт Карфаген програв війну і був зруйнований. А Рим почав завойовувати Іберію. Через 80 років з'явилася Валенсія...

– А чим ще цікаве місто Сагунто?

– Тут ти відчуваєш історію. На в'їзді – стела. Згадується Сципій Африканський і роль Сагунто на початку

Другої Пунічної війни. 2040 років тому!

Почнемо прогулянку з хорошої зарядки: піднімемося до фортеці і театру на горі. Вже тоді він вміщував 8000 глядачів! Краєвид з гори приголомшливий. Ще славиться Сагунто своїм Старим містом, де був, серед інших, єврейський квартал – Judería.

Зайдемо до будинку готичного періоду, Casa dels Berenguer. Прочитаємо коротку розповідь про історію міста. І відвідаємо прекрасний Музей греко-латинського театру / El Museo de la Escena Grecolatina. Цікаво подивитися на маски і костюми стародавніх акторів! Ось Медея з дітьми, а ось палиця Геракла.

Дивись, “корифей”. Керівник хору. Режисер, диригент, суфлер. Corifeo. Ведучий сцени. Не знала, звідки це слово взялося!

А куди ще поїхати в цьому напрямку, на північ від Валенсії?

ПЕЧЕРИ САН ХОСЕП ТА ІНШЕ

ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

Тут багато цікавих місць.

Мальовничий Segorbe з Музеєм свята коней і биків, що проходить у вересні.

Термальні води в каньйоні Montalejos.

Красуні-вілли на еспланаді в Benicàssim.

Кастельйон / Castellón з прекрасними музеями та парками.

Чудовий Музей сучасного мистецтва в мальовничому Vilafamés, що здійснюється на гору.

– А для нас?

– Загадкові печери з підземною річкою. По ній можна на човнику покататися. Називаються вони Печерами св. Йосифа. Доїжджаєте до Vall d'uiho і шукаєте напрямок на Coves de Sant Josep. Квитки краще замовити заздалегідь.

ІСТОРІЯ. ВЕСТГОТИ МУСУЛЬМАНИ та РЕКОНКІСТА. 711-1238

Римляни володіли Іберією з II століття до н.е. по IV-V нашої ери. Поступово імперія слабшала. На півострів посунулись варвари, вандали, алани. Згасаючий Рим намагався втримати владу у своєму першому заморському володінні й запросив войовничих вестготів / Visigodos.

Починаючи з V століття, вестготи почали наводити тут лад. Вони створили міцну державу. Розвинули право і бюрократію. Їх столицею було місто Толедо.

У 711-м році правитель вестготської Сеути Юліан вирішив помститися за заплямовану честь своєї дочки Флорінди-Кави.

Зганьбив її король вестготів Родріго /Rodrigo. На допомогу Юліан покликав мусульман з африканських земель – берберів з теперішніх Марокко, Алжиру, Тунісу.

Більша частина Іберії була завойована прибульцями.

У 718 році почалася Реконкіста, тобто відвоювання.

Тривала вона ... 774 роки!

ЕЛЬ СІД

Лише через 380 років було зроблено першу спробу Реконкісти на валенсійських землях.

Ель Сід. Пам'ятник йому стоїть на Площі Іспанії. «Пороносець на танцюючому коні»

Сід. Rodrigo Díaz de Vivar. Народився в Бургосі у 1048-му. Гідно повоював, тому Ратоборець – так перекладається Camptreador. У 1092 році відбив у мусульман Валенсію. Правив у ній до своєї смерті в 1099-му.

ШЛЯХАМИ СІДА

ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО

Caminodelcid.org. Головна дорога Сіда простяглася від його рідного Бургоса до Валенсії. На сайті можна знайти описи також інших маршрутів, в усі сторони від Валенсіани.

CANTAR DEL MIO CID

«Пісня про Сіда» – перший твір іспанської літератури. Письмова версія датується 1200 роком. Написаний середньовічною іспанською, з химерними мовними зворотами.

Валенсію називають La Clara, тобто ясна. І La Mayor, гольовна.

Сіда величають *El de la barba vellida* – «Той, що з пухнастою бородою». А також *El que en buen hora nació* – «Той, хто народився в щасливу годину».

Я десь читала, що автор пісні – мусульманин, який помер у нашій Денії в 1096 році. *Abu-i-Walid Al-Waqqasi* його звали. Так що і Валенсія, і Денія пов'язані із зародженням всієї іспанської літератури!

СЛІДИ МУСУЛЬМАН КУЛЬТУРА, МОВА, АРХІТЕКТУРА

Мусульманам ми багато чим завдячуємо. Любили вони *Al Andaluz*. Називали її «Рай на землі»/ *“Un Paraiso en la tierra”*.

Медицина, культура, математика, астрономія, сільське господарство – від них. Мусульмани завезли сюди *ris*. *Azafrán* – шафран. Апельсини. Пальми. *Moreras* – шовковиці. Почали робити орчату.

А в назвах, в мові скільки слідів! Ті слова, що починаються на al- – арабські. Наприклад, назви міст Alzira – там помер Хайме I, Algemesi – на їх вересневому святі чоловіки будують “танцюючі вежі”.

А beni- означає “сини”. У нас навіть є маршрут по “Бені-містах”: Benigembla, Benicàssim...

КУДИ ПОЇХАТИ ЗА ЧЕРЕШНЯМИ? ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО

Неподалік є долина *Gallinera*, де вирощуються найсмачніші черешні у всій Іспанії. Містечка там – *Benitaia*, *Beniali*... Щоб поласувати черешнями, найкраще їхати до Гальїнери на початку травня.

АЛЬМУДІН, ЛАЗНІ та МУСУЛЬМАНСЬКИЙ КВАРТАЛ

У Валенсії є Almudín (digo-44). Це потужна споруда поруч із музеєм Almoína, за Собором. Тут містився арабський замок, alcázar. Альмудін, тобто зерносховище, був побудований в християнські часи, але носить на собі відбиток мусульманського стилю.

Зараз це концертний зал. Сидиш у будівлі XIV століття і слухаєш музику XVIII...

В архітектурі існує стиль mudéjar. Переклад: "залишенці". Мусульмани, що не виїхали після Реконкісти. Характерним для них є майстерне використання цегли й ажурні арки. Багато зразків стилю мудехар в Сегорбі, в Теруелі.

Є своя перлина цього стилю і в столиці, неподалік від Собору. Це Лазні адмірала – Baños del Almirante (digo-47.2). Моя мама обожнює хамами. Цей був побудований у 1320 році і діяв до 1960-х років!

А що там за зірочки в стелі у вхідному залі? Ах, світлові отвори, восьмикутні. Tragaluces estrellados. Так можна

було, перебуваючи в середньовічному бальнеарії, милуватися зірками вдень.

Після Реконкісти у Валенсії залишився мусульманський квартал, Moregía. Ворота, що вели в нього, El Portal de la Valldigna (digo-32) збереглися до наших днів.

Культурна спадщина мусульманського півтисячоліття – величезна. Тому існує щорічне свято «Маври і християни». Барвисте, яскраве, галасливе, веселе. Обидві сторони зараз воюють жартома. Іспанія в наші дні визнає внесок мусульманської культури в свою історію та культуру.

КОРОЛЬ-ЗАВОЙОВНИК **Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ**

У 718-му почалася Реконкіста, тобто відвоювання християнами земель Іберії. Тривала вона століттями. Але на Валенсійських землях Реконкіста була відносно недовгою, з 1229 по 1244 рік. Очолив її красень-король Хайме Перший. Або Жауме. «Король-Завойовник» або «Відвойовник».

Jaume I / Jaime I. El Rey Conquistador.

REAL MONASTERIO de el PUIG de SANTA MARÍA **ІКОНА - ПАТРОНЕСА КОРОЛІВСТВА** **ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО** **МУЗЕЇ та виставки Валенсії**

У 1237 році трохи на північ від Валенсії відбулася одна з головних подій Реконкісти. У містечку El Puig. Там, в Пучі, тепер монастир. Королівський Монастир Богоматері.

Тут прогрімала вирішальна битва християн з військами правителя Валенсії Абу Зейна. А до цього сталося диво: знайшли ікону, закопану в землю у VIII столітті.

Ікона *Mare del Deu del Puig* стала *Patrona del Regne de Valencia*, святою патронесою Королівства Валенсія. У соборі монастиря ікона зберігається і дотепер.

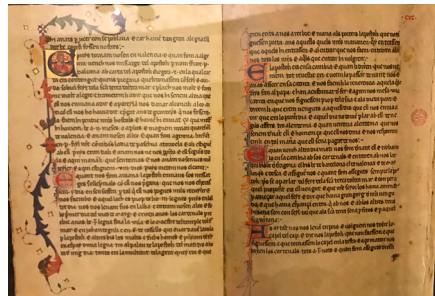

КНИГИ В ПУЧІ

У Пучі відчуваєш себе в океані історії. Церква з головною іконою. Музей історії типографіки. І копії КНИГ.

Книг, найважливіших для історії Валенсії. 9 жовтня 1238-го, в День відвоювання Валенсії, почався період державного будівництва. Хайме Перший та його нащадки обдарували нове королівство величезними правами, які й відображені в книгах.

Llibre dels Furs (Fueros) de la Ciutat i Regne de València. Книга Фуерос / Законів міста та Королівства Валенсія. Найважливіша книга Королівства Валенсії з 1238 до 1707 року.

Llibre dels Feys / *Hechos del rey Jaime*. Книга Справ. Написана самим королем Хайме. Перша в Європі автобіографія короля!

ВАЛЕНСІЙСЬКА мова

Перша книга, надрукована в Іспанії, датується 1474 роком. Біля воріт Вальдігна / Valldigna (digo-32) містилася друкарня Ламберта Пальмара. Там і побачила світ збірка поем на честь Божої Матері.

Les trobes en lahors de la Verge Maria. У ній 45 поем 40 авторів. З них лише 4 написані кастильською / іспанською мовою. Одна італійською. Решта – валенсійською!

ТУРИСТИЧНІ МАРШРУТИ. EL PUIG.

ПОЇЗДКИ за місто

Сучасні гіді кажуть: це перехрестя багатьох доріг. Римської Vía Augusta. Шляху нашого головного валенсійського святого – Вікентія-Мученика – Camino de San Vicente Mártir. Маршруту Сіда Кампеадора – Camino del Cid.

Всі ці маршрути можна знайти в Інтернеті. І поїздити ними, вдихаючи аромат історії.

КАЖАН І ДРАКОН

Герб, кажан, дракон

Що ще можна дізнатися про цей період?

– Мало не в кожному містечку Валенсіани є пам'ятники Хайме Першому-Завойовнику.

– А що це за історія з кажаном? І драконом?

– Тебе зацікавив Rat Penat? Кажан?

Це ж створіння нічне, таємниче, пов'язане з вампірами. І раптом опинилося на гербі християнського міста. Як же?

ГЕРБ ВАЛЕНСІЇ

Це історія, схожа на казку. «Згадали» її або створили через століття після Реконкісти. Король Педро IV так багато приділяв уваги парадній стороні речей, що його назвали Церемонним. Він в 1377 році і наділив гербом місто Валенсію.

– Як цей герб виглядає?

– Чотири криваво-червоні арагонські смужки на золотому тлі – на лицарському щиті.

Дві літери L: Валенсія була двічі вірною. Leal, Lealissima. Було це під час Війни двох Педро. Букви облямовані лавровими гілками.

Королівська корона.

І кажан.

КАЖАН, ЩО Б'Є В БАРАБАН

Я читала! Хайме Перший підійшов до Валенсії у вересні 1238. Став табором у передмісті, за стінами. Там, де зараз Русафа (DiVa-2). Мусульмани планували напасти на табір.

В таборі було багато кажанів – щоб рятуватися від москітів. Один з них оселився на наметі короля. І коли мусульмани пішли в атаку, він став битися в барабан. Допоміг християнам відбити напад!

За простішою версією – над табором християн раптом злетіла величезна зграя кажанів. Воїни вирішили, що це сигнал до атаки.

Історія гарна, але, швидше всього, вигадана. При Педро Церемонному або навіть пізніше.

ТРІУМФАЛЬНИЙ В'ЇЗД ХАЙМЕ І ДО МІСТА ВАЛЕНСІЇ
Картина 1884, Fernando Richard Montesinos,
Museu de Belles Arts de Castelló

ДРАКОН-АРАГОН-КАЖАН

Герб, кажан, дракон

Ми ж бачили в чарівному скверику El Parterre, недалеко від величезних фікусів, пам'ятник Хайме Першому (digo-56). Він у шоломі з кажаном зверху.

Ні, у нього на шоломі дракон. Ти ж знаєш, що під час Реконкісти християнська Іспанія складалася з трьох основних частин: Кастилії, Арагону і Наварри. Саме арагонські королі відвойовували землі, які стали Королівством Валенсія.

– Цікаво! Арагон-дракон ... схоже звучить!

– Це приклад середньовічного маркетингу! На гербі Валенсійського Співтовариства – лицарський шолом (yelmo). Зверху крилатий дракон, знизу щит з арагонськими смужками. Пропаганда сили і могутності Арагону та його королів.

Вважається, що пізніше почалася плутанина. Переплутали дракона і кажана.

Кажан потрапив на прапор Валенсії, який називається Ла Сеньєра, і на герб міста.

Прапор Валенсії – Ла Сеньєра

А що це за Сеньєра, де її можна побачити?

АЮНТАМ'ЄНТО **МУЗЕЇ та виставки Валенсії** **ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту**

Ми з тобою вже були на головній площі. Там, де під час Файяс відбувається галаслива Масклетá. Основна будівля – Мерія Валенсії, або Аюнтам'єнто (digo-1). Там всередині є прегарний Історичний музей (digo-2). Заходиш – і опиняєшся за сотні років до наших часів. Мапи Валенсії XVII і XVIII століть, особисті речі короля Хайме Першого...

– Нічого собі, вони тут зберігалися всі ці 800 років?

– Так. Меч короля. Прапор, піднятий мусульманами на міській вежі на знак капітуляції – Пендон де Конкіста. В арагонських кольорах.

Прапор Валенсії – Ла Сеньєра

Найбільша святиня – прапор Валенсії.

La Real Senyera del Reino de Valencia.

Він ніколи не може бути нахиленим. Королі не кланяються! Єдиний у світі Королівський прапор – теж!

Тобто, якщо король Філіп VI приїде до Валенсії...

За протоколом всі – і мер Валенсії, і військові віддадуть королю честь. Але наша Сеньєра буде триматися прямо.

La Real Senyera no se inclina ante nada ni nadie, solamente

ante Dios! «Королівський прапор не схиляється ні перед чим, ні перед ким, лише перед Богом!»

– Він такий красивий, наш прапор.

– Так, на ньому здалеку видно чотири кольори. Червоні і золоті арагонські смужки. Блакитна смуга з жовтими химерними квітами, з білою облямівкою. А якщо придивитися – то ще зображені дорогоцінні камені зеленого кольору. Ось така п'ятикольорова краса!

Ла Реаль Сеньєра!

Ще там є ключі від міста. Справжні, ті, що були передані королю Хайме мусульманським Шейхом Зайяном з такими словами:

«У місті Валенсія разом живуть благородні мусульмани мого народу, християни та євреї. Сподіваюсь, що Ви зможете правити ними так, щоб вони продовжували жити в мирі і гармонії, разом обробляючи цю прекрасну землю...»

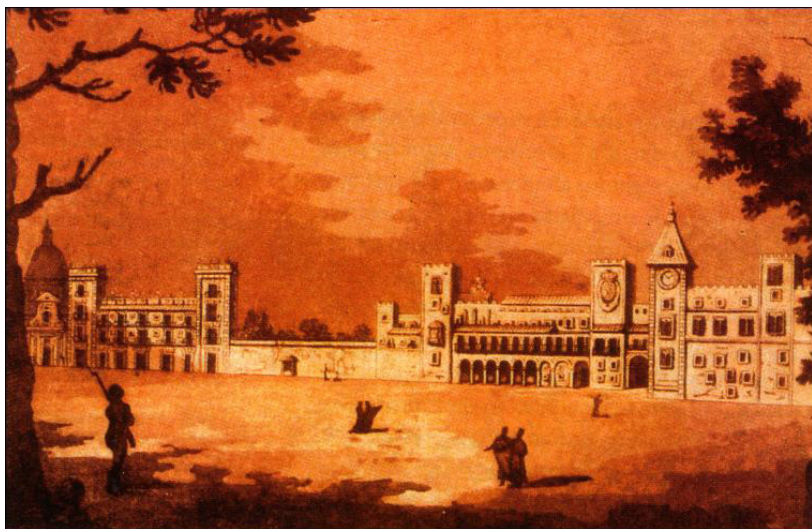
КОРОЛІВСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ – 1599

Є там і символічні ключі. Їх вручали королям Іспанії від Валенсії.

Наприклад, такі ключі були піднесені як подарунок на королівському весіллі. У 1599 молодий король Філіп III відмовився від Мадриду і Барселони. Валенсія і Денія два місяці приймали весь королівський двір. Причиною був вплив маркіза Денії / герцога Лерма на молодого короля.

Назвали це свято «Весіллям століття», La boda del siglo. Поеми і вірші були написані знаменитим Лопе де Вега, що спеціально приїхав до нашого регіону.

У Королівському палаці Дель Реаль (про нього трохи пізніше) бенкетували. Стіл був прикрашений алмазами, перлинами. А на вулицях святкували валенсійці.

Ці символічні ключі повернула Валенсії королева Ізабелла II майже через два з половиною століття.

РЕАЛЬ – НЕ ЗАВЖДИ КОРОЛІВСЬКИЙ. “ДАЧНИЙ”

**ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту
МУЗЕЇ та виставки Валенсії**

А куди ми сьогодні вирушимо?

До нашого улюбленого парку. Сади Viveros, або del Real, розташовані за старою Турією, поруч з Музеєм образотворчого мистецтва (digo-26 – DiVa-5). Чудове місце як для дітей, так і для дорослих.

Ми обов’язково заїдемо “до динозаврів”, до Музею природознавства – Museu de Ciències Naturals (digo-27). Потім помилуємося птахами в клітках, качками і гусьми у ставочку та чарівним трояндовим садом.

– А перед самим входом – що це за гірка?

– Та на жаль, це все, що залишилося від Королівського палацу. Точніше, del Real – не зовсім «королівський». Ти ж говориш кастильською. Що в назві дивного?

СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

Сади називаються Viveros / Розплідник. Або Jardins del Real. І коли ми йшли сюди по старовинному мосту, я теж здивувалася, чому Puente del Real. Навіщо це DEL? Повинно ж бути просто Puente Real?!

Вірно ти все підмітила. Уяви собі середньовічне місто, ще й мусульманське. Центр незалежної тайфи Валенсії.

А, розумію. Королям тайфи не хотілося жити в галасливому брудному місті. І вони переїхали до садів за річкою?

Так. Ти ж була в Севільї, в Гранаді. Які там красиві сади, ще мусульманської доби! Так і у Валенсії. Сад за річкою, де жив король, називався Рааль / Rahal. Щось на зразок «дачі» або «садиби».

А після відвоювання в 1238 королі Арагону, вони ж – королі Валенсії, теж воліли жити "на дачі". Palacio Del Real – "Дачний палац".

Цей палац ніколи не був офіційною резиденцією королів. Ні Арагону, ні Іспанії. Лише місцем відпочинку під час їх приїздів. А приїздили вони до Валенсії часто.

Нічогенька дачка була?

Маленькою не назвеш. Фасад палацу до XVIII століття простягався на 200 метрів. Звали його "Палацом 300 ключів" – стільки в ньому було кімнат. І сад був величезний, набагато більший за сучасний сад Віверос.

Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad / MUVIM

КОРОЛЬ ТАНЦЮЄ ПЕРЕД НАРОДОМ – ПЕДРО IV **Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ**

Педро IV Церемонний правив у складні часи. Тривали війни з Генуєю, з Майоркою. А ще “Війна двох Педро”, Кастильського (Жорстокого) і Церемонного. Все це – 1330-1370 роки. В Арагоні спалахнула Guerra de Union – Війна Арагонської унії, тобто союзу міст проти Короля! 1347-48 роки.

Одного разу король з королевою зупинилися в своєму улюбленому палаці Дель Реаль за Турією. А вночі до палацу увійшли повстанці, борці за права Валенсії. Вони змусили короля і королеву ... танцювати при світлі свічок! Шкоди їм не заподіяли... Але образи король не забув.

ДВІЧІ ВІРНА, АБО СУПЕР-ЛОЯЛЬНА

Але ж ти казала, що букви L – від нього ж, від короля Педро?

Так. Його війна з Педро Кастильським / Жорстоким тривала 13 років. З 1356 по 1369. Педро Жорстокий кілька разів намагався вдертися до Арагону і Валенсії. Облягав місто Валенсію. Валенсійці двічі йому не здалися. Залишилися вірними королю Педро нашому, арагонсько-валенсійському. Ось він і нагородив місто та городян.

Надав дві літери L: *Leal Lealissima*, тобто, Вірна-Найвірніша. Саме тоді й з'явилася у міста Реаль Сеньєра, прапор. І кажан. І корона над гербом.

Потім протягом століть у цьому палаці зупинялися королі. А приїздити до Валенсії вони обожнювали! Особливо на свята, які влаштовувалися на їх честь.

Саме тоді і з'явилося поняття *Cridá*. Або *Pregón* – як оголошення про початок свят.

ЗРУЙНОВАНИЙ ПАЛАЦ. ВІЙНИ З ФРАНЦУЗАМИ

Королі так любили Палац дель Реаль. Чому ж і хто його зруйнував?

ВАЛЕНСІЯ в XIX ст. Museo Histórico Municipal de Valencia

Самі валенсійці, уявляєш? Але це вже було під час Війни за незалежність, з Наполеоном і французами. У 1808, в травні, після повстання 2-го травня, почалася ця війна. Вся країна розкололася. Валенсія була на "іспанському" боці.

Французи обложили місто. Щоб вони не створили штабу за Турією, у березні 1810 валенсійці знищили палац. Відтоді його так і не відновили.

А можливо, це зробили і наполеонівські війська. Адже Палац дель Реаль був символом славного минулого Королівства Валенсії.

Французькі війська все ж взяли місто. Але лише в 1812 році. Сліди облоги дуже добре видно на вежах Кварт (digo-15).

ПОТУЖНІ СТІНИ та ВЕЖІ – АРАБСЬКІ

А що це за вежі? У міста були стіни? Ми говорили про римську стіну, а були й інші?

Звичайно. Валенсія була прекрасно укріплена ... тричі. Римська стіна поступово зруйнувалася. См. в кінці карту: **ТРИ ПОЯСИ СТІН НАВКОЛО ВАЛЕНСІЇ**

В 711 році прийшли маври-мусульмани. П'ятсот років прожили в мирі і з переможеними християнами, і з юдеями. Три основні релігії мирно співіснували. А з розвалом

Кордовського халіфату в 1030-х і створенням багатьох тайф почалася епоха воєн. Тоді звали арабські стіни.

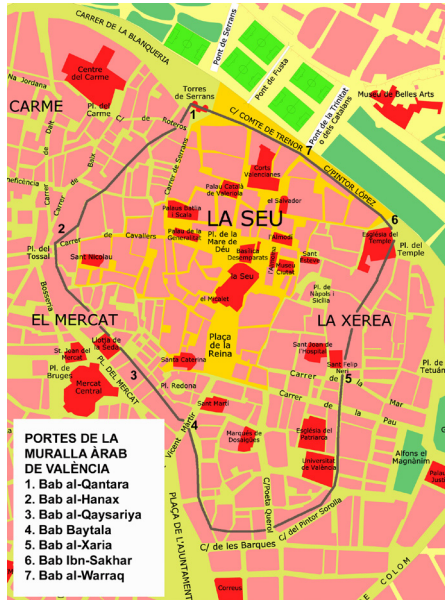
– Вони були довгими, ніж римські?

– Так. Глянемо на мапу стін. Арабські, або мусульманські, йшли вздовж Турії, від нинішніх веж Серрано до місця навпроти Палацу дель Реаль. Потім углиб, до нинішньої площі Аюунтам'єнто. Уздовж сучасного Центрального ринку. Потім повертали до річки.

– Від них щось залишилося?

– Невеликі ділянки. Наприклад, Portall de Valldigna (digo-32 або al-Qaysariya на мапі стін).

– Знаю, це в районі Кармен. Коло веселої площі Tossal з кав'ярнями, ресторанчиками та нічними клубами.

СТІНИ ХРИСТИЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ ПО МІСТУ

Вони були дуже довгими. Межі середньовічного міста легко простежити за сучасними вулицями. Почнемо знову з веж Серрано (digo-30).

Йдемо до моря вздовж Садів Турії. Тут і тяглися стіни, берегом річки. До Виставкового мосту. Далі – до нашої

“Тріумфальної арки”, Морських воріт (коло digo-55). Від неї починається торговельна вулиця Колон...

Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad / MUVIM

Ми з мамою дуже любимо прогулятися по магазинах і по маленьких вуличках навколо красивого ринку Колон.

Сам ринок треба обов'язково побачити. Це шедевр модернізму!

По нинішній вулиці Колон / Колумба і проходили стіни християнського міста. До площі з Ареною для бою биків (digo-6) і Північного вокзалу

з симпатичними апельсинчиками на кахлях (digo-7). Далі плавна дуга вулиці Guillem de Castro повз вежі Кварт (digo-15) виводить нас назад до Турії.

Християнські стіни заклали при тому ж Педро Церемонному. Добудували їх у кінці XIV століття, в 1390-х роках. І що цікаво, їх завжди можна впізнати в обрисах нинішніх вулиць.

Набережні Турії. Колон, Хатіва, Кастро.

ГЕОГРАФІЯ ВАЛЕНСІЇ ДЛЯ АВТОМОБІЛІСТІВ

Тато каже, що по Валенсії дуже легко їздити автівкою. Гарне розпланування, все зрозуміло, як і куди рухатися.

Якщо тільки не заїжджати до старого центру! А щодо решти, то все логічно. Перший контур – це овал навколо Старого міста. “Набережні” Турії – Колон - Кастро. Цей овал добре видно на нашій мапі.

Другий контур – щось на зразок ромба. Прегарні проспекти-бульвари: Gran Vias-del Marqués del Túria, Ramón y Cajal ma de Ferran el Catòlic.

За Турією – Новий центр, Nuevo Centro. Автобусний вокзал, магазини, держустанови, лікарня. Цей прямокутник замикається проспектами General Avilés, Primat Reig i Aragó.

Є ще третій “контур”, це теж прямокутник, Peris i Valero – Peres Galdós.

І четвертий – Північне і Південне півкола, Rondas.

І, нарешті, уздовж нового русла Турії тягнуться шосе V30, що дуже полегшує пересування з півдня міста на північ і навпаки.

Я по ньому до коледжу їжджу, шкільним автобусом. До речі, всі ці контури на мапі DiVa добре проглядаються.

ВЕЛИКЕ МАЛЕНЬКЕ МІСТО

Ось у цьому і є перевага нашого міста. Населення з передмістями – понад мільйон чоловік. А місто при цьому дуже компактне, зручне для життя. З околиць до центру на таксі – хвилин 15 максимум. І громадським транспортом швидко.

СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

Але можна ним і не їхати. А добігти, дійти або доїхати велосипедом, своїм чи взятим напрокат! Є стільки велосипедних маршрутів!

СТАРОВИННЕ НОВЕ МІСТО. ЦЕНТР. XV СТОЛІТТЯ – РОЗКВІТ ВАЛЕНСІЇ

Сьогодні ми вивчаємо центр Валенсії. Поринаємо в XV століття, коли Валенсія піднеслась вище за всі міста Іспанії. Була найбагатшим містом країни а, можливо, й Європи.

– А як це сталося?

– Географія є ключем до історії. Париж містився на перехресті торгових шляхів. Та й зараз, коли їдеш від Кале на південь, його не оминати. Савой, найбагатша частина Італії – на перевалах через Альпи, на шляхах паломників. Відень – “перехрестя Європи”, шляхів зі Східної Європи до Центральної.

А Валенсія? Дорога таки була, уздовж моря, від Риму через Марсель на Севілью. Але по дорогах тоді небезпечно і дорого було пересуватися! Бандити, митниці.

ІСТОРІЯ з ГЕОГРАФІЄЮ.

ВЕЛИКИЙ ШОВКОВИЙ ШЛЯХ. ГОЛОВНИЙ ПОРТ

Вірно. Головним транспортом у міжнародній торгівлі був морський. Головними товарами, що перевозилися на кораблях, були вовна і шовк. А ще вина, зерно, соуси. На початок XV століття Європа трохи втихомирилась. Воєн було мало. І люди захотіли жити спокійно. Як завжди!

— І гарно одягатися!

— Так. “Гарно” для звичайних людей значило “тепло”. Отже, вовна. Вона надходила з Англії або з Іспанії і оброблялася в центрі Європи.

Звичайно, а для багатих – шовк. Але ж він привозився з Китаю. До чого тут Валенсія?

Валенсію називали “останнім пунктом на Великому шовковому шляху”. Згадай, які порти були головними в Європі в XIV-XV столітті.

— Венеція, звичайно. Трохи менш важливі – Піза, Генуя, Марсель.

— Точно. А в Іспанії?

— Так, Валенсія! І Денія наша.

Валенсія стала надзвичайно багатою. За рахунок сільськогосподарства, садів і каналів, прокладених ще мусульманами. В Манізес, де зараз Валенсійський аеропорт, вироблялася прегарна кераміка. Через Хатіву ще в XII столітті до Європи завозили папір. Ремісники Валенсії виготовляли чудові речі.

Все це сприяло накопиченню грошей, появи банків. Валенсія стала головним торговельним, промисловим і фінансовим центром Арагону.

В Королівстві казали: El que iba allá abajo se hacía rico. “Той, хто приїздив туди (до Валенсії), ставав багатієм”.

АРАГОН і КАСТИЛІЯ. і НАВАРРА.

Ми все про Арагон говоримо, про Дракона-Арагона. А чому не говоримо про Іспанію?

Ще не було її, об'єднаної Іспанії. До 1516 року, а по-справжньому – до 1710-х. Християнська Іспанія складалася з двох надзвичайно потужних королівств: Кастилії в центрі і Арагону на сході, біля моря. І ще була далеко в горах відносно невелика Наварра.

КАСПЕ – ПЕРШІ ВИБОРИ КОРОЛЯ

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Уявляєш, в 1410-м році жив собі король Арагону Мартін І Гуманіст, El Humano. Справжній правитель епохи відродження. Одна проблема – всі його діти померли.

Та й він у травні 1410 помер ... від сміху. Не жартую! Чи не єдиний випадок в історії.

– І що, його династія припинилася?

– У 1412 році, вперше в історії Іспанії, було організовано вибори. Люди зібралися в містечку Caspe. Взяли участь представники Арагону, Валенсії та Барселони. По шість чоловік. Серед них, від Валенсії – майбутній святий Вікентій Феррер / Vicente Ferrer.

Тато описав це у своїй книзі *Dénia Divina, Valencia Valiosa*. Було багато претендентів. І врешті-решт обрали представника Кастильської династії! Траста́мара/Trastámara Фердинанда Першого.

Трастамари були відомі тим, що прихильно ставились до буржуазії. Створилися політичні умови для того, щоб Арагон – а точніше, Валенсія – розбагатіла.

АЛЬФОНСО V ВЕЛИКОДУШНИЙ **Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ**

В історії нашої Валенсії важливу роль відіграв наступний король. Красень Альфонсо V, син обраного в Каспе Фердинанда I. Альфонсо правив довго. З 1416 по 1458, аж 42 роки. І майже весь час жив поза межами Іспанії.

ТАЛАСОКРАТІЯ. МОРСЬКА **ДЕРЖАВА**

Чому, він що, не любив Арагону і Валенсії?

Тому, що Арагон / Валенсія стали першою в сучасному світі морською імперією. Таласократією. Вже з XIII-XIV століть до складу Корони Арагону входили Сардинія і Сицилія. Альфонсо V завоював Корсику і Неаполь. І ... залишився там жити.

Оце так імперія!

ЧАША. ЧАША ГРААЛЯ чи просто СВЯТА? **ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту**

Тепер ми з тобою підемо до Собору. Дивитися на Чашу.

Ну звичайно, ми багато разів там бували. А який зв'язок з Валенсією і чому Чаша тут?

Є багато теорій про те, де зараз справжня Чаша, з якої Христос причащався на Таємній вечері. Історія “нашої” Чаші, валенсійської, простежується від Риму II-III століть до гір Арагону...

Ми там навіть маршрутом Чаші їздили. La ruta de Santa Grial називається, в провінції Huesca. Там Чашу зберігали, починаючи з 258 року! Мені найбільше запам'ятався врізаний в гору монастир San Juan de la Pena.

У ньому Чашу переховували з 1076 до 1399. А в XV столітті Альфонсо V-му дуже потрібні були гроші на заморські завоювання. У кого брати в борг? У найбагатших людей Корони Арагону – у валенсійських купців, ремісників, церковників.

Вже тоді було поняття “застави”. Та й розплачуватися Король з боргами не любив. Ось він і лишив масу церковних цінностей “на зберігання” у Валенсії в 1437 році. В тому числі й Чашу. Святу.

Цікаво. Відтоді вона в Соборі і зберігається? Майже шість століть?

Авжеж. Праворуч від входу в Собор – прохід до Каплиці Святої Чаші. El Santo Cáliz.

– Ось вона, у ніші. Гарна, але зовсім маленька.

Які елегантні ручки, вигнуті!

– Головне тут – верхня частина. Сама Чаша з бордового агату. Їй більше двох тисяч років. А ручки із золота. Нижня вигнута частина з алебастру, а перлини, рубіни і смарагди з'явилися тисячоліттям пізніше.

ГОТИКА

Сама каплиця – як космічний корабель!

Так, ми з тобою в XV столітті. У найостаннішому столітті готичного стилю. З його прагненням вгору, з його загостреними формами. Ми з тобою помітимо готичні риси у всіх головних будівлях Валенсії того часу.

ТРИ ІСПАНСЬКИХ ПАПИ І МУЗИЧНІ АНГЕЛИ

У Соборі є ще чимало цікавого. Наприклад, друга праворуч каплиця – з двома картинами пензля знаменитого Гойї.

Вона присвячена життю і діянням св.Франциска Борджа. Єдиного святого з цієї родини, що жив у XVI столітті.

*Пройдімо до головної частини, до вітваря і гляньмо вгору ... на *Bóveda del altar mayor*... Склепіння головного вітваря...*

Яка краса! На темно-блакитному тлі – золоті зірки. І десять ангелів у шатах, що майорять на вітру – золотого, синього, помаранчевого кольорів, з величезними крилами. І головне, з музичними інструментами. Тут гітара, лютня, флейта, арфа...

– Хто ж створив цю красу?

– Два італійських художники, Pagano і San Leocadio. За договором, укладеним ними з тодішнім єпископом

Валенсії, Rodrigo de Borja. Дон Родріго помітив, що в Італії стрімко розвивається новий стиль – відродження. І захотів, щоб у його Валенсії побачили цю красу.

А хто він, дон Родріго, відома людина? Щось є у прізвищі Borja знайоме. Борха. Борджа валенсійською...

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Звичайно, ти його чула. Ти ж знаєш, наскільки важливий для християн Папа Римський. За всю історію на Святому Престолі побувало 266 пап. 212 з них були італійцями.

І лише троє – з Іспанії. Папа 37-й – із Dámaso, з Галісії. А 209-й і 214-й – з наших місць, з Валенсіани! З родини Borja. В Італії їх прозвали Борджіа. Зрозуміло, ти ж сказала, що по-валенсійськи Borja вимовляється як Борджа.

Папам дали імена: Calixto III і його племінникові – Alejandro VI.

Так, про Александра Борджіа мені мій тато стільки розповідав! Що він увесь світ розділив у 1494 році між Іспанією та Португалією. Що звинувачували його в багатьох злочинах... Про його дітей розповідав, про красуню Лукрецію і полководця Чезаре.

Отож недарма обидва Борджа опинилися на престолі саме в XV столітті. Як ми говорили, у столітті розквіту Валенсії... Завдяки йому й стали два наших єпископи папами.

ПАЛАЦ БОРДЖА – ПАРЛАМЕНТ ВАЛЕНСІАНИ ПО МІСТУ

А їх Палац – Парламентом нашої Автономії.

Ти ж пам'ятаєш, є три “адміністративних рівні” Валенсії?

Місто. Провінція. Автономія, або як ми її називаємо, Валенсіана / La Valenciana.

Мерія міста – на площі Аюунтам'єнто.

Ми там бачили реліквії Реконкісти.

Парламент провінції Валенсія – Diputació de Valencia. На площі Манісес, в подвійному палаці маркізів de Scala / Baylía.

Парламент Автономії / Комунідаду Валенсії міститься у колишньому палаці Борджа / Бенікарло. Підіть туди якось на початку жовтня або під час Файяс. Тоді багато палаців відчинено для відвідувачів.

Були-були. Я тоді ще не знала, хто ці п'ять фігур на вході. І що це за битва на величезному полотні...

Про битву коло Альманси в 1707 році ми ще поговоримо. А на вході до Парламенту – дійсно, сімейство Борджа.

Два папи, один святий, двійко позашлюбних дітей. Четверо – з XV століття. Святий Франціско – з XVI.

ЗА МІСТО З ДІТЬМИ.

ГАНДІЯ – ПАЛАЦ БОРДЖА.

Ці самі п'ять фігур я бачила на площі в Гандії!

Так, звичайно. Папи родом з Хатіви і з сусіднього містечка Канальс. У період своєї могутності Александр VI купив Гандію разом з герцогством.

Там прекрасний палац. Мабуть, єдиний у Валенсіані ретельно відновлений палац того періоду. Готична церква – Колегіата.

І п'ять фігур на одній з головних площ. Сім'я Борха-Борджа-Борджіа.

МАРШРУТИ: БОРДЖА, МОНАСТИРІ та ЛІТЕРАТОРИ **ПОЇЗДКИ за місто**

Цей район – від Гандії в глиб півострова – найцікавіший для подорожей.

Тато каже, що у всьому винна географія. Тому що там єдина дорога, яка йде від узбережжя за гори (С-60).

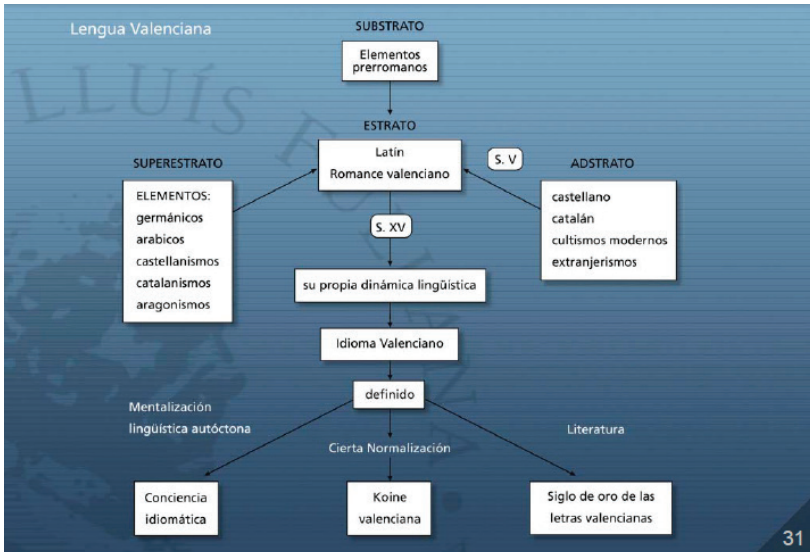
Вона біжить до римської Віа Аугуста (тепер А7), до Хатіви та багатьох інших цікавих місць. Туди прокладено спеціальні маршрути, Руті.

Руті монастирів, сім'ї Борджа, класиків валенсійської літератури. Ними варто поїздити.

ВАЛЕНСІАНО **ВАЛЕНСІЙСЬКА мова**

Давай про літературу детальніше.

Всі класики валенсійської літератури підкреслювали, що вони писали саме валенсійською. Не кастильською, не каталонською, не окситанською. Хоча між усіма цими мовами багато спільного.

КЛАСИК НОМЕР ОДИН. АУЗІАС МАРК Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ ПОЇЗДКИ за місто

Від Гандии зовсім невелика подорож – до Котальби / Cotalba, що коло Alfauir.

Прегарний Монастир Св. Єроніма, оточений підковою гір. У церкві – химерні спіральні сходи в готичному стилі. А ще є парадні сходи, які нагадують ті, що в Соборі в Бургосі.

– Так, це епоха завершальної готики. Хто ж тут живе?

– Основний класик валенсійської поезії. Можна сказати, останній трубадур,

Аузіас Марк / Ausiàs March. Більша частина його життя пов'язана з

Валенсіаною. З Гандією, Котальбою, Денією та Валенсією. Почитай його, обов'язково!

А будував монастир Пере Марк, поет, мажордом князів Борха. Батько Аузіса Марка!

Неподалік, в Beniarjó, збереглися залишки його будинку.

ВІТРИЛА І ВІТРИ. VELES e VENTS

Цей вірш увічнено в пам'ятниках, меморіальних дошках, назвах будинків і ресторанів. Він про те, як важко подорожувати по морю – і по життю.

Мій тато вирахував, що Марк описав в ньому повернення до Денії. Адже комбінація вітрів, описаних поетом, спостерігається лише на вході до нашого порту.

ЖУАНОТ МАРТОРЕЛЬ та ІНШІ КЛАСИКИ

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Жуанот Марторель – друга суперзірка валенсійської літератури XV століття. Також жив у районі Гандії. Написав перший в європейській літературі роман з героєм “Тірант ле Бланк” / Tirant lo Blanc.

Ми вивчали його в школі, звичайно. І про інших класиків того століття читали. Jordi de Sant Jordi. Jaume Roig – Llibre de les dones. Isabel de Villena. Joan Roïç de Corella.

Цікаво: золота доба валенсійської літератури – XV століття. Кастильської і португальської – XVI. Англійської – XVI-XVII. Отже, валенсійська література, ровесниця італійського Відродження, стояла біля витоків європейської літератури.

Joan Roïç de Corella дружив з родиною Аузіса Марка. Він служив священиком при монастирі св. Франциска у Валенсії. Його головний твір – Espill / Espejo – «Дзеркало» –

написаний мовою просто-го валенсійського народу, з численними жартами. Відзначається мізогінією, тобто глузливим і зневажливим ставленням до жінки.

Ісабель де Вільєна, на-впаки, вважається прото-фе-міністкою. Її твір Vita Cristi описує життя Ісуса Христа очима його сучасниць і су-путниць. Це був абсолютно революційний підхід до ролі жінки в релігії та суспільстві для того часу.

Вона була незаконною дочкою Енріке де Вільєна, магістра ордену Калатрави, некроманта і алхіміка. Ізабель виросла при королівському дворі. Стала черницею в Монастирі Святої Трійці (digo-46) і згодом його абатисою.

ГІДНА ДОЛИНА. ВАЛДІГНА ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

Коли поїдете сюди, до Гандії, відвідайте Гідну долину. Валдігна / Valldigna – так її називали при Жайме II. Там в прегарному монастирі починав свою церковну кар'єру майбутній папа Олександр VI. Тиша і благодать, павутина склепінь, що залишилася від однієї з будівель. Прекрасна напівзбережена церква...

ГОТИКА у ВАЛЕНСІЇ – ЖЕНЕРАЛІТАТ І БІРЖА ПО МІСТУ. АРХІТЕКТУРА

Готична архітектура виплеснулась на мапу Валенсії в добу, коли в інших місцях вона вже сходила нанівець. А от валенсійські купці все ж зважилися в неї вкластися.

– Палац Женералітету – це готика?

– *Palau de la Generalitat (digo-37) - так, готика. Туди, як і до Борджа, можна заходити у свята. Золотий салон і Зал засідань чого варті!*

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

У Золотому салоні унікальна різьблена і розписна поліхромна дерев'яна стеля. Стил ь Відродження, але з мудехарським акцентом. 35 майстерно вирізаних стельових плафонів. У кожному ромб, у ромбі багатокутник і центральна фігура – листок, квітка... а в Залі засідань – портрети всіх членів Парламенту, які працювали тут в XVI столітті. Ми такого більше ніде не бачили!

Головний пам'ятник валенсійської готики – Біржа купців. Шовкова біржа. La Lonja / Lotja de la Seda. De los Mercaderos (digo-64). Побудована під сам кінець XV століття.

Мені дуже кручені колони подобаються. Як пальми! Вражають височенні стелі з переплетенням елементів склепінь. Самі

склепіння – як небо!

El Columnario, Колонна зала. Або la Sala de Contratación, Зала договорів. Тут гомонів шовковий ринок. Прилавків з товаром не було – тут укладалися договори.

– А тобі самі слова «лонха, лотжа» нічого не нагадують?

– Флоренцію. На площі della Signoria перед Старим палацом і копією статуї Давида – Ложа. Loggia dei Lanzi.

– Правильно. “Ложа, лонха” – це приміщення під навісом. Щоб купці не мокли під дощем. Щоб було зручно домовлятися.

– А що, тут лише торгували?

БАНКИ, МОРЕПЛАВСТВО, СТРАХУВАННЯ, ПРАВО

Був ще банк, один з перших в Іспанії. При Мартині Людяному (що помер від сміху) в 1407 було засновано La Taula de Canvi / Обмінний стіл.

– А чому “обмінний”?

– Тоді християнам заборонялося давати гроші в ріст. Тому більшість банківських угод виглядали, як валютно-обмінні операції. У валютний курс закладався відсоток за кредитами. Обмінний стіл проіснував до 1719 року.

– А правда, що Морське консульство в Біржі було першим в Європі?

– El Consulado del Mar – надзвичайно цікава організація. Як згодом лондонський Ллойдс, ці «консульства» були зовсім не дипломатичними місіями. Вони займалися питання-

ми судноплавства, а також морського права і страхування.

Ми були у Венеції, в ділянці Ріальто, де зародилося морське страхування. А що, у Валенсії воно теж існувало?

Так, і центр його якраз містився в Ложі / Лонсі. У вежі, на верхньому поверсі, була багато оздоблена Зала засідань морського арбітражу і страхування.

Вона називалась Золота зала. La Sala Daurada. Помилуємося стелею, дерев'яною, різьбленою, позолоченою.

Чого на ній тільки нема!

Дивовижні тварини і птахи, кораблі. І герби Арагону-Валенсії. Потужні стіни і стіл засідань. Тут домовлялися про ціни за послуги, страхування, сперечалися і вирішували спори.

А найголовніше – судновласники і купці вирішували свої спори самостійно. Без центральної влади чи судів.

ГОТИКА та ВІДРОДЖЕННЯ **АРХІТЕКТУРА**

Пам'ятаєш готичні вежі воріт Серрано? Досить суворі й потужні. Це розквіт готики, кінець XIV століття.

Біржу побудовали через століття. У 1490-х. Це був перехідний період від готики до відродження. Цінувалися витонченість, світло, декор.

Смішні горгульї там, нагорі! Чоловіки, жінки в дивних позах! От би розглянути їх ближче.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, ВАЛЕНСІЯ та СЕВІЛЬЯ

Біржу побудували в кінці XV століття. Закінчувався “Золотий вік”. Значимість Валенсії для Арагону, для Іспанії зменшувалася.

Як все пов’язано в історії! У 1453 році мусульмани взяли штурмом Константинополь. Вони мріяли про це вісім століть. Для західноєвропейців торгувати шовком через Східне Середземномор’я, Левант, стало складніше.

– І португальці з іспанцями почали шукати обхідні шляхи?

– Португальці рушили на південний схід, в обхід Африки. Пам’ятаєш знаменитий пам’ятник мореплавцям і вежу-корабель в Белені, передмісті Лісабона?

– Звичайно. А іспанці, повіривши Колумбові, вирішили пройти до Китаю західним шляхом. І відкрили Америку.

Кастилія та її королева Ізабела знайшли гроші на Колумбові плавання. До речі, одним з головних фінансистів був уродженець Валенсії, хрещений євреї Luis de Santángel. Йому поставлено бюст коло Puente del Real.

Центр міжнародної торгівлі та судноплавства перемістився до Кастилії. Головним фінансовим і юридичним центром стала Севілья – морські ворота Кастильської Корони. Порти, від яких відпливали каравели Колумба і Магеллана, містилися на північ від Кадіса.

– Почався “занепад Валенсії”?

– Так. На два з половиною століття. До відродження шовкової індустрії в епоху Просвітництва, XVIII ст., Валенсія все ще виглядала доглянутою і багатою. Але вже не була першим портом і ринком Іспанії.

ФЛЮГЕРИ

Залишаємось коло Лонжі. Навпроти – Центральний ринок. Це споруда зі скла і металу в стилі модерн.

Тепер глянь угору! Там два флюгери – папуга і орел. “Калатало з ринку” – la Cotorra del Mercado. Весела пташка, хоч і величезна.

І орел св. Іоанна. У нього в лапах сфера. Увесь світ, вважай. Адже орел – це символ Християнської Церкви.

Ще один флюгер – весела риба над рибними рядами.

Орел ширяє над двома святими Іоаннами, Los Santos Juanes (digo-66). Це одна з найдавніших церков міста, XIII століття, перебудована в епоху бароко. Св. Вікентій Феррер тут виголосив свою першу проповідь.

УНІВЕРСИТЕТ – LA NAU

Прощаючись з XV століттям, поговоримо про Університет. Він зовсім недалеко, в 7 хвилих ходьби від ринку і Лонжі (digo-58).

У Валенсії вищі школи існували ще з XIII століття. Об'єдналися вони під назвою Estudi General у 1412 році.

У 1501 році Папа Римський підвищив статус навчального закладу до рівня університету і надав йому право ви-

давати дипломи бакалаврів і докторів. А в 1502 статус університету був підтверджений королем Іспанії.

І тому герб Університету містить імена та герби Папи Александра і Католицького короля Фердинанда II? Чоловіка Ізабели?

Так. Сучасні корпуси університетів, Валенсійського і Політехнічного – за Турією. На проспекті імені Бласко Ібаньєса, валенсійського генія літератури початку XX століття. І на Апельсиновій вулиці / Avenida de Tarongers.

У Валенсії навчається понад 65000 студентів. Справжнє місто в місті. Вчитися у Валенсії добре – університети сучасні. Є пляжі, кафе, проводяться виставки, концерти. Тут багато молоді з різних країн.

І все це поєднується з чудовою погодою!

УНІВЕРСИТЕТ І МУЗЕЙ ПАТРІАРХА

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Ось ми дійшли з тобою до старої будівлі Університету. Називається вона La Nau, Корабель.

*Але це зовсім не корабель!
Це скорочення: la Nostra Antiga
Universitat. Наш старовинний
університет. Мені дуже подо-
бається величезна площа перед
ним, з фонтанами і статуями.*

*Площа називається del Pa-
triarca. Титул Патріарха носив
знаменитий валенсієць, що жив на
початку XVII століття, св. Хуан
де Рібера / San Juan de Ribera. На
його честь – прекрасний музей на
площі. Варто відвідати!*

Статуї біля дзюркотливого фонтану: праворуч – Католицькі королі Фердинанд II та Ізабела. Ліворуч – папа Александр VI. А також один з найвідоміших ректорів Університету, Vicente Blasco y García (1735-1813). Він багато зробив для розвитку системи освіти у всій Іспанії.

– А що робить серед цих історичних знаменитостей оголена язичницька богиня?

– Це уособлення La Sabiduría. Вченості, Мудрості. Логічно, правда?

PERE COMPTÉ

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Тепер про будівлю La Nau. Головний її архітектор – Pere Compté. Той самий, що побудував Лонху / Шовкову біржу. Витончені внутрішні дворики, хоч і схожі за стилем на добу Відродження, були побудовані в XIX столітті.

JUAN LUIS VIVES**Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ**

Тут почуваєш себе як в якомусь флорентійському палаці. У центрі ідеального прямокутника з колонами - пам'ятник.

– *Juan Luis Vives. Clarissimo Scolari et Praestantissimo Philosopho. Хто це?*

– *Найвідоміший філософ Валенсії. Його називають нашим “Еразмом Роттердамським”. Роки життя: 1492-1540. Провчився 2 роки в нашому університеті.*

Родом він був з юдейської сім'ї. Батька позбавили майна і стратили за таємне відвідування синагоги. Матір судили посмертно.

Луїс Вівес, побоюючись Інквізиції, вирушив вчитися до Сорбони. Звідти переїхав до Брюгге, одружився. Поклявся ніколи більше не ступати на землю Іспанії. Дружив з Еразмом Роттердамським і Томасом Мором. Залишив величезну спадщину, що сприяло реформуванню педагогіки та викладання. Помер у Брюгге, тоді – частині Великої Іспанії.

Недарма за Центральним ринком – площа Брюгге! Назва Bruijas звучить дивно, адже точний її переклад – «відьми».

ГАБСБУРГИ. ПОВСТАННЯ та ІМПЕРІЯ

Оце так! Тільки-но в XV столітті Арагон і Кастилія насилу об'єдналися в єдину державу, і тут раптом Брюгге! Давай детальніше. Якою була роль Валенсії?

1516 рік – початок нової ери в історії Іспанії. На трон поступово зійшов, навіть можна сказати, «видерся», перший представник нової династії – австрійських, німецьких і фламандських Габсбургів.

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Карл I, майбутній імператор Карл V. Carlos I, Carlos V.

Я читала. У Католицьких королів, Ізабелі та Фердинанда, було багато дітей. Хуану, пізніше незаслужено прозвану Божевільною / La Loco, видали заміж за габсбурзького красеня - ерцгерцога Філіпа Австрійського (Вродливого). У 1500 році в Генті вона народила майбутнього короля / імператора Карла. А у 1506-му її визнали недієздатною.

У 1516 помер дідусь Карла, Фердинанд II. Ізабела та Філіп померли ще раніше. Зі спадкоємців престолу залишилися тільки дочка Хуана і онук Карлос.

Щодо молодого Карлоса у іспанців були сумніви. Але в 1517 Папа Леон X Медічі визнав його королем. На початок лютого 1518 юнак дістався до Іберії. Парламент Кастилії, Кортеси, шляхом голосування утвердив його як короля.

Але ж Іспанія все ще була роз'єднана. Карлос став королем усієї Іспанії?

ІСПАНІЯ В 1492

ВСЕ ЩЕ РОЗДІЛЕНА КРАЇНА

Ні, в тім-то й річ. Були окремі Корони: Кастилії, Арагону, Валенсії, Наварри... Карлос їхав півостровом. Спочатку відвідав Арагон, потім Барселону.

Там у січні 1519-го його застала звістка: помер його двоюрідний дядько, імператор Максиміліан I. Юнакові потрібно було їхати до Німеччини.

Так Валенсію він не відвідав?! Перед ним постав вибір: стати королем Валенсії чи імператором Священної Римської імперії?!

Карлос I вирішив на користь Аахена. До Валенсії ж замість себе він послав близьку йому людину – свого наставника ще з Фландрії, Adriano de Utrecht, майбутнього папу Адріана VI (1459-1523). У 1520 році той був призначений регентом Іспанії.

ЖЕРМАНІЯС

Я зовсім недавно бачила картину з Адріаном. На невеликому підвищенні стоїть чоловік в червоному одязі. Перед

ним – група чоловіків. Не скажеш, що з повагою на нього дивляться. Швидше з викликом, сердито.

Правильно. Картина знаходиться в будівлі Валенсійських Кортесів. У залі, де стоять п'ять Борджа. На полотні – майбутні герої повстання Жерманіяс. Joan Llorenç, Guillem Sorolla. Літній ватажок простягає руку з німим питанням: «Де король?»

Жерманіяс. Яке дивне слово. Що воно означає?

Germanías, братства. Херманіяс або Жерманіяс.

З кінця XV століття існували збройні загони самооборони проти піратів. Повсталі «братства» піднялися проти дворян і взяли владу в свої руки. У 1521 році вони розбили війська віце-короля при Гандії. Управляли Валенсією два роки, до 1522.

Ім'я лідера повстанців – Vicente Peris – і зараз для нас є синонімом боротьби за свободу, за справедливість.

Одна з Gran Vías у Валенсії – якраз Germanías. Тепер буду знати, чому!

ЙОГА та ВЕЛОСИПЕД. ПО МІСТУ СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

Вибач, ми так багато часу провели в минулому. Просто ці століття, XV-XVI – мої улюблені. Давай трохи відволічємось Ти спортом займаєшся у Валенсії? Яким?

Мені так подобається, що Валенсія спортивне місто.

Парк Турії по суботах просто переповнений бігунами, велосипедистами. Я разом з мамою ходжу на йогу. Так хороше лежати на килимку під соснами і робити різні вправи!

А мій улюблений вид спорту – велосипедний.

А які маршрути ти любиш?

ПОЇЗДКИ за місто ВЕЛОПОЇЗДКИ вгору по ТУРІЇ

У мене два основних маршрути. Перший – вгору по Турії. Зустрічаємося біля Палацу музики, і гайда!

– Далеко?

– Доки не втомимося. Спочатку буде сам парк Турії з велодоріжками. Потім парк Cabecera.

– Авжеж, там же валенсійський Біопарк.

– Вірно. За Біопарком йде доріжка вздовж Турії.

Вона загадкова, наша головна річка. В межах міста її просто немає. Ні в старому руслі, ні в новому. А вище від Окружної дороги A7 – ось вона! Повноводний потік. Уздовж нього так славно проїхатися! Але не на спортивному велосипеді, бо там каміння.

Найбільше мені подобаються вигнуті містки через річку. І район навпроти – La Canyada. Праворуч височить гігантський піщаний обрив з величезним лісом. Ліворуч – доріжка вздовж річки.

Мій рекорд – коло завдовжки 60 км. До Riba-Roja. Можна й далі майнути, і повернутися електричкою.

НА ПІВДЕНЬ! EL SALER, ALBUFERA

ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

А якщо податися на південь, куди ми потрапимо?

Теж до моїх улюблених місць. Від САС, від Мосту-арфи-греблі йде велодоріжка. У Pinedo вона виходить на берег моря. Далі на 30 кілометрів тягнуться пляжі. Якщо море тепле, то зупиняєшся де хочеш, купаєшся.

Мій улюблений відрізок – від El Saler до La Devesa.

А ми з батьками їздили милуватися заходом сонця над озером. На Albufera.

Альбуфера – наша гордість. Це найбільше озеро в Іспанії, 21000 гектарів. На його берегах безліч цікавих місечок – Alfafar, Sedavi, Cullera, Sueca. Обов'язково треба відвідати Ель Пальмар, сільце, де живуть рибалки. Центр Валенсійського озерного краю.

На озері сила-силенна птахів. Качки, лелеки, чаплі. Цікаві рослини.

А найбільше задоволення – попливти човном! Всього 5-7 євро з людини, і здається, що ти далеко від будь-якої цивілізації.

БАРРАКИ

– Мені подобаються ці дивні маленькі гостроверхі будиночки. Барраки називаються?

– Барраки. Las Barracas. Традиційний тип житла, що зустрічається по всій Валенсійській Huerta, Саду. Симпатич-

ний білий будиночок, зазвичай з глини. Дах вкритий очеретом або соломою. З двох вузьких сторін - двері або вікна, тому він добре провітрюється.

Ми з батьками дивилися серіал про життя на Альбуфері в XIX столітті. Так і називався: “Саñas у barro”, тобто “Очерет і глина”.

На цих берегах і знаходиться Ель Пальмар. Правда, що це місце народження валенсійської паельї?

MUSEU DE L'ARROS на вулиці ROSARI

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Авжеж! Навколо Альбуфери – величезні рисові плантації. У нас навіть Музей рису є, біля валенсійського порту. Museu de l'Arros на вулиці Rosari (DiVa-11).

Найцікавіше з того, що я там дізналася: вирощування рису було довгий час заборонене. Тому що москіти розносили малярію. Дозволили його лише в XVIII столітті.

Ох, даремно валенсійці позбулися кажанів! Залишивши їх лише на гербі!

ПАЕЛЬЯ, АЛІ й ПЕБРЕ та АЛІЮЛІ

ЇЖА, НАПОЇ

Власне паелья (паельєра?) – це велика плоска сковорідка з двома ручками. І страва. Її якраз в XVI столітті почали готувати. Після Жерманії. Класика – паелья з курочкою, качкою, кроликом і равликами. Paella con pollo, pato, conejo y caracoles.

All i pebre / ajo y pimentón. “Часник і перець”. Це соус, в якому готуються численні рибні страви. На Альбуфері – зазвичай з вугра / de anguilas. У місті Катарроха його знаменито готують! Давай туди поїдемо!

– Звичайно. Але скажи, мій улюблений аліолі – це ж теж соус?

– *Alioli* - *Ajo y aseite*. Часник і оливкова олія. Легка біла маса, її збивають. Іноді з яйцем.

А що в Катаррохі цікавого?

КАТАРРОХА – РИБАЛЬСЬКИЙ ПОРТ В УЕРТІ. КОЛО МАРХАЛЯ ПОЇЗДКИ за місто

Catarroja зовсім близько від Валенсії. По V-31, трохи далі за поворотом на IKEA. Ліворуч від дороги. Трохи звернув і здається, що ти вже в іншому світі. Озеро, зелень. Човники симпатичні!

EL RAVATXOL I LA VELA LATINA

Цікаве слово пов'язане з першою назвою. El Ravatxol – маленький хуліган. Так дивно називали в 1890-х роках перші парові трамваї у Валенсії. Пізніше конку, трамваї на кінній тязі. А також човни, що перевозили людей і вантажі по Альбуфері.

– А ці човни зі щоглами теж «равачолі»?

– Ні, ці плоскодонні вітрильні човни використовують в районі Альбуфери ще з римських часів. Для полювання,

риболовлі, перевезень, робіт на рисових полях. Свого часу навіть контрабанду ними возили.

Vela Latina. Латинське косе вітрило. На Альбуфері проводяться регати, на Великдень і в жовтні. Обов'язково треба поїхати.

VALENCIÁ / VALENCIANO

ВАЛЕНСІЙСЬКА мова

Ravatxol же має писатися, як Ravachol? У чому різниця?

Перше слово – валенсійською, друге – кастильською. Валенсійська мова ... багато про неї суперечок. У нас у Валенсії навіть є дві Мовні академії. Одна вважає, що валенсійська мова аналогічна каталонській. А друга – що це окрема мова, зі своєю історією і традиціями.

– А ти як вважаєш?

– *Мови створювалися в X-XIII століттях. З Реконкістою і лицарями Хайме I до Валенсіани прийшли і каталонці. Але їм не треба було навчати всіх, хто тут жив: Наші предки розмовляли мовою mozárabe. Тобто романським діалектом, що існував ще століття з X-го. Мова розвивалась, змінювалась.*

Аузіас Марк і Жуанот Марторель, валенсійські літературні класики, підкреслювали, що вони писали валенсійською.

НАЗАД, В ІСТОРІЮ! ВІЦЕ-КОРОЛІ І XVI СТОЛІТТЯ

GERMANA DE FOIX

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Давай повернемося у XVI століття. Ти казала, що під час Жерманій коло міста Гандії були розгромлені війська віце-короля. Коли ж таке звання з'явилося, віце-король?

Надзвичайно цікава біографія у нашого Карла Першого. У Валенсії його бабуся була його коханкою ... так кажуть.

Це була яскрава особистість – Germana de Foix (1488-1536). У нас друзі в Валенсії живуть на вулиці на її честь – Carrer de la Reina na Germana. Жермана стала другою дружиною Фердинанда II після смерті королеви Ізабели.

І зразковою “бабусе-мачухою”, abuelastra, для короля Карла.

Бабуся-мачуха і онук-пасинок? Як же так вийшло?

Юному Карлові було 17, Жермані 29. Різниця дуже серйозна, але вони обоє були молодими. На її честь майбутній імператор організовував турніри, бенкети... І ось народилася дівчинка, Isabel / Ізабела.

Щоб уникнути пересудів, Жерману відправили до Валенсії. Вона вийшла заміж за іменитого Хуана Брандербурзького Ансбахського, обоє вони стали в 1523 році віце-королями Валенсії. Третім її чоловіком став Фернандо Арагонський, герцог Калабрії.

SAN MIGUEL de los REYES

ПОЇЗДКИ за місто

У них був блискучий двір! Ми їдемо на північ від Валенсії (DiVa-15). Подивимося, наскільки гарним було їхнє правління. Королівський монастир Св. Михайла був заснований у

1545 році герцогом Калабрійським. Це справжня будівля епохи Відродження. Двоповерховий внутрішній двір з такою кількістю арок, що аж в очах рябіє.

ВАЛЕНСІЙСЬКА мова

– А що тут зараз?

– Жермана і Фернандо були шанувальниками мистецтва. У монастирі залишилася їхня бібліотека. Зараз тут Центр вивчення валенсійської мови, історії та літератури Валенсіани.

Кажуть, найзнаменитіша будівля Іспанії, Ескоріал, була побудована за образом і подобою Монастиря Св. Михайла.

МАПА 1584 року

ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ

У тата в кабінеті на стіні висить мапа Королівства Валенсія. Якраз, здається, за XVI століття. Автор – Abraham Ortelius. Я помітила, що порт відділений від міста. Називається він Grao.

Це одна з перших точних мап Королівства. У ньому на той час мешкало приблизно 270 тисяч чоловік. Не так вже й багато, а у всій Іспанії – 7,4 мільйони.

Місто було за нинішніми мірками крихітним. 60000 чоловік з передмістями. Можна порівняти з одним кварталом Русафа сьогодні.

Валенсія росла і зміцнювалася навколо старого центру, на берегах річки Турія. Мости ж саме тоді будувалися?

МОСТИ над ТУРІЄЮ

СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

Якщо ми сядемо на велосипеди і проїдемо від САС до Кабесери, то нарахуємо 17 мостів. Є й 18-й, коло порту, в Назареті.

– А які найцікавіші?

КАЛАТРАВА

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Із сучасних – Калатравські, звичайно. Їх аж п'ять.

Другий від моря – Міст золотої греблі / l'assut de Or. Нарадує арфу. Це найвища споруда в місті. 125 метрів.

Далі міст Monteolivete. На дві його вигнуті частини найкраще дивитися знизу, коли ти між ставками САС. Римська колона в центрі – сучасна копія.

Прегарний Міст квітів / Puente del Flores. Квіти оновлюються протягом усього року!

Міст-гребінець, він же Виставковий. Puente de la Exposición. Його дуга з підпорами й справді схожа на гребінець.

Міст 9 жовтня. На ньому примостилися дивовижні одноногі птахи з розпростертими крилами.

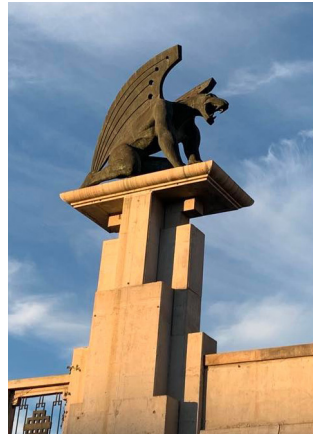

ПТАХИ та ДЕМОНИ

Мені ці птахи дуже подобалися. А демони в дитинстві мене лякали.

Їх іноді гаргульями називають, gárgolas. Смішна плутанина в назвах. Міст ангела-охоронця / del Ángel Custodio, побудований в 20 столітті – звичайнісінький, без скульптур.

А Міст Королівства / del Reino охороняють ці створіння. Автор – Salvador Monleón Cremades, скульптор Joan Martí. Міст побудовано на рубежі тисячоліть, в 1999.

Гаргульї – охоронниці мосту. Грізні!

СТАРОВИННІ МОСТИ

Цей міст названо на честь Королівства Валенсія? Але ми ж ходили по мосту Del Real? Той теж королівський?

– Згадай, del Real – не «королівський», а «дачний». Він, мабуть, найпотужніший.

– Дель Реаль і Морський, *del Mar* – мої улюблені мости XVI століття. Перший – це сама міць, здатна протистояти течії. Другий – витончений, і понині перекинутий через спеціальний ставок.

– А який найстаріший?

– На початок XVII століття їх було шість. Якщо йти від гирла Турії, то:

Морський. 1596. Дель Реаль. 1595.

Тринідад / Трійці. Перший міст, який зведено в 1407, він найдавніший.

Дерев'яний / *de Madera / del Fusta*.

Серранос – 1550.

Св. Йосифа / *San Jose*, нашого улюбленого покровителя Файяс. 1486 рік, перебудовано в 1607.

Всі, крім Морського, показані на нашому плані *digo*.

Я просто обожнюю проходити, пробігати, проїжджати під ними. Милуюся міцними структурами мостів. Загостреними, як хвилерізи.

Якої ж сили була ця наша річка, Турія!

ПОВЕНІ. 1517, 1957 і 2024.

Турія любила «погратися». Повені були частими. За Арагонським мостом навіть пам'ятник їм стоїть. Дві гостроколючні стели.

Особливо запам'яталися два паводки. У 1517, коли частину мостів знесло, і в 1957. Тоді місто було затоплене брудом, глиною. Щоб все це прибрати, навіть викликали армію.

І почався процес створення нового русла. Того, уздовж якого тепер біжить зручна Об'їзна дорога V30. А саме нове русло майже завжди сухе. Води Турії розбирають для потреб міста і ферм.

Але найтрагічнішою стала повінь 29 жовтня 2024 року.

СВЯТІ на МОСТАХ.**ДВА СВ. ВІКЕНТІЇ / SAN VICENTE****Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ**

Vista del Puente del Mar de Valencia arruinado por el río Turia en 3 de Nov. de 1776.

Я люблю скульптури на мостах. Сучасні: наприклад, Рибалку, і Валенсійку на Арагонському. Старовинні: покровителя Файяс св. Йосифа / San José на "його" мосту (коло digo-25). Богоматері Знедолених, на Морському. А для міста які найважливіші?

У Валенсії двоє найбільш шанованих святих. І обидва Вісенте, або Вікентії. San Vicente! Легко заплутатися, правда? І обидва на стоять Дель Реаль.

San Vicente Mártir, мученик римського періоду. Прийняв смерть за Бога в 304 році, за правління імператора Діоклетіана.

A San Vicente Ferrer жив зовсім «недавно». У «золотому» XV столітті (1350-1419). Обирав короля в Каспе в 1412, зробив багато славних справ. Наприклад, диво з хустинкою.

Розповіси?

ДИВО з ХУСТИНКОЮ

Св. Вісенте виголошував проповідь у Валенсії в парафії Santos Juanes, біля Ринку. Тема була проста і гуманна: навколо нас є люди, що страждають і помирають від голоду.

Він вийняв з кишені хустинку, *pañuelo*. Її підхопив порив вітру ... і опустив перед будинком, де й справді жила бідна сім'я, що поми-
рала від голоду. І їй допомогли!

Будинок цей стоїть на площі *la Plaza del Milagro del Mocadoret*, номер 5. *Mocadoret* – і є «хустинка» валенсійською. А харчами парафіяни діляться з бідними і понині. Називають це *El vol del mocador*. Політ хустинки.

XVI ст. – РОЗКВІТ ДИНАСТІЇ ГАБСБУРГІВ. АЛЕ НЕ ВАЛЕНСІЇ.

Але ми й досі не пройшлися по Валенсії XVI століття. Я читала, що наймогутнішими були два королі династії Габсбургів: Карл I та його син Філіп II.

Валенсія в XV столітті: найбагатше місто Корони Арагону. Центр середземноморської торгівлі.

Валенсія в наступному столітті, XVI: все ще багата. Відчуває навіть приплив імігрантів, в основному, французів. Всю другу половину століття у Франції палахкотять релігійні війни.

Валенсія в XVII столітті: демографічна криза, викликана вигнанням мусульман.

ІМПЕРІЯ

Центр тяжіння Імперії змістився. У XVI столітті Іспанія перебувала на піку своєї могутності. До її складу входили дві третини обох Америк. Теперішні Нідерланди та Бельгія. Португалія була приєднана на 80 років (1580-1640), разом з її заморськими володіннями типу Макао. Величезні володіння в Італії, від Неаполя і Сицилії до Мілана. І все це

треба відбудовувати, відвойовувати, адмініструвати. Тому Мадридіві було не до Валенсії.

Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad / MUVIM

– А чому Мадрид? Столиця ж була в Толедо?

– У 1561 році Філіп II перемістив столицю до Мадрида, щоб бути ближче до місця пам'яті батька. Карл I був похований в Ескоріалі. Треба колись туди поїхати!

Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad / MUVIM

ВАЛЕНСІЯ XVI.

НАЙКРАЩІЙ ПАРК СТАРОГО МІСТА

ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Давай відвідаємо одне чудове місце, де ми раніше не бували. Там і парк, і музей, і церква. І лікарня, що стала бібліотекою.

Це – Сади старої лікарні / Jardins de l'antic Hospital (digo-9), на вулицях Guillem de Castro і l'Hospital. Неповдалік від Північного вокзалу та Арени биків.

Знаю, знаю! Там наші хлопчачки зі школи на скейтбордах люблять кататися!

Вірно! Ці сади в 2015 були визнані найкращими в світі. Там розташовані: Головна бібліотека Валенсії, MUViM, Музей (епок) Просвітництва і Сучасності (digo-12), Музей шовку (digo-11), прекрасна Ерміта де Санта Люсія.

Ерміта де Санта Люсія ... зовсім як у нас, в Денії. Ми поруч з нею жили. День пам'яті цієї святої в грудні, 13-го. Свічки красиві запалювали....

ПЕРШИЙ ЗАКЛАД ДЛЯ БОЖЕВІЛЬНИХ в ЄВРОПІ

Тут, поруч з Ермітою, був перший у всій Європі заклад для божевільних. Заснований ще в 1409 році!

Неофіційна його назва – manicomio. Або el Hospital de los Pobres Innocentos, de Folls (digo-9). Фольс, звичайно, «дурники». Цим закладом з 1414 року опікувалось Братство Діви Марії вбогих духом, бідних і знедолених, Богоматері беззахисних. Нашої Горбуні, про яку ми говорили.

– А потім він став Головною лікарнею?

– У Валенсії завжди дбали про хворих і вбогих. Лікарні створювалися, починаючи з XIII століття. У 1512 році Фердинанд II їх об'єднав. І призначив Головною лікарнею саме цю, збудовану в XVI столітті.

– У 1545 році в місті була сильна пожежа. І лікарню перебудували?

– Це був величезний комплекс, один з найбільших в Європі. Сама будівля, в стилі відродження, утворює величезний хрест. Зараз тут Публічна бібліотека провінції / Biblioteca Pública Provincial. Можна зайти і помилуватися строгими, вишуканими формами.

Мені особливо центральний зал сподобався. Багатогранний, під витонченим куполом. Перед входом до садів – арка. Там бюст якогось римського імператора?

Ні, це Ескулап, бог медицини. Арка, як ти помітила, дуже оригінальна, потрібна. На медальйонах – зображення видатних лікарів: це Гіппократ, а також Andrés Piquer, знаменитий медик XVIII століття, що працював в Головній лікарні, і Crisóstomo Martinez, який починаючи з 1680 року створював анатомічний атлас.

ДАЛЕКА ПОЇЗДКА – АЛІКАНТЕ

ПОЇЗДКИ за місто

Небагате в архітектурному плані XVI століття ми вивчили. Якщо раптом твої батьки зберуться до Аліканте, треба подивитися ще одну будівлю.

Взагалі, Аліканте – місто цікаве. Недарма Арагон і Кастилія сперечалися за нього ціле століття. Набереж-

на, Замок Св. Барбари, Археологічний музей – все це варто відвідати!

І Монастир Святого Луку.

СВЯТИЙ ЛИК ОДНЕ З НАЙСВЯТИШИХ МІСЦЬ ІСПАНІЇ.

Монастир Св. Луку / Santa Faz. «Вероніка» – «істинний образ».

Ім'я жінки – і назва полотна.

Полотна, на якому під час Скорботної ходи відбився лик Христа. Полотен таких у світі відомо три. Одне з них знаходиться в Аліканте.

– А як же Туринська плащаниця?

– Там відтворилось все тіло Христа. А Святий Лик – це відбиток обличчя. Полотно прибуло сюди з Риму.

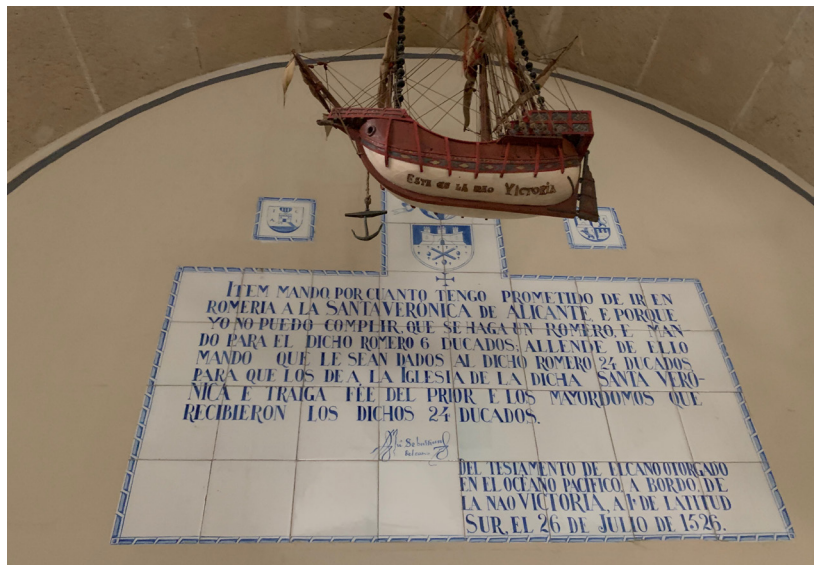

Знову Борха! Не хто інший, як наш майбутній папа Александр довірив його паломникові. Полотно виявилось неслухняним: не хотіло лежати на дні скрині, весь час виявлялося на поверхні!

А в пам'ятному 1489-му році під час моління про дощ на Луку з'явилася сльоза. І полив дощ.

Відтоді щороку, через два тижні після великоднього Чистого четверга, проводиться Хо́да / Ромерія. Процесія прямує від центру Аліканте до Монастиря Святого Луку.

Саму будівлю почали зводити в XVI-му столітті. Строгий фасад доби Відродження пізніше було доповнено барочними колонами. Але коли заходиш всередину...

ЕЛЬКАНО, ОЧІЛЬНИК ПЕРШОЇ НАВКОЛОСВІТНЬОЇ ПОДОРОЖІ Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Побували тут всі королі, всі правителі Іспанської Держави. Поклонялися Св. Ликові, звичайно. А ще дякували Елькано, який перейняв керівництво експедицією Магеллана, першого мандрівника навколо світу

Магеллан загинув на Філіппінах. А ким був Елькано?

Juan Sebastián del Cano / Elcano (1476-1526) народився в Баскських землях, в Гетарії. У 1519 році він вирушив в експедицію під керівництвом Фернана Магеллана. Коли командор загинув на Філіппінах, Елькано очолив тих, що вижили. До берегів Іспанії повернулася лише каравела "Вікторія" з 18 вцілілими.

Я бачила “Вікторію” в Денії!
Копію, звичайно. Здивувала-
ся, як така шкаралупка могла
обігнути світ!

Карл Перший подарував
Елькано герб із глобусом і з
написом «Ти перший обігнув
мене»: *Primus Circumdediti me*.
Загинув Елькано під час другої
експедиції до Островів пряно-
щів.

Його мрією було взяти
участь в Ромерії. Тому пам'ят-
на дошка про нього і знаходиться в Монастирі Св. Луку.
Його лоції і заповіт теж там. Місце святе, намолене, ці-
каве.

“МАЛІ” ГАБСБУРГИ

Ми повертаємося до Валенсії, і в XVII століття. 1600-і...
Чим вони запам'яталися?

— Архітектурою бароко. І лютою кризою.

— Але ж Іспанія у XVI столітті процвітала. Що ж сталося?

Габсбурги правили країною з 1516 по 1700 рік, два сто-
ліття. Перше — “великих” Габсбургів — Карла Першого і Фі-
ліпа Другого. Дійсного будівника Імперії, що наводив лад
“залізною рукою”.

А XVII-те — століття “малих” Габсбургів: Філіппів III й IV,
Карла Другого. Ці королі були “меншими” за масштабом.
Правили за них часто фаворити/ *Validos*. Імперія почала хи-
татися. Привезене з-за океану золото йшло на будівництво
церков, йшло іноземним банкірам і купцям, в кишені пиха-
тих синьйорів. А країна воювала.

“НАЙБІЛЬШИЙ ЗЛОДІЙ”. І Дон Кіхот?

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Першим Валідо був маркіз нашої Денії – герцог Лерма, Франсиско Гомес де Сандоваль і Рохас (1553-1625). Навіть герб нашої Денії пішов від його родини.

У Мадриді можна побачити його портрет у Прадо, пензля Рубенса. Він там на коні, в zenіті слави. Але в Мадриді його називали “найбільшим злодієм християнського світу”. Це він переконав Філіпа III, який повністю йому довіряв, два рази перенести столицю. З Мадриду до Вальядоліду і назад. І заробив на цьому чимало.

Його також називають “першим прем’єр-міністром”. До свого піднесення дон Франсиско був віце-королем Валенсії. Саме при ньому було відбудовано Міст дель Реаль.

Його правління – епоха миру. Спокійно було і в Нідерландах, і в Португалії. Їх втратили вже при наступному королі, Філіпі IV.

Я читала, що при ньому війни тимчасово припинилися. Лицарі стали не потрібні. Ніде було подвиги здійснювати. І тоді Сервантес написав “Дон Кіхота”.

ВИГНАННЯ МАВРІВ

Є така версія. Але основне діяння, вчинене при Лермі – це вигнання маврів, мусульман. Їх виспали до Африки та до інших місць. Нібито через те, що вони були “п’ятою колоною”: допомагали піратам.

Перше повне зображення нашої Денії – якраз на картині, що зображає висилку.

І з Валенсією та ж історія. У 1616 Pere Oromig намалював Embarco moriscos en el Grao de Valencia. Сама висилка проходила в 1610-му. Вважають, що Лерма її зовсім не підтримував. А ось Патріарх, Архієпископ Валенсії Juan de Ribera, яскрава постать – був за.

Ми ж бачили Патріарха, його статую в університетському дворіку, в Ла НАУ! І в каплиці Святої Чаші: величезна картина на стіні. Така мудра людина, а от...

Тоді більшість іспанців була за вигнання. Слухались своєї Церкви. Крім того, рішення ухвалювалося в Мадриді. А в Кастилії маврів було небагато.

ХVII СТОЛІТТЯ – НЕ НАЙКРАЩЕ ДЛЯ ВАЛЕНСІЇ

Зате у Валенсії маври становили третину населення! І вигнання боляче вдарило по економіці нашого королівства. На півстоліття воно збідніло! Яке вже тут будівництво...

До того ж, це століття відзначилось епідеміями чуми. Повстанням селян у 1663-му, яке величали «другою Жерманією». Повінню в 1651-му. Бандитизмом на дорогах – Bandidismo.

Хоча грошики ще залишалися ... їх витрачали на великі свята. Дуже химерні, в стилі бароко. Los Miracles de Sant Vicent, наприклад.

ЖИВОПИС В ТЕМНИХ ТОНАХ Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

У цьому столітті відзначились найвідоміші художники Валенсіани: Francisco de Ribalta та "Іспанчик" José de Ribera.

Навчилися в Караваджо, звичайно: ці контрасти, драматизм. Темні тони, як і в житті, переважали, Стиль Рібальти навіть назвали *tenebrismo* – «сумінковий».

ПЕРША МАПА ВАЛЕНСІЇ – 1608. МАНЧЕЛЛІ ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ

Якраз тоді з'явилася перша докладна мапа міста, виконана італійцем Antonio Mancelli в 1608 році. Мапа так сподобалася віце-королю Luis Carillo у Toledo, що він замовив художникові картину на сюжет висилки маврів. Це і є перші зображення Грао, порту Валенсії, Денії, Вінаросу.

Яку ж величезну роботу зробив Манчеллі! Валенсію зображено з висоти пташиного польоту. Кожен будиночок виписаний на мапі, кожна башточка!

Цікаво, що місто зображене “догори ногами”. Південь – зверху.

– Що ми тут пізнаємо? Річку Турію з п'ятьма мостами. Всі назвеш?

– Якщо рухатися зліва: Морський, далі Дель Реаль і найдавніший – Святої Трійці. Той, що йде від величезних веж Серранос. І праворуч ще один. Там має бути Міст св. Йосифа!

– Тоді він називався «Новий». Вражають міцні стіни міста і неймовірна кількість веж біля річки. Адже коли їх зводили в XIV столітті, воювали в основному з Кастилією. Небезпека могла прийти з півночі.

ТОМÁS VICENTE TOSCA, 1704
ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ
Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Другий знаменитий план – від математика, архітектора, філософа Томаса Тоска, 1704 рік. Саме його ми бачили в музеї MuVIM. Там він прекрасно зроблений у вигляді макета.

Valentia Edetanorum vulgo del Cid – ось що написано в верхній частині. Пам'ятаєш Едету-Ллірію, іберійську фортецю? І взяття Валенсії Сідом? Пів-історії міста – в одному заголовку.

Який цікавий цей макет! Дивись, які потужні вежі Кварт (digo-15). А що це за величезні незабудовані ділянки? Хіба в Середньовіччі були площі?

Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad / MUVIM

Звичайно. У центрі розташована Ринкова (digo-64-65). Трохи лівіше – нинішня Площа мерії, Аюунтам'єнто (digo-1-3). Праворуч – сади і городи біля річки. Зараз там Ботанічний сад (digo-16).

А ліворуч? Площа величезна, зліва потужна фортеця. Дай подумаю ... Морські ворота нижче. Дель Реал прямо під цією площею. А, ми ж туди часто ходимо з батьками! Там тепер прекрасний виставковий зал, Вансаја.

BANCAJA – ВИСТАВКИ МУЗЕЇ та вистави Валенсії

Ми там стільки цікавих картин бачили! Найчастіше пензля Сорольї. Виставки часто змінюються і завжди цікаві. Всім гостям міста рекомендую!

МОНАСТИР СВ. ДОМІНІКА

Перед Банкахою тепер сквер, Глорієта/Glorieta, з величезними фікусами (digo-54). А на мапі за ним якась церква... Велика будівля. Ми там всередині ніколи не були.

Всередині величезного Монастиря Св. Домініка – найстаріша в місті церква (digo-49). Вона тісно пов'язана з перебуванням королів у Валенсії. Заснована Хайме Першим відразу після Реконкісти, в 1239. Тут же була стародавня міська фортеця, Ciudadela.

На жаль, відвідати це місце не так просто. Вже багато років в монастирі міститься головний військовий об'єкт Валенсіани – Capitanía General, вважай, Генштаб регіональних Збройних Сил.

В архітектурі цієї будівлі простежуються різні стилі: готика, відродження, бароко. А всередині – знаменита Каплиця Святих Королів / Capilla de los Santos Reyes, 1431 року. Треба дочекатися якогось свята, коли буде дозволене відвідування.

Я читала, що тут в 1936-му замишлявся заколот проти Республіки. І також в 1981-му заколот 23 лютого почався саме звідси.

Під час Громадянської війни цілий рік Валенсія була столицею республіканців. І тут перебував уряд всієї країни. Це символ свободи!

СЕРВЕЙО та СКАСУВАННЯ КОНСТИТУЦІЇ

А напроти – нагадування про несвободу, Палац Cervelló (digo-49.2). Після зруйнування Королівського палацу дель Реаль в 1810-му королі зупинилися саме в Сервейо.

У 1814 році сюди із заслання приїхав Фердинанд VII Бажаний, як його спочатку називали. Відразу ж скасував Кадіську Конституцію, прийняту за його відсутності в 1812-му. Найпрогресивнішу в тодішній Європі, між іншим! А також заборонив Парламент. І незабаром його стали називати Королем-Зрадником.

Палац Сервейо варто відвідати. Там тепер архів. Ретельно відновлено багато залів.

А за рогом від нього – теж важливе для міста місце. Тут народився наш святий Вікентій Феррер (digo-52). Готична будівля була перебудована в ХХ столітті.

SAN JUAN del HOSPITAL

Цей район, la Seu-Xerea, дихає старовиною. Тут століттями мешкали представники трьох основних релігій. Моє улюблене місце – Церква хрестоносців.

Так, San Juan del Hospital, церква ордену, що пізніше назався Мальтійським, була закладена в нашому місті відразу після Реконкісти. Землю госпітальєрам подарував Хайме Перший.

Чого тут тільки нема! І дивовижні фрески в другому лівому боковому вітварі. Христос і ... Вавилонська блудниця? І могила справжньої візантійської імператриці. І навіть присвята св. Катерині як покровительці студентів. Вони частенько тут збираються.

СВ. КАТЕРИНА

Ми плавно переміщаємося до центру міста. Пройдемо від палацу Сервейо по вулиці Миру / Ла Пас до Площі Королеви і до Собору. Поряд, до речі, міститься Головний туристичний офіс (digo-53).

Які гарні будинки! А що там за дзвіниця така витончена видніється, в кінці вулиці?

Ми щойно згадували св. Катерину. Це її храм, Santa Catalina Mártir (digo-63). Заклали його ще в готичні часи. А закінчена в 1702 році дзвіниця – уклін з епохи бароко. Її звів знаменитий архітектор епохи бароко Juan Bautista Viñes.

Як мені подобаються ці кручені колони зверху!

Вони звуться “Соломоновими”. І сама дзвіниця нестандартна, шестикутна.

ОРЧАТА – ТА ЦЕ ЗОЛОТО!

Oh, Caterina! Тато завжди читає назву цієї орчатерії голосно: Oh, Caterina! Орчата, вона ж з молока?

ЇЖА, НАПОЇ

Цей знаменитий валенсійський напій роблять із земляних горіхів. Є легенда, що Хайме Перший, скуштувавши його, вигукнув: Or, chata: “Дівчино, цей напій, як золото!” До орчатерії варто зайти. Помилуйся чудовими кахлями-картинами з Манісес. *Кераміка Манісес мала світову славу! Тут можна скуштувати типові валенсійські солодощі: чуррос, фартонес і буньюелос – пончики.*

КРУГЛА ПЛОЩА

Уявляєш, в центрі міста є площа дивної форми. Зовсім поруч зі св.Катериною. *Кругла площа /Plaza Redonda (digo-62). Ми називаємо її El Clot або El Agujero, “нора, дупло”. Закладено її зовсім недавно, в 1837. Потрапити на неї можна з чотирьох сторін, по маленьких мальовничих вуличках старого центру. Раніше там був невеликий м’ясний і рибний ринок.*

Зараз вона оточена магазинчиками. Ми часто приводимо сюди наших друзів. Помилуватися на віяла, мережива, фаєрські строї, кераміку. Купити валенсійські сувеніри.

XVIII СТОЛІТТЯ. БУРБОНИ БУНТІВНИЙ ПОЧАТОК І РОЗКВІТ

А тепер я розповім тобі про неспокійне XVIII століття.

Ох, і історія ж була в Іспанії! І у Валенсії. Здається, що після століття розцвіту, XV-го, тут увесь час воювали! І лише в 1980-х заспокоїлися.

Ти частково маєш рацію. За правління одного з найкращих королів Іспанії, Карла III, друга половина XVIII століття пройшла в спокої. Це була доба Просвітництва, будівництва шовкових мануфактур у Валенсії, створення Академії, злету науки і ремесел.

Я читала. Але починалося століття з жажливої кровопролитної війни.

ВІЙНА за ІСПАНСЬКУ СПАДЩИНУ. ДВА КАРЛИ і ФІЛІП

Останній Габсбург в Іспанії, Карл II, був слабеньким. Дітлахи у нього народилися, але не вижили. Він помер у 1700. І відразу дві країни висунули свої права на престол. Дві династії.

Французькі Бурбони з Королем-Сонцем, Людовиком XVI.

Австрійські Габсбурги з претендентом, ерцгерцогом Карлом.

У нас в Денії навіть площа на честь цього ерцгерцога є. Але ж Габсбурги не перемогли?!

Довгою була загальноєвропейська Війна за іспанську спадщину, 1700-1714. Воєнні дії в Іспанії почалися в 1705-му. Країна поділилася на дві частини. Кастилія в цілому підтримувала нову династію, Бурбонів, короля Філіпа V. Його посадив на трон дідусь Людовик XIV.

Наші Валенсія і Барселона були за Габсбургів. За старих, перевірених правителів. За свободу! У нас в Денії на-

віть є пам'ятник «Розірвані кайдани». На згадку про одного з тодішніх генералів з «австрійського боку», героя Денії, Валенсії та Барселони *Juan Bautista Basset y Ramos*. Свого часу віце-короля Валенсії.

Габсбурги “програли”. Карл, претендент, двічі намагався взяти Мадрид. Але потім його обрали імператором Священної Римської імперії, Карлом VI. Іноді про нього з іронією пишуть: “Імператор, що хотів стати королем”. Королем Іспанії він не став. Покинув Барселону, став відбудовувати Відень. Титул імператора виявився важливішим.

АЛЬМАНСА. 1707-й, 25 КВІТНЯ

Ми з тобою були в Парламенті Валенсіани (digo-34), у палаці Борха. На вході ліворуч, перед п'ятьма статуями Борха – величезне полотно. Битва зображена в найдрібніших деталях.

Альманса. Важка поразка Габсбургів і Валенсії 25 квітня 1707-го. Франко-іспанська армія під командуванням англійця, герцога Бервіка / Berwick, проти англо-голландсько-португальської армії під командуванням французького, Marqués de Ruvigny. Як все перемішалось в тій війні!

“КОЛИ ДМЕ ВІТЕР З АЛЬМАНСИ” ... ВСЕ ВТРАЧЕНО

Уявляєш, валенсійці досі пам'ятають про цю поразку. “Quan el mal ve d'Almansa, a tots alcança”, тобто: “коли приходить зло з Альманси, це всіх стосується”.

Я так розумію, Валенсіана втратила всі свої права?

29 червня 1707 року Філіп П'ятий підписав *El Decreto de Nueva Planta*. Скасовувалося багато чого: саме Королівство Валенсія, Парламент – *Corts*, власні закони – *Furs*, *Fueros*, Морське консульство. Замість віце-короля призначався військовий губернатор. Фактично була заборонена валенсійська мова.

Але в 1980-х все повернулося на круги своя. І Парламент, і мова.

ВАЛЕНСІЙСЬКА Мова

Так. Але для розуміння історії Валенсії треба пам'ятати, що між 1707-м і 1980-ми все це було заборонено! 273 роки! Хоча валенсійською, звичайно, розмовляли. Переважно, в селах.

ПЛОЩА КОРОЛЕВИ ПО МІСТУ

Ми з вами на Площі Королеви (digo-39), перебудованій на початку 2020-х. Тут завжди багато людей, адже це туристичний центр міста! Звідси ведеться відлік всіх доріг Валенсіани. Тут у 1930-му встановили перший у місті

світлофор. Аузіас Марк помер в одному з сусідніх будинків. Св. Вісенте Мученика тут у в'язниці тримали.

А що це за королева, на честь якої вона названа? Одна з двох Ізабел?

Самій площі нема і півтора століття. Коли її створювали, якраз відбулося весілля Альфонсо XII з французенкою María de las Mercedes. Бурбони щойно повернулися до влади. Їх любили. На жаль, Марія померла у віці 18 років. Ось площу і назвали на її честь.

А що це за красиві будинки там, де закінчується вулиця Миру / Paz?

Найпопулярніший у валенсійців – дім Зінгера / Edificio Singer. Ці прекрасні танцівниці, круглі вікна, заокруглений кут. Все так елегантно!

Цей куточок, мабуть, найголовніший у місті. Звідси від Площі Королеви відходить вулиця Святого Вісенте Мученика. Найдовша в місті, три з гаком кілометри!

А тепер підійдемо до Собору. Знаєш, як він офіційно називається?

Santa Iglesia Catedral Basílica Metropolitana de Santa María (digo-39).

СОБОР. ЗАЛІЗНИЙ ПОРТАЛ І МІГЕЛЕТЕ

**ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту
МУЗЕЇ та виставки Валенсії**

Вхід – приклад стилю бароко у його розквіті! Створювався цей портал в роки Війни за спадщину. Називається він La Puerta de los Hierros / Портал залізної решітки. Справжня барокова симфонія!

Давай наблизимось до входу. Якщо подивитися вгору, створюється відчуття, що портал, вежа, стіни змикаються між собою. А що це за вежа?

МІГЕЛЕТЕ

Це ж один із символів Валенсії!

Чому так? Постій, хоча ... коли дивишся на Собор з боку площі, то якраз вежа і впадає в очі першою. Я читала, її назвали на честь дзвонаря?

La torre del Miguelete / del Micalet. Символ міста. Вежу названо на честь дзвону, що важить аж 7,5 тонн. Най-

більшого у всій Короні Арагону! Його благословили 29 вересня 1418. Якраз у день св. Михайла Архангела.

Яка давня вежа! Виразний готичний стиль. Хоч і з прикрасами нагорі.

Там оглядовий майданчик. Називають його El Balcón del Levante. Давай піднімося цими 207 сходинками. Дзвонарі щодня так піднімалися. По дорозі буде темна зала, La Presó. Не в'язниця – притулок для тих, хто шукає захисту. Якщо згадати "Нотр-дам" – то саме тут ховалася б Есмеральда!

Ми нагорі. Тут і невеличка дзвіниця, espadana. І Мікалет-дзвін, який же він величезний! Всього дзвонів 11, і кожен має ім'я.

Вид на місто. Яким воно здається тісним. Будинки налязять один на одного, ніякого тобі порядку!

Так в цьому ж і радість. Ciutat Vella, Старе місто – було і залишається древнім. Природним, не спланованим. Вулич-

ки біжать і звиваються так, як це було вісім-десять століть тому. Іноді я сама заплутуюся, як куди пройти.

Навіть куполи і ракети дзвіниць прикрашають краєвид. І тепер майже всі будівлі ми знаємо! Ось Лонха і Центральний ринок. Площа Аюунтам'єнто-Мерії.

Прямо під нами, в кварталі між дзвіницями Мігелете і Святої Катерини / Каталіни, народився наш знаменитий художник Соролья. Тут поряд він був охрещений, ріс, одружився. Неподалік була його перша майстерня.

НАРЕЧЕНІ

А дзвіниці Санта Каталіни і Мігелете називають «нареченими». Вони зовсім поруч. Обидві виходять на Площу Королеви. Обидві є символом міста, а також улюбленицями туристів і валенсіанців.

Мігелете – високий, суворий «наречений». Вежа Святої Катерини – витончена, із зображеннями черепашок і гірлянд, з крученими Соломоновими колонами. Стоять вони поряд, переглядаються, дзвонами передзвонюються.

Спускаємося з Мігелете. Прогуляємось Валенсією XVI-XVII ст. Підемо на площу Богоматері / Plaça de la Verge. Йдемо кружним шляхом – наліво від виходу через залізні двері.

ТАМБУРИНОВА АРКА – НАШ ПОДАРУНОК АМЕРИЦІ Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

По перебудованій Площі Королеви? Чудово! А ось сучасний пам'ятник. Якийсь чоловік з кривою шаблею дивиться вгору. Rafael Gustavino Moreno (1842-1908).

*Це і є наш подарунок Америці й світові! Рафаель Густавіно – валенсієць. У 1881 він переїхав за океан. І приніс туди стародавнє мистецтво будівництва легких арок. Воно бере початок з мусульманської мудехарської архітектури. Арки з легкої цегли називають *la bóveda tapicada*. Валенсійською – *la volta paredada*. Тамбуринове склепіння. Скільки робіт Густавіно і зараз розкидано по Америці!*

ПОРТАЛИ СОБОРУ. ГОЛОВИ й АРБИТРИ **ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту**

Здорово! Йдемо далі, уздовж каплиці зі Святою Чашею. Завертаємо, проходимо. Що за місток чарівний? Відчуваю себе як у Венеції, біля Мосту Зітхань!

Таких містків від Собору два. Один веде до Палацу єпископа, він у нас праворуч. І трохи далі – до Базиліки Богоматері Знедолених.

А ось ще один портал Собору. З витонченою аркою, що на вигляд як веселка! І з головами нагорі. Що то за голови?

Це Puerta del Palau, або del Almoína, найстаріший портал. Зводився від самого початку будівництва Собору в 1262 році. Вже у застарілому на той момент романському стилі / románico. Відомі імена цих 7

пар: Pedro y María, Domingo y Ramona... Є легенда: з Хайме Першим на валенсійські землі прийшли переселенці. В тому числі, з каталонської Леріди. Вони одружилися з місцевими дівчатами. Їх зобразили на порталі собору.

А якщо ми обійдемо Собор, пройдемо під другим містком, то побачимо готичний портал.

НАЙДАВНІШИЙ АРБІТРАЖ

La Puerta de los Apóstoles, портал Апостолів. З прегарним вікном і зіркою Давида.

Це місце знаменне щотижневими засіданнями найдавнішого Арбітражного суду в Європі – El Tribunal de las Aguas. Збирається вже тисячу років по четвергах опівдні. Розглядає спори щодо водокористування. Адже вода дуже важлива для Уерти, Валенсійського саду!

Мені дуже подобається, що околиці Валенсії називаються Уерта. La Huerta, Сад. Влаштовані сади були ще при мусульманах.

СТАРИЙ ТУРІЯ І КАНАЛИ. МЕСТАЙЯ – СТАДІОН

Тому і Турія на площі, коло Базиліки? Цікаво, чому річка Турія - чоловік?

Тому що іспанською річка – el río, чоловічого роду. Дивись, він – втілення спокійної сили. А навколо нього дівчатка з глечиками. З зачісками файєрок.

Ми називаємо річку «батько Турія» /El Padre Turia. Зображений він як міфічний гігант з рогом достатку (digo—38.2). Його оточують 8 німф. Вони представляють 8 асєquías, тобто головних зрошувальних каналів в околицях міста: Quart, Rovella, Mislata, Tormos, Rascanya, Favara, Benaher, Mestalla – все відомі тобі імена.

Так, всі вболівальники тільки про Mestalla й говорять! Це ж головний стадіон міста! Виходить, називається він так, бо розташований поруч з каналом.

OBRA NOVA

Як цікаво розглядати цих два храми. Ця колонада по верху Собору ... здається, якась наче римська? Стародавня?

Називають її «Нова робота» – Obra Nova. Весь Собор – XIII-XIV століть, крім залізного portalу. А ця витончена колонада – з XVI століття, у стилі італійського відродження. Мені здається, вона єдина така в Європі!

Легка, невагома! Злетіти до неї хочеться! А чим ще відома площа Богоматері?

СВЯТКУВАННЯ коло БАЗИЛІКИ СВЯТА протягом всього року

Santa María de los Desamparados – Свята покровителька міста, наша улюблениця. І площа її імені для нас головна.

Виходить, площа Королеви – для туристів. А площа Богоматері – для містян.

Яких тільки свят тут не буває! Нещодавно ми дивилися фольклорні танці, а до того – композиції з квіткових пелюсток. Ще раніше – величезні красиві вози.

Las Rocas їх називають. На них возять статуї святих під час різних релігійних свят. Поруч з Парламентом є музей Casa de las Rocas. Там можна побачити святкові вози, які використовуються для різних релігійних процесій. Деякі з них доїхали до нас з XIV-XV століть. Вони робилися настільки високими, що в 60-х роках XX століття їх довелося вкорочувати, щоб вони не зачіпали трамвайні дроти.

Процесії Корпус Крісті проходять в кінці травня-червні. Це величне видовище. Тоді ж можна побачити вистави карликів і гігантів, мома (чеснота) і момос (Сім смертних гріхів), Спектакль води – і багато іншого.

КАБАНЬЯЛЬ МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Далі можна зайти в Морський район, Кабаньяль. Поруч з Музеєм рису, на вул. Rosarí міститься Museo Semana Santa Marinera (DiVa-11). На Великодньому тижні

всі величезні вози можна побачити на вулицях у складі урочистих процесій.

ВУЛИЦЯ КАВАЛЕРІВ – ДЕКУМАНО МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Повертаємося в центр, до Базиліки. Від її площі проїдемося по вулиці Кавалерів / dels Cavallers.

Ми ж пам'ятаємо, що у римлян вона була однією з двох найголовніших! Декумано йшла із заходу на схід. І тому тут стільки красивих палаців?

У першому, що по ходу праворуч, ми вже були. Це головна будівля Автономії, Палац Женералітат (digo-37), в готичному стилі.

Музей олов'яних солдатиків, Soldaditos de Plomo. L'Iber. А ось ще палац, dels Mercader. Тут все дихає старовиною!

Пройдемо трохи далі й опинимося в сучасності. Від площі del Tossal, оточеної кав'ярнями, починається превеселий район Carmen, скупчення ресторанів та нічних клубів. Але ж ми з тобою поки що в XVII-XVIII століттях. Так що наш шлях – до Сікстинської капели!

ВАЛЕНСІЙСЬКА СІКСТИНСЬКА

Вона хіба не у Ватикані?

Так образно кажуть, «валенсійська Сікстинська». Взагалі-то, Церква Св. Миколая з Барі і Св. Петра Мученика була побудована в XIV столітті. San Nicolás de Bari y San Pedro Mártir (digo-33). Вхід з вул. Кавалерів, 35.

А її незрівнянні розписи були зроблені вже в добу бароко, у XVII-му ст.

Як я люблю ці назви вулиць у центрі Валенсії! Кавалерів, Юристів...

ПАПА КАЛІКСТ III. ГОТИКА-БАРОКО Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Цю будівлю зведено на початку XV століття з ініціативи єпископа Валенсії Alfonso de Borja, майбутнього папи Калікста III. Ще один слід родини Борха в місті!

Тут майбутній папа, тоді молодий юрист, слухав проповіді Вісенте Феррера. Той відзначив юнака, напроорокувавши йому блискуче майбутнє. Ставши папою, Калікст III канонізував св. Вісенте в 1455-у.

У 1419-му, ще будучи звичайним настоятелем, Альфонсо почав перебудову церкви. Тут був ще римський храм! Нинішній храм зведено в строгому готичному стилі з деякими пізнішими вкрапленнями стилю бароко.

Зате, коли ми заходимо всередину ... Оце так! Повністю розписана стеля! Величні готичні склепіння зі своєю історією.

Храм одностовпний. Один простір. Шість потужних, але витончених, піварок, *cuñías*. Вони створюють вра-

ження нескінченності. Біблійна зірка Давида світить з іншого краю будівлі. І ці фрески...

СТОРОНИ ЄВАНГЕЛЬСЬКА І ЕПІСТОЛЬНА

Уявляєш, в християнських храмах не говорили «права чи ліва частини». Якщо стояти обличчям до вітваря, то зліва – El lado del Evangelio. Тут читали з Нового Завіту. А якщо потрібно було щось пояснити, переходили направо, до El lado de la epístola. Це сторона епістольна, тобто сторона послань.

Євангельська, ліва, сторона присвячена Св. Петрові Мученику (1205-1252), підступно вбитому під Міланом. Епістольна, права – Св. Миколаєві з Барі, Мирлікійському. Його вшановують в багатьох православних країнах. У цьому храмі по понеділках навіть спеціальні служби проходять – Las Caminatas de San Nicolás.

Автор всіх цих фресок – придворний художник Карла II Antonio Palomino, що приїхав з Мадрида. Він розписав Базиліку Богоматері, Храм Святих Іоаннів. Допомігав йому валенсієць Діоніс Відал у 1697-1700 роках.

Які деталі, які історії! Це треба побачити і кожну з них прочитати! А кольори! Розумію, що фрески відновили зовсім недавно, в 2016-му, так що вони виглядають зовсім свіжими. Справжнє диво, а не церква!

САНТА КЛАУС – СВ. МИКОЛАЙ. ТРИ КОРОЛІ

І притому цей храм цілком сучасний. Скільки тут цікавого для дітей відбувається в День св. Миколая, 6 грудня! Справжнісіньке свято!

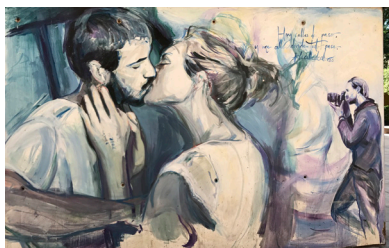
У нас в Англії подарунки на Різдво приносить Санта-Клаус. А у вас що, святий Миколай?

Дітлахам кажуть, що св. Миколай приходить 6-го грудня. Дивиться, хто з дітей як поводитьься і складає список подарунків. А приносять подарунки Три Королі. Вже в січні, з урочистою кавалькадою. На цьому дійстві обов'язково треба побувати!

ГРАФІТІ – ТЕЖ МИСТЕЦТВО

Ми зараз підемо вивчати другу половину XVIII століття. Спокійного і багатого. Але по дорозі пройдемо по сучасній Валенсії. Головна риса районів Кармен і Пілар – графіті.

Але ж це не просто графіті! То цілі картини. Тут, напевно, можна цілими днями вештатися.

Мурали ці настільки різні. Є й на історичні теми, і філософського плану. Мені подобається найбільший, той, що на площі Botxa / Bocha.

ДОБА ПРОСВІТНИЦТВА у ВАЛЕНСІЇ – XVIII. КАРЛ III Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Ми з тобою йдемо до Музею шовку (digo-11). Саме в шовковій промисловості відбилися всі досягнення часу правління Карла Третього. Мабуть, найкращого правителя Іспанії за останні 300 років.

Жив Carlos III у 1716-1788 роках. Його називали “найрацим мером Мадрида”. Він прикрасив столицю. Побував і герцогом Парми, і королем Неаполя і Сицилії. З 1759 правив Іспанією майже тридцять років. Я впевнена, проживи він довше – не було б трагедій XIX століття...

Це був період освіченого абсолютизму. Епоха Вольтера, Фрідріха Великого Пруського та Катерини II. Війни за незалежність американських колоній.

Франція та Іспанія виступали проти Великобританії єдиним фронтом в боротьбі за колонії. Адже Іспанія практично повністю володіла двома Америками, від Флориди та Каліфорнії до Патагонії.

В цей час в самій Іспанії все розвивалося. Зміцнювалась система освіти, в тому числі професійної – Escuela de Artes y Oficios, а також університетської. Пройшла реформа сільського господарства. Створювалися прогресивні товариства – Las Sociedades Económicas de Amigos del Pais. Стали друкуватися газети. Збиралися гуртки освічених людей. Виникали академії образотворчих мистецтв.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Ми вже ходили до Музею образотворчого мистецтва, він поруч з Садами дель Реаль. У будівлі з блакитним куполом (digo-26).

Блакитні куполи – це взагалі символ Валенсіани. Викладені кахлями, вони такі красиві!

Згодна. Ось там, за річкою, і міститься La Real Academia de Bellas Artes de San Carlos, заснована в 1768-му саме Карлом III. Багатючий музей середньовічного і сучасного мистецтва.

Викладали в Академії живопис, скульптуру й архітектуру. А з 1784-го – також малюнок на тканині. Саме тому, що у Валенсії виросла індустрія шовку.

ІСТОРИЧНІ МУЗЕЇ ВАЛЕНСІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту МУЗЕЇ та виставки Валенсії

ВІЙСЬКОВО-ІСТОРИЧНИЙ.

Поки ми не віддалилися звідси – зовсім поряд Військово-історичний музей / Museo Historico Militar. Дітлахам там будуть цікаві найрізноманітніші речі: макети веж Кварт з солдатиками, які їх штурмують або захищають, історія іспанського прапора та багато іншого.

ART MAJOR DE LA SEDA ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту МУЗЕЇ та виставки Валенсії

А тепер займемося шовком. Дуже несподівана назва у музею, правда?

Museu i Collegi de l'Art Major de la Seda (digo-11). Це природно, адже шовкопрядіння досягло в місті рівня мисте-

цтва ще в XV столітті. І в 1780 році половина населення міста була так чи інакше пов'язана з шовковою індустрією.

Навіть район цей називається *Barrio de Velluters*, або *Sederos* кастильською. Тобто, район ткачів, що прядуть шовк.

Зайдемо до Музею шовку. Це ще готична будівля, XV століття.

Цікава експозиція розповідає нам, як роблять шовк. Що таке *morera*? Це шовковиця, шовкове дерево. *Sericultura* – це власне і є виробництво шовку.

Зал слави / *El Salon de la Fama*. Слави валенсійського шовку. На стелі – чудовий розпис. Це фігура Слави. На підлозі кахлями викладено символи чотирьох континентів. Розкішні дами їдуть на візках, запряжених тваринами, що характеризують кожну відому тоді частину світу.

Стривай-но! Ну так. Європа – коні. Азія – слони. Африка – леви. Америка – каймани, як смішно!

ДВІ ВОДИ І КЕРАМІКА **МУЗЕЇ та виставки Валенсії**

Завершити розповідь про пишну епоху рококо найкраще, звичайно, біля Музею кераміки (digo-60). Ось там повністю відчувається вплив цього французького стилю! Ця найвідоміша у Валенсії стіна – роботи скульптора Vergara Gimeno і його колег, 1740-й рік.

Палац маркіза Дос Агуас / Двох Вод. Яке ж тут майстерне різьблення по алебастру, надвичайно красиве, майже прозоре! І абсолютно незвичне для Валенсії покриття стін. Вони як шпалери, така обробка. Це забарвлення під камінь. І дві потужні чоловічі фігури...

Річки. Та сама наша улюблена Турія. І Хукар. Дві великі валенсійські річки. З глечиками, крокодилами, зміями, левами та іншими створіннями.

МУЗЕЙ КЕРАМІКИ

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Всередині – Музей кераміки. Їх два у нас. Один у місці зародження керамічного мистецтва, в Манісес, біля аеропорту. Там, власне, кожен магазин, як музей. А прикрашена блакитними кахлями будівля Туристичного центру – справжнє диво!

Тут, у Палаці маркіза Дос Агуас – трохи менша експозиція. Зате можна оглянути і частину палацу того часу. Експозицію віял не пропустіть, Los albanicos!

КУПАТИСЬ

ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

До річч, про річки. Обожаю купатися. У морі, звичайно, чудово. А в річках...

Вони у нас прекрасні. Турія у своїй верхній течії. Хукар. І цілий ряд водоспадів і водоспадиків. Наші улюблені – Bugarra, Pedralba, Chelva. Pou Clar за Шатівною в районі Ontinyent.

НАУКА І МИСТЕЦТВО. ДОБА ПРОСВІТНИЦТВА

La Ilustración valenciana.

Початок XVIII століття був неспокійним. А друга його половина увійшла в історію як доба Просвітництва, Ilustración. Це був період розвитку. Скільки нових речей увійшло у звичку. Вуличні ліхтарі – los faroles, наприклад.

ВАЛЕНСІЯ в XIX ст.

А скільки знаменитих вчених побачила тоді Валенсія-на! Карлос III заснував у 1776 році Королівське економічне товариство друзів Валенсійської Землі / La Real Sociedad Económica de Amigos del País de Valencia. З ним пов'язані імена цілого сузір'я вчених!

НАШІ ВЧЕНІ

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Gregorio Mayans у Siscar, лінгвіст, історик, видавець. Benito Jerónimo Feijoo, видавець, борець за права жінок вже в 1726 році! Antonio Cavanilles, провідний ботанік Іспанії. Francisco Bayer у Benicassim, філолог і нумізмат.

Астрономія – José de Zaragoza, 1675. Картографія – Tomás Vicente Tosca, 1704. Анатомія – Crisóstomo Martínez. Медицина – Andrés Piquer. Філософія – Juan de Vergara, Luis de León. Та багато інших.

АЛЕ ПОЧАЛИСЯ ТРУДНОЩІ.

ХІХ-ХХ. КОРОТКА ІСТОРІЯ

На жаль, зі смертю видатного Карла III зупинилось і процвітання Іспанії. Та й Валенсіани. Майже на два століття закотилася зірка країни, з 1788-го по 1975-й. Хоча, звичайно, були часи затишшя і навіть підйому, скажімо, в 1870-1910-х.

От зовсім нічого доброго не відбувалося?

Відбувалося поступове просування демократії. Зниження ролі монархії. Все це – через низку воєн, змін режимів, втрату імперії.

Війна за незалежність 1807-1814, з Наполеоном.

Скасування прогресивної Конституції 1812 року у Валенсії королем Фернандо VII.

Втрата заморських територій. Які, між іншим, були не колоніями, а віце-королівствами, рівними в правах!

Вступ на престол королеви Ізабели II – і низка подальших Карлістських воєн. Дядько Ізабели, Карлос, і його спадкоємці вважали, що лише мужчина може обіймати трон.

Друга Республіка з 1931-го. Громадянська війна 1936-39, під час якої Валенсія деякий час була столицею.

Повоєнна розруха і поступове відродження індустрії. Відкриття країни для туризму в 1950-х... Становлення демократії, починаючи з 1975...

Ось і вся, якщо коротко, історія двох століть.

І все ж - країна жила. І наше місто теж.

ВІЙНА за НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Мабуть, найяскравіший персонаж початку XIX століття – простий збирач хмизу. El Palleter.

Іспанія спочатку була в союзі з Францією під час Наполеонівських воєн. Разом програли битву при Трафальгарі. А в 1807 році французькі війська увійшли в Іспанію. І 2-го травня 1808 року спалахнуло повстання!

Звичайно, зараз стільки площ імені 2-го травня по всій країні! І та знаменита картина Гойї, “Розстріл...”

Наша Валенсія французам не підкорилася. З 1808-го по 1812-й її три рази штурмували. Пам’ятаєш, палац Дель Реаль, який було зруйновано в 1810? Вежі Кварт – всі в вибоїнах від бомбардування.

СІРНИКАР-PALLETER

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Поруч з вежами Кварт – головний пам’ятник йому. Розкажи про нього, про Пайєтера.

1808 рік. Місто хвилюється, не хоче підкорятися новому французькому королю, братові Наполеона Жозефу Бонапарту. Його потім ще назовуть «Пепе-пляшка».

23 травня на площі Les Panses / de la Compañia зібралися люди. Туди, за Лонху, прибували диліжанси з пресою.

Головна новина була: зречення Фердинанда VII в Байонні 6 травня.

Натовп рухається до нинішнього Генералітету. Ті, що засідають там, не можуть вирішити, підкоритися новому королю чи ні. І ось вперед виходить проста людина, збиральник скіпок, el Palleter. Звали його Vicente Domenech.

Він знімає широкий червоний пояс. Розриває його на частини, віддає товаришам. Найбільший клапоть напинає на очеретяну палицю. По краях вивішує дві гравюри: (?) символ Валенсії, Богоматір знедолених, і портрет Фердинанда VII. Короля, який зрікся престолу на користь брата Наполеона.

Його коротка промова тепер називається El crit del palleter:

Простий сірникар оголошує війну Наполеону!

Хай живе Фердинанд VII! Смерть зрадникам!

ВАЛЕНСІЙСЬКА Мова

Валенсійською це звучало так:

¡¡Un pobre palleter li declara la guerra a Napoleón:

Vixca Fernando VII, i mueren els traïdors!!

І почалися битви за Валенсію, що тривали цілих чотири роки. Трималася вона міцно, наша люба. Пам'ятник Пайєтеру Доменечу – ліворуч від веж Кварт, копія – в Музеї образотворчого мистецтва.

Número estimado de habitantes (en miles) ^{37 38}											
Ciudad	800	900	1000	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1750	1800
Barcelona			5		48	38	20	32	34	50	100
Burgos		9	18		21	27	8	11	10	9	10
Cádiz				1	2		2	5	40	60	70
Córdoba	160	200	450	60	60	40	35	31	31	34	40
Granada	15		26	60	150	100	70	69	70	70	70
Madrid					3		13	65	140	160	168
Málaga			17	15	40	40	42	11	30	36	49
Murcia	10		19		15		25	17	26	32	40
Sevilla	30	40	90	80	90	70	43	135	72	66	96
Toledo	25		37	35	42	45	32	80 ³⁹	23	20	18
Valencia			15	26	44	36	42	65	50	60	80
Valladolid			6		25		30	41	16	19	20
Zaragoza			17	21	15	20	20	25	30	35	43

НАСЕЛЕННЯ МІСТ ІСПАНІЇ по СТОЛІТТЯХ
 ВАЛЕНСІЯ в 1300 і 1400 – 5я,
 в 1500 – 3-4я, в 1600 – 5я, в 1700 і 1800 – 4я,
 зараз – 3я

ПАМ'ЯТНИКИ. ПЛАЩЕВІ ПО МІСТУ

Раз вже заговорили про пам'ятники, який твій найулюбленіший?

Мабуть, кілька. Вони показують, наскільки ми, валенсійці, по-доброму божевільні. Знаєш площу Глор'ету перед Капітанією, перед початком вулиці Миру / Пас (digo-54)?

Так, звичайно, там, де величезні фікуси. Найбільш шановані у Валенсії дерева, їм, здається, понад 100 років?

Точно. Скверик дуже симпатичний. La Glorieta, Глор'єта – це обсаджена зеленню площа, найчастіше, кругла. У куцах побачиш плащ, що розвівається. Це пам'ятник іспанській накидці – El monument a la sara espanyola. Існує цілий орден, який зберігає пам'ять про цей символ Іспанії.

Так, дивно. Там же поруч і пам'ятник Хайме Першому?

Другий скверик неподалік називається Партер / El Parterre (digo-56). Взагалі-то, це площа Альфонсо Милостивого / Alfons el Magnànim. Сюди урочисто приносять наш головний прапор, Сеньєру, на свято 9 жовтня.

Це мабуть найвеличніший пам'ятник в місті, так? Хайме Перший на коні. У своєму знаменитому шоломі з драконом...

СЕРВАНТЕС, СОНЕЧКО І СФІНКС

А другий мій улюблений пам'ятник не такий офіційний. Він знаходиться на вулиці де Кастро, неподалік від дуже цікавого Етнологічного музею (digo-17). Люблю все нестандартне. Там втомлений Дон Кіхот, випроставшись на повний

зріст, тримає на руках важезний бюст Сервантеса. Робота Mariano Benlliure, поговоримо про цю знамениту сім'ю окремо. А тобі які пам'ятники подобаються?

«Сонечко і Всезнайко» . Homenaje al Libro, за Турією. Чоловічок читає книгу, а на голові у нього сонечко з ручками. Скульптор Ripolles.

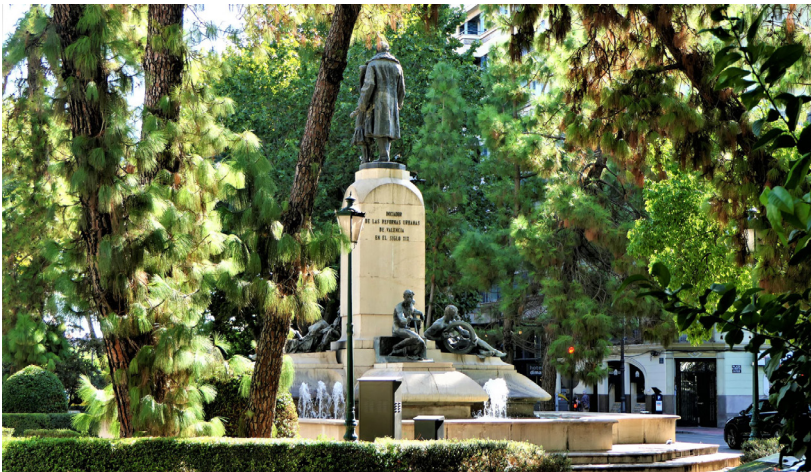
Дуже симпатичні скульптури – на південному кільці, там де перетин з найдовшою вулицею міста – Sant Vicent Màrtir. Там з одного боку проспекту дивні переплетені букви, а з іншого – найсмішніший у світі сфінкс! Наче мила собачка.

МАРКІЗ ДЕ КАМПО

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Я поважаю «нашого» Маркіза. На його честь названа головна вулиця Денії. Маркіз де Кампо/Marqués de Campo (1814-1889) не лише провів у Денію залізницю. Він був наймолодшим мером (алькальдом) Валенсії. Газифікація, залізниця, порти – справа його рук.

Як і повернення на трон Бурбонів! Недарма він, José Campo, отримавши від Альфонсо XII титул, став маркізом. Пам'ятник йому – мабуть, найбільший і найдивніший у місті. Знаєш, що він спочатку стояв перед мерією Валенсії?

І тільки потім його перенесли на тінистий бульвар Marqués de Túria? Цікаво. Ансамбль дійсно великий. Потужна фігура маркіза в центрі. З чотирьох сторін – символічні фігури. Юнак, що тримає полум'яну квітку – уособлення газифікації.

Чоловік з колесом – залізниця. Дівчина з уламками корабля... Гмм, дивний символ мореплавання! А фігура з напівзакритим обличчям, з дітками навколо – милосердя. Маркіз давав багато грошей на благодійність.

Напис мені подобається: «Зачинателю міських реформ у Валенсії в XIX столітті» / *Iniciador de las reformas urbanas de Valencia en el siglo XIX*. Як я часто проходила повз нього! Від нашої квартири – пряма дорога до центру, якраз через Маркез-де-Турія. А ще пам'ятники?

МОНУМЕНТАЛЬНІ ДЕРЕВА – ARBOLES MONUMENTALES

Ми дуже любимо свої дерева. Є спеціальні маршрути, rutas, щоб їх оглянути. Адже до Валенсії звозили дерева з усього світу! Сади дель Реал, Монфорте та бульвар Аламеда – саме ті місця, де можна побачити найекзотичніші з них. *Ginkgo biloba* з його неповторними листочками, пальми з солодкими фініками, шовковицю/morera, дерево acaar, чию смолу єгиптяни використовували для бальзамування.

Моїй мамі найбільше подобаються колючі пляшкові дерева / árbol botella.

А моя мама обожнює горді araucarias. Араукарії, символ Чилі. В Англії їх monkey puzzle називають. А ще – коли яскраво-фіолетово цвітуть jacarandas/ жакаранди.

А знамениті фікуси Валенсії? Всі намагаються біля них сфотографуватися. Біля стовбура поміститься ціла велика сім'я!

У найбільшого фікуса в саду Партерре обхват стовбура понад 13 метрів, а висота – 22! Крона дає тінь майже на тисячу квадратних метрів!

ПАМ'ЯТНИКИ-ВУЛИЦІ

Наші вулиці – теж меморіали. Їх назви – як величезна книга. Треба тільки уважніше її читати. Дізнаватися, про кого йде мова.

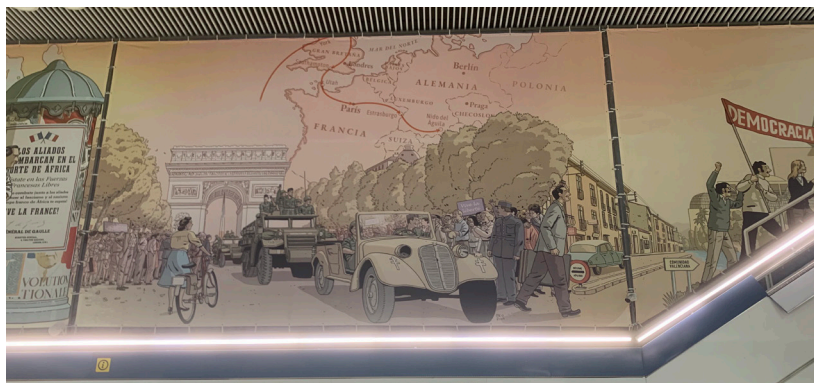
Що важливо? Вулицям ми, валенсійці, даємо імена наших земляків. Іноді всесвітньо відомих, а часом і тих, що запам'яталися добрими справами лише своїм сусідам. Я часто блукаю містом і наче по сторіночці збираю енциклопедію.

Я згодна. Ми живемо поруч з великим проспектом Avinguda de l'Institut Obrer de València. Я почитала й дізналася, що в республіканський період існували такі вечірні інститути для робітників. “Школи робітничої молоді”, можна їх назвати. Виходить на цей проспект крихітна Carrer de les Brigades Internacionals, названа на честь інтер-бригад часів Громадянської війни.

АМАДО ГРАНЕЛЬ

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Відкрили в нас лінію трамвая номер 10. Зручно стало їздити до центру! Сусідня з нами зупинка – Amado Granell-Montolivet. Величезна фреска присвячена цьому знаменитому генералові-республіканцю. Він воював проти нацистів і одним з перших увійшов до звільненого Парижу. Надзвичайно цікава особистість!

БЛАСКО ІБАНЬЄС. ХОАКІН СОРОЛЬЯ **Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ**

А раніше ми жили на вулиці Бласко Ібаньєс. Широчезний і найдовший проспект нової частини міста. Vicente Blasco Ibañes (1867-1928) – наша літературна гордість. Якщо Соролья – це Валенсіана в фарбах і кольорах, то Бласко Ібаньєс – Валенсіана в книгах, в образах і епітетах.

Вони знали і цінували один одного. «Багато разів, блукаючи пляжем, я зустрів молодого художника, лише на п'ять років старшого за мене. Він працював під яскравим сонцем, дивовижним чином переносячи на своє полотно золото світла, невидимий колір повітря... ми працювали разом. Він над своїм полотном, я над моєю новелою – а перед нами був один сюжет. Так відновилася наша дружба (вони були знайомі з дитинства). Ми були як брати, поки не розлучила нас смерть. Це був Хоакін Соролья.»

Хоакін Соролья залишив понад 2200 робіт. Основні його персонажі – Валенсія і валенсійці. У 2023 році ми відзнача-

ли 100-річчя з дня його смерті. Виставки його робіт пройшли по всій Іспанії.

Бласко Ібаньєс – один з найвідоміших у світі іспаномовних письменників. Багато його романів присвячено Валенсії: *“Carmen”, “La barraca”, “Cañas y barro”, “Arroz y tartana”, “Flor de mayo”, “Entre naranjos”*. Це був нескорений геній демократичної думки, який працював у Валенсії, а помер у Франції, у вигнанні.

Слід побачити його саркофаг роботи іншого генія, Mariano Benlliure. Знаходиться він на головному кладовищі Валенсії – Cementeri General de València.

Ми дивилися фільм «Кров і пісок» за його новелою, де головну роль зіграла незрівнянна Шарон Стоун.

РАЙОНИ. DISTRITOS

А ось про що ми ще не говорили: райони міста. Це теж історія в іменах.

Райони у нас називаються districts. У нас їх 19.

Дистрити / райони поділяються на barrios, квартали. Спробуй назвати хоч би 2-3 райони і квартали! Звичайно, всі райони показані на нашій мапі DiVa.

Ми живемо в Quatre Carreres – «Чотири дороги». Зараз і не розбереш, про які дороги йдеться, але назва чарівна!

Ми часто ходимо до центру, у Старе місто / Ciutat Vella.

Милуючись будинками, проходимо класичний Ешампл / L'eixample. Частенько заглядаємо до веселої Русафи / Ruzafa.

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Її ресторанный аналог у Старому місті – квартал барів, нічних клубів і виставок – Кармен, El Carme. Там є привабливий культурний Центр в колишньому монастирі – СССС. Деякі виставки дуже цікаві!

Ми любимо їздити до моря. Нам подобаються назви тамтешніх районів. Дороги до порту - Camins al Grau і морські селища - Poblets Marítims.

З більш-менш центральних дистритос ти не згадала три, що за річкою.

Самрапал – гук дзвонів! Там Біопарк і Новий центр.

La Saïdia – чуєш арабську говірку? Це пам'ять про Abú Zayd, передостаннього мусульманського правителя Валенсії. Він перейшов на бік Короля-Конкістадора і допоміг завоювати Валенсію. У цьому районі – наш улюблений Парк дель Реаль, або Viveros. І затишний Парк Marxalenes.

El Pla del Real. Палац дель Реал, про який ми так багато писали!

А хіба палац був не в Віверос? Тобто в Саїдії?

Авжеж, але так вже вийшло, що район, який межував з палацом, і назвали на честь останнього. В Пла – найкращий маленький парк міста, Jardin Monforte, а також старий стадіон Mestalla і Університет Валенсії.

BARRIOS. КВАРТАЛИ

А назви найвідоміші барріос, квартали!

Один ти сама згадала. Русафа/Ruzafa, ремісничка і бурхлива – це барріо кварталу Ешамплі. Глянь на карту. Ешамплі – це перша «прибудова» до Старого міста. Ensanche, Розширення – так його теж називають. Тут рівна сітка доріг, як на Манхеттені.

Як і в Барселоні, кожне перехрестя – зі «зрізаними кутами». Виходить маленька площа гарної восьмигранної форми. І таких площ десятки!

Є ще відносно новий район. Теж з історичною назвою: Extramurs / За стінами. Тут Ботанічний сад (Digo-16), вокзали, знаменитий Червоний дім / La Finca Roja в барріо зі смішною назвою Arrancapins.

А інші барріос, квартали?

Всіх не перерахуємо. У Старому місті: La Seu – La Xerea – El Carme – El Pilar – El Mercat – San Francens.

Майже всі нам відомі з Фальяс! Ла Сеу – це ж найстаріший квартал?

Так, це «колиска» міста. La Seu кастильською – центр. І місце розташування Собору, центру єпархії. Собор і Базиліка, Женералітат і Діпутасьо Валенсії – все тут, в Ла Сеу.

Давай я назову ще кілька барріос. Gran Via, частина Ешамплі. La Petxina в Екстрамурс. Morvedre і Trinidad в Саїдії. Межують з Садами Турії.

Виявляється, Місто мистецтв і наук, САС – це офіційна назва барріо!

ПЛЯЖІ, БАРИ та ПРИРОДА. ПІВНІЧ І ПІВДЕНЬ ПО МІСТУ

Закінчимо двома найбільш туристичними дистриктами поза центром. Морськими поселеннями і селищами на півдні.

Морські – *Poblats Maritims*. Найголовніші барріос: *El Caball* – *el Canyameler*, кав'яреньки з живою музикою. Милі квартали маленьких будиночків. *Passeig de Neptú*, де був улюблений ресторан Гемінґвея *La Perica*. *El Paseo Marítimo*, мальовничий бульвар вздовж моря.

Мені там так подобається фонтан-човен! З валенсійськими назвами всіх вітрів! Левант, Шалок, Мігдіа...

Malva-rosa – основні туристичні пляжі Валенсії. Широ-чезні, з білосніжним дрібним пісочком, все для дітей! І для дорослих. З яким завзяттям там грають у волейбол! Далі – *Nazaret*, припортовий район, що зараз розвивається.

Ми обожнюємо їздити в Південні селища, *Poblets del Sur*. Від центру вони зовсім недалеко. Там пляжі й Альбуфера, ліси, дюни й озеро. Доріжки по дерев'яних настилах над бо-

лотами. Заходи сонця над Альбуфериою, на які валенсійці збираються, як на вистави. Купання і кришталеве повітря, що може бути краще!

Я часто туди ганяю на велосипеді. Як їду з міста – спочатку Pinedo. Перші пляжі й ресторанчики біля моря. El Saler – порожні навіть улітку пляжі в дюнах. El Palmar – місто на Альбуфері, місце народження паельї.

ПАРКИ. МОНТФОРТ. ЛЕВИ ПО МІСТУ. СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

*Ти згадала Сад Монтфорт.
Чим він відомий?*

*Jardin de Montforte (digo-28).
Він поруч з Віверос / Дель Реал,
який його «затмарює». Але це
найбільш класичний сад міста.
Як Люксембурзький сад або Тю-
їльрі в Парижі. Зі скульптурами
і дивовижними рослинами.*

*Я прочитала на Інтернеті,
в jardins.valencia.es: «Сад в не-
окласичному стилі, ідеальний
для прогулянок і відпочинку, ве-
личезна естетична і природна
цінність».*

Облаштований відносно недавно, в 1850-х, за дорученням Juan Batista Romero, Marqués de San Juan. Спланував його валенсійський архітектор Sebastián Monleón Estellés. На вході тебе зустрічають леви, в Patio de Leones. Придивись до них уважно...

Звичайно! Я їх уже бачила в Мадриді, біля будівлі Корте-сів! І ще десь ...

Так, перша така робота – «Леви Медічі» стоять у Флоренції, в Лоджії. Скульптор José Bellver Collazos створив цих левів для Парламенту в Мадриді. Але там захотіли звірів більшого розміру. Так вони і залишилися в Монтфорте.

ЩЕ ПАРКИ, САДИ, ЛІСИ. ЗООПАРК. ЦЕНТРАЛЬНИЙ, КАБЕСЕРА, ПОЛІФІЛО, БЕНІКАЛАП. КАНЬЯДА

А які інші парки ти порадиш? Я заглянула на jardins.valencia.es, там їх так багато! Це радує, але.... Зрозуміло, що найбільший, найдовший і найгарніший – це Сади Турії. Віверос / Дель Реаль, який ми багато разів згадували. Ліси в Салері і вздовж Альбуфери, звичайно. А ще?

ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Другий за числом відвідувачів – Parque de Benicalap. Може, завдяки басейну, великому відкритому комплексові. До того ж, він поряд з barrio Artista Fallero, можна спочатку зайти до Музею файєр.

Довго облаштовувався Центральний парк - Parc Central. Зараз це просто рай у центрі! Різні рослини, фонтанчики і струмочки, старовинні складські будівлі ... Та ще й з дитячим майданчиком.

Інший парк для дітей, з лебедями-човниками – в протилежному кінці міста, коло Біопарку, Parque de Cabecera. Це місце з'єднання річки Турії з містом. Там є ставки, горбки, галявини.

Сам Біопарк не можна пропустити! Bioparc – так у нас називається зоопарк. Казкове зелене місце. Лемури гуляють. Влаштовуються вистави з орлами, що літають над головами глядачів. У дитинстві до мене мало не дотягнувся знизу жираф. У нього така величезна морда!

Нам сподобався парк з дивною назвою Jardin de Polífilo. Таке можливо лише у поетичній Валенсії! Це сад на честь книги Francesco Colonna з 1467 року El Sueño de Polífilo.»- Сон Поліфіла».

Латиною – Нупnerotomachia Polophili, щось на зразок “Боріння уві сні з любов’ю до всього”. Polia, polloi – це грецькою «багато речей».

Що мені в цьому парку сподобалося – назви. Площа Воріт Доли, площа Почуттів, острів Цитери.

На виїзді з міста CV-35, в Burjassot – парк-ферма / Parque de la Granja з міні-поїздом.

А неподалік – Манісес, зона відпочинку /Area recreativa de Manises. А навпроти, через бурхливу Тірую – оглядовий майданчик /Mirador de la Reina. Вже про яку королеву йдеться, не знаю... За ним величезний ліс, де можна заблукати. Грибів там восени... Можна і з CV-35 на La Canyada проїхати.

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ НАШІ ТОП-10

Полінко, а кого ти вважаєш валенсійськими знаменитостями?

Я недавно попросила маму зробити список. Ось кого вона назвала. Вийшла топ-десятка, ми з татом згодні.

А я додала декому короткі епітети. Взяла їх з сайту “150 знаменитих валенсійців” від Las Provincias. Це наша головна газета, заснована ще маркізом де Кампо.

San Vicente Ferrer, святий покровитель міста, XIV-XV століття.

Ausiàs March, поет, XV.

Joanot Martorell, письменник, XV.

Alejandro VI, Rodrigo de Borja / Borgia. Папа, XV-XVII.

Marqués de Campo, José Campo Pérez, підприємець, мер, XIX. «Змінив Валенсію [на краще] і відкрив її світові».

Joaquín Sorolla Bastida, художник, XIX-XX. «Глибина кольорів, між полотном і душею».

Vicente Blasco Ibáñez, письменник, журналіст, республіканський політик, XIX-XX. «Беззаперечний геній».

Luis García Berlanga, режисер, XX-XXI. «Прорив у Свободу».

Rita Barberá Nolla, політик, мер, XX-XXI. «Серце Валенсії на зламі століть»

Santiago Calatrava Valls, архітектор, XXI-XXIII.... «Швейцарець з Бенімамету»

Все вірно. Більшість валенсійців почнуть свій список з них. Хоча з приводу двох останніх будуть гаряче сперечатися. Нещодавно була спроба перейменувати Міст квітів в Міст Ріти Барбера...

Калатраву, який відправив Валенсію в XXIII століття, часто критикують за дорожнечу його проєктів. Але ж його Місто мистецтв і наук відразу змінило вигляд Валенсії, зробивши його не просто сучасним, а футуристичним. І досі там знімаються фільми про майбутнє.

ЩЕ ТОП-23 ВАЛЕНСІЙЦІВ / ВАЛЕНСІЙОК

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

ВАЛЕНСІЙСЬКА мова

Всього десять! Цього недостатньо, щоб згадати всіх валенсійських геніїв. Я переглянула два сайти: “150 валенсійців”», а також <https://www.valencianot.com>. І створила для себе ось таку групу. Це лише моя думка, з якою можна сперечатися... Ось ці топ-23.

San Valero i San Vicente Mártir, святі. IV століття.

Francesc de Vinatea, борець за права Валенсії. XIII.

Sor Isabel de Villena, перша письменниця, що писала валенсійською, абатиса. XV.

Luis de Santáγγελ, фінансував подорожі Колумба. XV.

Joan de Joanes, художник. XVI.

Juan Luis Vives, філософ, гуманіст. “Валенсійський Еразм”» XVI.

Antonio Josep Cavanilles y Palop, ботанік. XVIII.

Vicente Martín y Soler, композитор, відомий навіть далеко за межами.. XVIII.

José Peris y Valero, політик і журналіст. XIX. «Лідер прогресистів і людина дії».

Брати Jose i Mariano Benlliure. Художник і скульптор зі знаменитої артистичної сім'ї. XIX-XX. «Епітома XIX століття», «Скромний Муляр», «Picapedrer».

Tomás Trénor y Palavicino, Marqués del Túria, підприємець, організатор Виставки 1909. XIX-XX. «Жертвувати нашою [валенсійською] славою для всієї Іспанії»

Francisco Javier Goerlich, XX, провідний архітектор міста. Половина площі Аюунтамыєнто ним створена. Та й надав сучасного вигляду частині міста.

Concha Piquer, народна співачка, стиль сорла. XX. «Вершина копла»

Antonio Ferrandis Monrabal, актор. XX. «Не тільки симпатичний рибалка».

Vicent Andrés Estellés, поет, журналіст. XX. «Поезія [простого] життя»

Nino Bravo, співак, XX. «Від фонограми до Америки»

*Joan Genovés, борець проти диктатури, художник, що зображав «маленьких людей». «Ризиковане мистецтво» – *El Arte comprometido*. XX-XXI.*

Ізабель Клара Сімо, письменниця, писала валенсійською. XX-XXI.

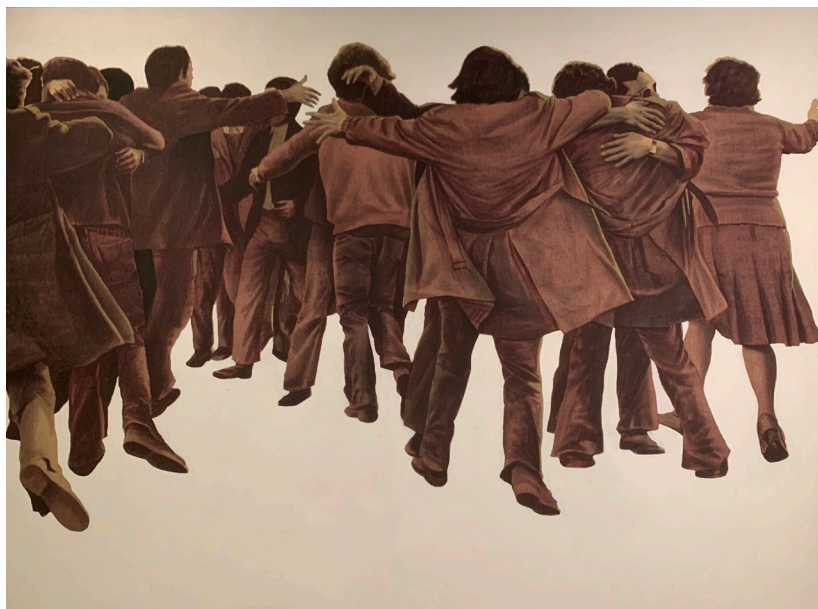
Quique Dacosta, XX-XXI. «Шеф-повар, що торкнувся зірок»

El Soro, Visente Ruiz, матадор. XX-XXI. «Революціонер бандерилї»

Roberto Soldado Rillo, футболіст. XX–XXI.

Ми з вами назвали 33 знаменитості, всього одну третину сотні з тисяч наших земляків, які на це заслуговують. Ось, наприклад, художники і скульптори...

ХУДОЖНИКИ за 600 років – LLADRO

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Навесні 2023 року в Палаці комунікацій виставлялася Колекція Льядро / Lladro. Це багатує зібрання охоплює період в півтисячоліття! Я вирішила просто виписати імена художників і скульпторів, пов'язаних з Валенсією. У тому числі тих, які не були представлені на виставці.

Якщо хочеш вважатися знавцем валенсійського мистецтва, прочитай!

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

ГОТИКА і ВІДРОДЖЕННЯ

Joan Reixach (1431–1486, працював у Валенсії).

Vicent Macip (València, 1475 – 1550).

Joan de Joanes (Valencia 1505 – Bocairent 1579). Наш Боммічеллі.

БАРОКО-РОКОКО-КАРАВАДЖИЗМ

José de Ribeira (Xàtiva 1592 – Napoli 1652).

Joan Ribalta (Madrid 1596 – València 1628). Прожив недовго.

Crisóstomo Martínez Sorlí (Valencia 1638 – Антверпен 1694).

Jerónimo Jacinto de Espinosa (Cocentania 1600 – València 1667).

КЛАСИКА, РОМАНТИЗМ і РЕАЛІЗМ

José Camarón Bonanat (Segorbe 1731 – València 1803).

Vicente López Portaña (València, 1772 – Madrid, 1850).

Antonio Cortina Farinós (Almàssera, 1841 – Madrid 1890).

ИМПРЕСИОНИЗМ І МОДЕРНІЗМ

Joaquín Sorolla Bastida (València 1863—Cercedilla 1923).

Mariano Benlliure Gil (València 1862 – Madrid 1947).

Ignacio Pinazo Camarlench (València 1849 – Godella 1916).

Cecilio Pla Gallardo (València 1860 – Madrid 1934).

José Mongrell Torrent (València 1870 – Barcelona 1937).

Antonio Fillol Granell (València 1870 – Castelnovi, 1931).

Julio Vila Prades (València 1873 – Barcelona 1930).

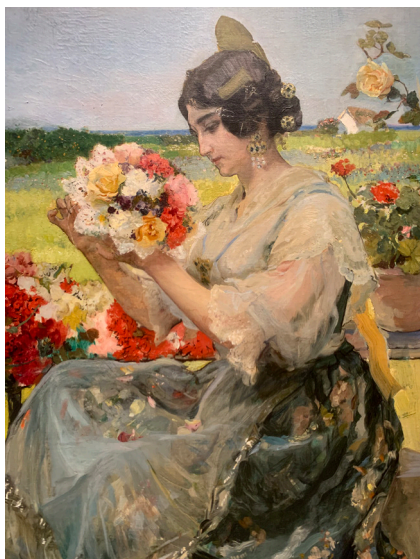
Juan Bautista Porcar Ripollés (Castello de la Plana, 1889—1974).

José Segrelles Albert (Albaida 1885 – 1969).

СУЧАЩІСТЬ

Joan Genovés (València 1930 - Madrid 2020).

Pepe Gimeno (València 1951 -)

ТРАДИЦІЇ та СВЯТА

Наша багата історія відображена в пам'ятниках, назвах вулиць і барріос. А ще – в наших надзвичайно цікавих традиціях і святах.

З найголовнішим, Файяс, ми вже знайомі. А ще які ти порадиш подивитися?

СВЯТА протягом всього року

5-6 січня – Три Королі. Волхви дарують подарунки дітям. Що за втіха! Костюмовані виїзди, кавалькади Трьох Королів. На верблюдах, на конях вулицями валенсійських міст і містечок. Музика, подарунки, цукерки для дітей!

Свято Покровителя тварин, San Antonio Abad / Sant Anton. Ослики, коні, собачки, навіть черепашки заповнюють вулиці міст. Відзначається 17 січня.

22 січня. Св. Вісенте Мученик. Красива церемонія в центрі.

Карнавал святкується в лютому. Які розкішні бувають костюми!

Потім Файяс, звичайно. Практично весь березень. Кульмінація – з 17 по 20 березня.

ФЕЄРВЕРКИ

Наші феєрверки правильніше називати «ночами вогню», Nit de Focs. Найбільш вражаючий – в ніч з 18 на 19 березня. З 2023 року проходить біля Палацу Мистецтв САС.

Далі підходить Великдень. У різний час, від квітня до травня. Великодній тиждень, Semana Santa – час урочистих і трохи сумних процесій. З цими величезними ковпаками релігійних братств/Cofradias. Особливо мальовнича процесія в Морському районі – Semana Santa Marinera. Там є і музей цього свята (DiVa-11).

Власне Великдень. Дуже урочистий день тижня. Печуться “monas”, знамениті великодні пироги, запускаються повітряні змії *Saxirulos*, шестикутні, яскраві, веселі. Цьогорічне вшанування цієї великодньої традиції – більш пізній, в травні, Фестиваль повітряних зміїв, *Cometas*.

Другий понеділок після Великодня – вшанування св. Вісенте Феррера (дуже дивно називається: *lunes infraoctavo*, адже латиною “інфра” - під, “октаво” - восьмий). Дітлахи оповідають про *Els Milacres*, діяння святого з XV століття. Одну з історій ми з тобою знаємо. Про хустинку – *tocadoret*.

Друга неділя травня – перенесення Геперудети. Горбуня подорожує зі своєї Базиліки до Собору. Подія дуже урочиста, з процесією. Це одне з найулюбленіших свят усіх валенсійців і, перш за все, валенсійок.

“Боже Тіло” – *Corpus Christi*. Святкується з 1355 року на 60-й день після Великодня, в травні-червні. Кавалькада, танці на вулицях, з гігантами на ходулях. Дуже гарні вози *Rocas* з релігійними сценами. Відбуваються вистави-містерії, а також *La Roalà* – обливання водою учасників процесій з балконів.

Ніч св. Іоанна / *La Noche de San Juan*, з 23 на 24 червня. Багаття на пляжах, купання, танці.

ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО ДЛЯ ДІТЕЙ: За місто

Для Аліканте це основне свято, їх аналог Файяс. *Las Hogueras / Fogueres de Sant Joan*. Отже, якщо пропустила наші березневі Файяс – треба поїхати до Аліканте між 20 і 24 червня.

БИТВА КВІТІВ

Битва квітів – *la Batalla de Flores*. Остання неділя липня. Біля Мосту квітів, на найширшому бульварі Аламеда / *Albereda* (digo-29).

Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad / MUVIM

ALAMEDA

Сам бульвар – улюблене місце прогулянок і виїздів заможних валенсійців ще з XVIII століття. Два величезні

вази-фонтани по його краях перетворюють бульвар на модний салон. Пам'ятники, величезні фікуси, витончені павільйони з синіми дахами доповнюють картину.

Придумав Битву квітів барон de Cortés ще в 1881 році. На бульвар виїжджають тематичні вози, carrozas, найекзотичніших конструкцій. На них – гарно одягнені дами і кавалери. В руках вони тримають тенісні ракетки.

ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Ми були там у липні 22-го. Були вози про Берлангу, Біопарк, Арго... Потім їх закидали квітами. Ракетки потрібні якраз, щоб відкидати квіти назад.

Це clavelones, чорнобривці. Мало не мільйон їх злітає в повітря. А потім вони утворюють елегантний помаранчевий килим, по якому неспішно ступають конячки.

Битва проходить в рамках Великої ферії Валенсії / La Gran FERIA de València. Безліч концертів, ярмарків вирує весь липень. Раніше в цей самий час традиційно відбувалися кориди / Corrida de toros.

Серпень – Томатіна! Буньоль, менше години їзди від Валенсії. Битва помідорами. Дуже на любителя ... Я потім помідори років зо два їсти не могла...

Фестивалями джазу можна насолодитися в Садах Турії в липні-вересні. Там само, біля Палацу музики – показами кінофільмів.

А ще є Фестивалі сучасної музики! Один з найбільш гучних організовується у нас, в САС. Відкачують воду зі ставків і ставлять сцени.

МАВРИ І ХРИСТІЯНИ ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Ще одне мальовниче свято – «Маври і християни». Воно проходить по всьому узбережжю. Костюми двох «армій» просто вражають. А що виробляють на вулицях вершники! У Валенсії процесії зазвичай відбуваються на свята 9 жовтня.

У нас в Денії – 15 серпня. Але, мабуть, найяскравіші – в Алької / Alcoy. На святого Георгія, 23 квітня. Там є ще третя «армія», юдеїв. Всі три релігії представлені.

9 ЖОВТНЯ – РІЧНИЦЯ ВІДВОЮВАННЯ ВАЛЕНСІЇ

Наше головне свято – 9 жовтня. Давно вже Валенсію відвойовано, ще в 1238-му, але свято гримить щороку. Вже числа з 4-го відкриваються палаци, зазвичай недоступні для публіки. Тоді ми відвідуємо і Палац Борджа, і Женералітат.

А ще 9 жовтня у Валенсії – День святого Діоніса, *Sant Donis*. День закоханих! Прийнято дарувати жінкам особливий вид марципану (*mocadora*), зав'язаний у хустку. Вузол закріплюють перснем. Романтично!

КАТАЛІНЕТС І НІКОЛАВЕТС ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту

Це шкільні свята, типово валенсійські. День св. Катерини / *Santa Catalina* – 25 листопада, і св. Миколая – 6 грудня. Дівчаток, які вшановують свою святу, називають *Les Catalinetes*, а хлопчиків, відповідно – *Les Nicolavets*. Дуже багато різних заходів пов'язано з цими датами.

Santa Lucía, Свято світла, відзначається 13 Грудня. *Tabala* (???), музика, свічки...

А тут вже й Різдво! Виходить, весь рік – свята. Коли ж працювати?

Це ми ще не всі перерахували. У кожному містечку, навіть в окремих районах, є свої, локальні свята!

Але працювати ми теж встигаємо, повір!

Ми говорили про традиції. По-моєму, головні охоронці традицій – дві організації: товариство Lo Rat Penat і газета Las Provincias.

LO RAT PENAT І RENAIXENÇA

Головну газету, *Las Provincias*, створену ще маркізом де Кампо, ми багато разів згадували. А щодо Товариства кажана, то воно створене в 1878 році. Його ще називають «Товариством любителів слави валенсійської» / *Amadors de les Glòries Valencianes*.

ВАЛЕНСІЙСЬКА мова

Валенсійські ЗНАМЕНИТОСТІ

Constantí Llombart, Teodoro Llorente, Jacinto Verdaguer були серед основоположників руху *Renaixença*. Це – «Новий відродження», відродження, а скоріше, відновлення напівзабутих до середини XIX століття валенсійської мови та літератури.

Товариство кажана / *Lo Rat Penat*, зіграло і надалі відіграє величезну роль у цьому процесі.

АРХІТЕКТУРА. XVIII-XXI ст.

РОЗМАЇТТЯ СТИЛІВ

А тепер від сторінок книг, від традицій повернемося до архітектури, до будівель. Коли читаю книги про архітектуру Валенсії, відразу плутаюся. Там стільки різних стилів!

Спробуємо якось це впорядкувати.

XVIII століття – бароко і рококо. Палац маркізів Двох Вод, Dos Aguas (digo-60).

Кінець XVIII – академічне бароко, *academicismo*. Палац юстиції – Palau de Justícia, до цього – Королівська митниця, 1758 (digo-55). На Глорьеті, коло «великих фікусів».

XIX – неокласичний стиль, *estilo neoclásico*. Палац Cervellón недалеко від Митниці (digo-49.2).

Наша Мерія називалася Casa consistorial (digo-1+2). Будувалась вона з 1758 по 1930 рік. На її фантастичному фасаді – мішанина стилів: неокласицизм, необароко, неовідродження.

І там – найголовніший балкон міста! Саме з нього треба дивитися Файяс, якщо ти, звичайно, королева-файєра!

Неподалік – інший зразок неокласицизму. Арена Биків/La Plaza de Toros (digo-6) з доричними колонами. Натхнення прийшло від давньоримських амфітеатрів, Колізею і Німського. Це одна з найбільших арен в Європі, вміщує майже 13000 глядачів.

І ще яскравий приклад стриманого неокласицизму, в якому ми були – Музей історії Валенсії.

Він же підземний! Там був резервуар для води. Це 1850 рік. El antiguo depósito de aguas potables. Ці строгі, але витончені склепіння...

Кінець XIX століття - це еклектика, змішання стилів. Коло Музею доісторичної епохи, на вулиці Согопа, можна помітити дивовижну неовізантійську будівлю. Якщо вдасться прослизнути всередину, тобі пощастило! Це каплиця La Beneficencia (digo-17). Притулок для сиріт, створений піклуванням маркиза де Кампо.

МОДЕРНІЗМ

А тепер – головний стиль другої половини XIX – початку XX століття. В багатьох містах Валенсіани й Каталонії ти побачиш *Rutas modernistas*. Адже це, мабуть, найбільш ошатний, витончений, вишуканий стиль останніх двохсот років.

В інших країнах його називають Ар(м) Нуво. Сецесіон. Ліберті.

Шкода, що так тепер не будують! У Валенсії чимало модерністських будівель. Іноді вважають, що їх всього

три: Північний вокзал і два ринки, Центральний і Колон. Але це не так, їх десятки!

Північний вокзал – la Estación del Norte (digo-7), 1917 рік. І зовні, і всередині – як іграшка. Мозаїчна зала, яку обов'язково треба побачити. Там широко використана валенсійська кераміка – кахлі й облицювання. Яскраві кольори, зелений, червоний, помаранчевий, блакитний! Типові сцени з валенсійського життя:

бараки Альбуфери, красуня валенсійка з квітами. Орнамент на стінах і стелі. Різьблені дерев'яні панелі. Це прекрасний приклад модернізму, де присутня єдність стилю й ідеї від архітектурного задуму до дрібних деталей.

НАВКОЛО АЮУНТАМ'ЄНТО

Площа Аюунтам'єнто / Мерії. Майже всі будівлі – модерністські. Вирізняється, звичайно, Поштамт – Edificio de Correos. Тепер він називається Палацом зв'язку / El Palacio de Comunicaciones (digo-3). 1922 рік. Зовні силует нагадує казковий замок. Треба пройти всередину. Оцінити величезний купол з різнобарвного скла.

Тут же на площі – Casa Noguera. Поглянь на величезний панорамний балкон і неоготичний орнамент.

Готель Reina Victoria на вулиці Човнів / Barcos / Barques. Всі ці вишукані будівлі розмістилися на місці колишнього кварталу бідних рибалок.

Ось що я люблю: кути і завершення будинків. Тут – елегантне віяло над верхнім балконом, marquesina. До речі, це один з найстаріших діючих готелів міста. Завсідниками

цього кафе були Федеріко Гарсія Лорка і Ернест Гемінґуей. А за спиною - невеличка і напівкругла червона вежа банку Валенсії в екзотичних мереживах. Сама будівля дуже цікавої форми і багато прикрашена.

Навіть увінчана куполом! Шкода, знизу складно побачити багату рослинну ліпнину, орнамент на кахлях верхніх поверхів. Дивно, що ця будівля з 1947 року, коли пора модернізму вже пройшла. Але архітекторів захотілося в неї повернутись.

А ось Edificio Suay, Calle Correos 1. Два крила будівлі об'єднані напівкруглими широкими балконами. Неоготичні зубці прикрашають дах.

Повертаємось на площу Королеви – знову звертаємо увагу на будівлю Monforte. Вона на розі вулиці San Vicente.

А якщо хочеться глибше зануритися в цей стиль, то від площі Королеви можна пройти по La Paz, звертаючи увагу на напівкруглі рішення для кутів будинків. То вони у вигляді замкових веж, то зашклені балконів ... Елегантні будівлі за номерами 21, 31, 32, 42, 36.

І дійти до нашого фаворита – ринку Colon, 1926 рік. Тепер це в основному скупчення ресторанів і кав'ярень. Несподіване використання яскраво-червоної цегли. На її тлі так вигідно виділяються рослинні мотиви й кахлі.

Ринок Колон знаходиться на початку Ensanche, нових кварталів кінця XIX століття. Там майже всі будівлі в стилі модерн. Раджу погуляти і помилуватися.

Ще одну будівлю хочу згадати. Модернізм і неоготика.

Це район міста, куди ми не часто заглядали. За Турією, неподалік від Дель Реаль. Виставковий палац / Palau de l'exposició. Збудований для виставки 1909 року (DiVa-6).

Там само – одне з небагатьох Спа в місті, Balneario. Будівля Nuevo Asilo de Lactancia побудована до тієї ж виставки. Як і Guardería, дитячий садок для дітей робітників.

XX СТОЛІТТЯ. АРТ ДЕКО

Ми були поряд з Ареною биків. Якщо погуляти по сусідніх вуличках, на Castelló за номером 20 можна помилуватися чудовим зразком стилю арт деко. Та яким фантастичним! Це – Юдейський дім, Casa Judía. 1930 рік, симетрія та екзотика. Зірка Давида у дивовижному поєднанні з єгипетськими та індуїстськими елементами.

Еклетична еkleктика. Таке нечасто побачиш.

Нагадаю, на пл. Аюунтам'єнто знаходиться, можливо, найяскравіший зразок стилю арт деко. Це невеликий, але спрямований вгору кінотеатр Rialto.

А поруч з ним – дуже важливий для новітньої історії Валенсії будинок. Ateneo Mercantil de Valencia. 1879. «Привнести культуру в комерцію», яка чудова ідея!

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

Одна з пізніших будівель в стилі арт деко, як не дивно, фабрика. *Bombas Gens*, Авеніда *Burjassot (DiVa-5)*. Тепер там проходять виставки сучасного мистецтва (на любителя). Так і називається: «Установа “З любові до мистецтва”».

Поряд *Ricard Camarena*, один з найвідоміших ресторанів міста, і приємний парк *Marxalenes*. Можна одночасно гуляти посеред зелені і розглядати дивовижні об'єкти на виставках.

БІЛЬШ СУХЕ XX СТ. РАЦІОНАЛІЗМ

Racionalismo valenciano.

На жаль, після вишуканих модернізму і арт деко настав час «сучасних» рішень. Більш стриманих. Мабуть, останній

сплеск (модернізму ?) – Finca Roja 1933 року. У повітрі вже витали ідеї соціального житла: загальні кухні, салони.

Квартал Arrancapins, периферія центру. У Червоному домі спробували поєднати квартири для робітників (мінімум 100 метрів) з новим типом міського житла. Дім

цей – як величезна фортеця, як цілий район. Із зеленню дахів на тлі червоної цегли, з вежами-вартовими. 378 квартир у ньому!

Внутрішній двір – загальний сад. На нижніх поверхах – загальний простір для бесід, читання, дитячих ігор.

Тепер це можна назвати новітнім терміном і соціальним феноменом – co-living.

Нова епоха раціоналізму визначала міську забудову, мабуть, протягом 70 років - до Калатрави.

По-різному виявляли себе раціоналізм, а опісля і конструктивізм. Неподалік від Північного вокзалу, на розі Xàtiva і Сант Вісенте розташоване Edificio Alonso. Закруглені балкони, суцільне скління. Орнамент, царські балкони, ліпнину навряд чи побачиш, але багато будівель цього періоду дуже гарні.

Інший полюс – т. зв. «роздягнена архітектура. Гола. Arquitectura desnuda. Коли ми раніше ходили до Мальвароси (DiVa-11), навіть проходили повз ці будівлі-кубики. Сестра називала цей район Silent Hill. Настільки вони лаконічні у своїх формах, ці побудовані для бідних портовиків блоки на вул. Gustavino. Невеликі квартирки, невеликі вікна ... соціальне житло. Зате в двох кроках – чудовий пляж.

У центрі теж є “бетонний моноліт”, але вже зовсім іншого типу. Музей MuVIM, ми в його садах бували. Тут головне – зміст, ідеї нового мистецтва.

Багато сучасної архітектури є на колишніх околицях. Поруч з САС, наприклад, Вища Консерваторія. В порту – дім «Вітрила і Вітри»/ Veles e Vents. На честь знаменитого вірша Аузіаса Марка (DiVa-11).

Там само, до річі, трохи старіша будівля – Edificio del Reloj / Rellotge – Дім з годинником. Модерністська, 1916 року. Тепер там Адміністрація порту. Там же портові склади Тінгладос, теж в стилі модерн.

У Валенсії відмітився і знаменитий Norman Foster. Він спроектував і побудував Міст мистецтв над Турією. А також El Palacio de Congresos / Палац конгресів, це 2010 рік, і Палац світла / El Palacio de la Luz.

Він трохи далі за нашою величезною Синьою дамою Ельче / Dama Ibèrica, на авеніді Corts Valencianes. Там же і найвища будівля міста – готель Melià (DiVa-16).

САДИ ТУРІЇ

СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

Ми плавно підходимо до Садів Турії. Ось Палац музики. Ця будівля 1987 року стала провісником майбутньої слави Міста мистецтв і науки, САС, авторства Калатрави. А на завершення екскурсії по сучасній Валенсії згадаємо про власне Сади.

Вони є найкращим зразком містоутворюючої архітектури. Довжелезний зелений простір у центрі міста. Як пишуть, «місце, що об'єднує і направляє місто».

А коли Садам нарешті дадуть вийти до моря... продовження буде називатися El Parque de Desembocadura / Парк в гирлі річки (якої немає). Але коли ще ми його побачимо!

ВАЛЕНСІЙСЬКИЙ СТИЛЬ. MENINFOTISME

Ми любимо валенсійське ставлення до життя. Воно поєднує красу з раціоналізмом. Хай живе дух Валенсії! Віра в світле майбутнє!

Хм-хм. Є таке поняття: meninfot. Можна перекласти як «мені наплювати». Або навіть сильніше. Тут, мені здається, валенсійці на себе наговорюють. Кажуть, що «їм наплювати», але гаряче вболівають за все своє. Валенсійське. Історичне. Культурне.

Ось в цій дивній суміші, «наплювання» і вболівання за історію і долю нашої малої батьківщини... в цьому і полягає наш стиль. Наш дух!

Visca Valencia! Vizca València! Bivam, Валенсіє!

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Ми з тобою пронеслися крізь історію Валенсії. Політали над містом і поблукали по ньому. Можливо, не надто довго зупинилися на історії останніх двох століть, але це можна виправити. На закінчення – кілька практичних порад для гостей нашого міста.

Ось тільки ще раз за мапу нашу центральну, за digo – подякуємо. Взяли ми її у одного з найкращих знавців Валенсії, сеньйора Juan A. Diez, відомого своїм прекрасним сайтом <http://www.jdiezarnal.com>. Копія знайшлася і на сайті gifex.com. Олег Кривобоков (proret.foto@gmail.com) дуже допоміг, збільшив до потрібного розміру. А тато розширив список пам'яток центру.

А тепер – практичні відомості про Валенсію.

ПЕРЕМІЩЕННЯ І ТРАНСПОРТ

ПРИБУТТЯ. ЛІТАК, ПОЇЗД, АВТОМОБІЛЬ

Значна частина гостей до Валенсії прилітає. Аеропорт розташований в Manises, центрі індустрії кераміки.

Якщо Вас зустрічають друзі, попросіть їх проїхати через містечко по Трамвайній вулиці / dels Tramvies. Спочатку буде огорожа парку. Потім ринок. І кульмінація – туристичний центр. Просто іграшка з кераміки! Ажурні біло-сині кахлі, орнаменти.

Саме в Манісес ще в мусульманський період зародилася керамічна індустрія всієї Іспанії. Треба якось приїхати сюди навмисно, в музей і в магазини. Майже кожен – як виставка кераміки.

Від аеропорту Манісес до міста дешевше доїхати на метро. Зупинка міститься прямо в будівлі аеропорту. Червона лінія L3 приведе вас до центру, на Xàtiva. А потім на північ міста, аж до Alboraya. Зелена L5 – теж через Шатіву до східної частини, до пляжів Мальвароси. Один квиток коштував у 2023 році 4.80 євро.

Повна інформація про квитки – на сайтах emtvalencia.es і metrovalencia.es. Там представлено багато різних типів квитків, знижок ітп.

Швидкісний поїзд AVE доставить Вас на вокзал Joaquín Sorolla. Він недалеко від Північного вокзалу, не переплутайте!

А якщо їдете автівкою, то Вам потрібні шосе. AP-7 йде з півночі на південь. Називається Autopista del Mediterrani / Середземноморське шосе. З Мадриду мчить по A-3 – Autovía del Este.

До центру міста від шосе ведуть три основні шляхи. V-21 з півночі, від Барселони і Теруеля. CV-35 з північного сходу, від Ллорії, і V-31 з півдня, від Аліканте і Денії.

V-30 – дуже корисна дорога. Ми так часто нею їздили з нашого півдня на північ, в коледж! Вона огинає центр міста. Йде вздовж нового русла Турії.

ПО МІСТУ

Власні ноги – найкращий транспорт у місті. Пішки від більшості околиць до центру – 30-40 хвилин. А яке задоволення від прогулянки Садами Турії!

На велосипеді ще швидше, причому його можна взяти напрокат, див. valenbici.es. У нас 156 кілометрів велосипедних доріжок!

Валенсія така маленька! Тато іноді вранці її всю об'їжджає на велосипеді. За годину! Від наших Quatre Carrers до Mislata, по півколу. Всього у нього виходить 20 км.

Громадський транспорт у Валенсії дуже зручний: метро, трамваї, автобуси. Купуй туристичну картку *València Tourist Card* на 1, 2 або на 3 дні. Від аеропорту, до південних селищ, до міні-Венеції – порт Сап्लая. І навіть до Сагунто можна з нею доїхати!

МУЗЕЇ та виставки Валенсії

І безкоштовно відвідати деякі музеї. Всі подробиці на сайті visitvalencia.com. Що важливо, транспорт зовсім недорогий. 1.50 євро – поїздка на автобусі. А по картках *EMTicket* і *SUMA* – менше ніж євро. Їх найкраще купувати в тютюнових магазинчиках.

Метро має три зони. У найдальшу квиток коштує коло 5 євро. Не забудьте оглянути найкрасивіші станції! *Alameda*, автор Калатрава. І *Armado Granell-Montolivet* на нещодавно відкритій лінії № 10.

Що важливо для любителів нічних клубів: є нічні автобуси. Ходять до найвіддаленіших куточків міста.

Таксі відносно дешево. Від центру до околиць навіть вночі – 10-12 євро. Замовлення через pidetaxi.es. За поїздку можна заплатити банківською картою.

РЕСТОРАНИ та КУЛІНАРІЯ

Щодо цього складно дати конкретні поради. Валенсія – кулінарна столиця нашого краю. Можемо назвати або окремі знамениті (недешеві) місця, або райони скупчення закладів харчування.

Як пишуть на visitvalencia.com: cada rincón es una sorpresa. У кожному куточку міста – сюрприз.

По районах: найбільш туристичні місця – Кабаньяль і Мальвароса (DiVa-11). Особливо на Passeig de Neptú вздовж моря.

У центрі міста – Eixample, там трохи дорожче (DiVa-2). І весела галаслива Russafa.

Багато закладів на Alameda і вздовж садів Турії, з далекого їх боку (DiVa-5,6).

А можна поїхати далі, на батьківщину паельї, в El Palmar та інші морські селища (DiVa-19).

СТРАВИ. ЗАКУСКИ

Перерахуємо лише найзнаменитіші позиції в меню наших ресторанів.

Тушковані овочі – pisto. Татові улюблені страви. Esgarraet, titaina, espencat. Щось на зразок давно забутого лечо. В багатьох червоний перець. Перша з тріскою / bacalao. Друга з тунцем / túna. Третя – попередньо підсмажені овочі. З часничком / ajo, з петрушкою / perejil. Іноді з горішками.

Viñuelos – міні-колобки. Начинка – тріска. Бувають і з хамоном. De calabaza – з гарбузом.

Socas – валенсійський варіант піци. Солона або солодка. З різними начинками. Найпоширеніша з тунцем, помідором, яйцем.

СУПИ, БУЛЬЙОНИ, GUIISO – юшки

Мама взимку обожнює puchero valenciano. Бульйон. У ньому може бути такий собі валенсійський голубець / pelota de puchero.

Інший вид супу – olla valenciana. М'ясо, chorizo, боби...

В El Palmar треба скуштувати all-i-pebre. Це вугор / anguila з Альбуфери, з картоплею і перчиком.

РИС!!!

Про паелью не напишеш мало. Це надпопулярна страва. Готується на сковорідці, і головне, щоб рис по краях підсмажився.

Буває paella valenciana. І paella de marisco. У першій: кролик / conejo і курка / pollo. Друга – з кальмарами, креветками, мідіями.

А ще з рису: arroz negro / чорний рис, з чорнилом каракатиці / sepia. Arroz a banda / «окреми́й» рис, зі шматочками

селії і на рибному бульйоні. *Arroz al horno* / «запечений». Найчастіше зі свининою, з кров'яною / *morcilla*.

Fideuá – не рис, а вермішельки є основою цієї страви. Теж готується на величезній сковорідці зі схожим набором продуктів.

А потім йде ціла група. «Рідкий рис», напівсуп / *caldoso-meloso*. Наприклад, з квасолею / *arròs amb fesol i naps*.

І це ми ще навіть не зачепили основних страв! Наприклад, смачних морепродуктів. Мама моя над усім віддає перевагу каракатиці / *seria*.

А скільки м'ясних страв в меню...

ДЕСЕРТИ, СОЛОДОШІ

Напій – *horchata*, звичайно. Не молочний, а з земляних горіхів. А ще шоколад.

С орчатою подають *fartons* / солодкі палички. З шоколадом – чуррос.

У *Jijona* під Аліканте роблять *turrón* – найвідоміший десерт наших місць.

Coca de llanda – солодка “піца”. *Mona de Pascia* – ними насолоджуються на свята. Тоїа, або підсмажений хліб / *rapquetao*. *Almoixàvena* / арабський десерт. Раніше подавався лише по четвергах.

ОБІД чи ВЕЧЕРЯ?

Що ми їмо протягом дня? *El desayuno* – сніданок, «кінець посту», аналог – *breakfast*. А ось *el almuerzo* – обід чи другий сніданок?

Швидше, другий сніданок. Обід вдень – «la comida», тобто «їжа».

Слово «вечеря» ми знаємо з картинних галерей і церков. Таємна вечеря – це «остання вечеря». La última cena.

Обід можна з'їсти вдень і о першій годині, і о другій. Деякі ресторани о третій годині дня зачиняються.

*І потім нічого не можна поїсти аж до 8 вечора. Не залишіться голодними! Хоча багато туристичних закладів і *servicerias* / пивні працюють без перерви. Пам'ятайте, що реальний розклад часом відрізняється від того, що вказано в Інтернеті.*

НАПОЇ та ВИНА

Вода – найкращий напій!

ВИНА і CAVAS – REQUENA & UTIEL

ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО

*З усіх вин тато з мамою воліють «з бульбашками» / *con burbujas*. Наш варіант шампанського – cava. Є цілий регіон, де виробляють смачні cavas. На захід від Валенсії, по A-3. Utiel і Requena. Провідні бodegas (виноробні) – *Dominio de la Vega, Chozas Carrascal, Pago de Tharsys*.*

Варто поїхати до цього району, де кожна бodega – витвір архітектури!

Там же – DOP (знак вищої категорії), батьківщина найкращих валенсійських червоних вин. У нас вони такі ж знамениті, як і напої з Rioja або Ribera del Duero.

Відомі і DOP Valencia, і DOP Alicante, і DOP Castellón. Сорти винограду – Bobal, Monastrell, Garnacha, Tintorera.

Бodegas і марки: Rafael Cambra Dos, Mestizaje, Mala Vida, Hu-Hu, Paradigma.

А білі вина частіше народжуються в Аліканте. Лози – Malvasia, Moscatel, Tardana, Verdil. Марку: Pasiego Las Suertas, Enrique Mendoza, Tharsys City.

ПИВКА Б ... І МІРУ ЗНАТИ

В спекотний день багато хто віддає перевагу пиву. Його подають зовсім маленькими порціями.

Мірки розливного пива, de grifo, починаються з саїа. Зазвичай це 200 мілілітрів. Doble – не вдвічі більше, а 330 грам. Великий кухоль – tanque або pinta. Глечик на компанію – jarra.

У пляшечок інші імена. Сестра саїа, маленька пляшка пива на 200 мл – botellín. Або quinta, логічно? п'ята частина літра. Трохи більше tercía, третина - 333 м–. Хоча в деяких місцях вона проходить як половинка – una media.

Але досить про їжу і питво, переходимо до спорту і дозвілля!

СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРОГУЛЯНКИ

Ось чому Валенсія в 2022-му році була оголошена найкращим містом світу для експатів. Якість життя! Це і ціни, в тому числі на транспорт і оренду житла, і клімат. Але головне – дозвілля.

Валенсія – місто натхнених спортсменів. І йдеться не лише про традиційний марафон у грудні. Кожен уїк-енд в садах Турії – свято спорту. Пройдіться або сядьте на велосипед – і насолоджуйтесь! Батьки збираються навколо футбольних майданчиків, де змагаються їхні діти. На кожній галявині своя група. Аеробіка, йога, розтяжка. Груп бігунів просто сотні.

А тато завжди каже, що багатим треба по піску або по землі, берегти суглоби.

Обожнюють валенсійці футбол і баскетбол. На пляжах популярний волейбол, особливо, на Мальваросі.

ПОЇЗДКИ ЗА МІСТО СПОРТ. ВЕЛОСИПЕД. ПРО- ГУЛЯНКИ

Senderismo – прогулянки по пересіченій місцевості, по горах. Ось тут складно щось конкретне порадити. Головне, звичайно, місце. Сади Турії. Набережні вздовж моря в Мальваросі та в Пінедо-Салері.

А за яскравими враженнями треба їхати подалі. Підвісні містки *Chulilla*. Римський акведук *Peña Cortada*. Три водоспади в *Anna*. Маршрут води в *Chelva*. Підйом на одну з найвищих наших гір, *Mondúver*, коло Гандії. По шосе, не страшний!

А у нас, в Денії, ми або на гору Монтего ходили, або милувалися печерою *Cova Tallada*.

Велосипед. Про деякі маршрути ми вже говорили. Уздовж Турії йде доріжка. По місту дуже багато велосипедних доріжок. Десь я читала, 160 кілометрів!

ТОП Валенсії = VALENCIA BONITA **КУДИ піти і поїхати, якщо у Вас один день**

Ми закінчуємо нашу подорож по Валенсії, по її історії та сучасності.

Дехто любить читати книгу з кінця. Тут ми помістимо те, що могло бути на початку: «Валенсія за два дні». Що порекомендуємо?

Три прогулянки, мабуть. Історичний Центр. Футуристична і зелена Турія. Один з двох пляжних районів. Спочатку прочитайте нашу Valencia Bonita і перенесіть список на карту. Тепер ми його відтворимо.

ЦЕНТР – ЧОТИРИ ПЛОЩІ **ДЛЯ ДІТЕЙ: По місту**

Центр Валенсії дуже компактний. Треба відвідати всього чотири площі. Починайте з площі Королеви / Plaza de la Reina (digo-39). Тут головний Собор з чашею Грааля, картинами Гойї і фресками з музичними ангелами. На дзвіницю El Micalet можна піднятися.

За рогом – ще одна основна площа: Богоматері / de la Virgen (digo-38). Базиліка Богоматері знедолених з нашою улюбленою Горбунею. Фонтан Турія. Готична громада Женералітату.

По кривих вуличках дістаємося до Ринкової площі / Plaza Mercado. Шовкова біржа – найкрасивіша готична будівля Валенсії (digo-64). Сучасний Центральний ринок з папугою зверху. es

І четверта – Площа Айюнтам'єнто, Мерії (digo-1+2). З чудернацькими будівлями в різних стилях. Сама Мерія з історичними експонатами XIII століття. Пошта, де проходять різні виставки.

ТУРІЯ І САС

З минулого – в майбутнє! Погуляти навколо Міста мистецтв і наук – САС. Якщо захочеться, покататися на човнику. А якщо ви з дітками – спочатку заглянути до Музею Файяс, нінот – фігурки файяс – їм сподобаються. І обов'язково треба дійти до Гуллівера, головного дитячого майданчика міста

РІЗНІ ПЛЯЖІ

А тепер треба сісти на автобус, велосипед, трамвай або до автівки, вибравши один з двох пляжних районів. Las Arenas-Malvarrosa-Patacona. Пляжі для туристів. Білий пісок і безліч ресторанів.

А валенсійцям миліші «дикі» пляжі, де піски і дюни тягнуться на десятки кілометрів на південь від міста. Pinedo-El Saler. La Devesa, навпроти якого – містки на Альбуфері. Тут найкрасивіші у світі заходи сонця. El Palmar, батьківщина паельї. І далі, далі, через El Perelló до самої Cullera. Поєднуйте прогулянки по лісах і пісках з купанням і сонячними ваннами.

На цьому все. Любимо Вас, мешканці й гості Валенсії. Живіть дружно і мирно!

З повагою,

Георгій, Катерина і Поліна Грішини

grishins@me.com

ТОП Валенсії = VALENCIA BONITA

V	VALENCIA	DG+DV
A	AYUNTAMIENTO	DG 1+2
L	LONJA DE SEDA	DG 64
E	EDUCATION	DV 10,12
N	NATURE	DG 25, 27, 28
C	CATHEDRAL	DG 39
I	IGLESIA	DG 33
A	ARTS	DG 26, 12
B	BASILICA	DG 38
O	OCEANOGRAFIC	DV 10, 4
N	NIGHTLIFE	DG 22, DV 11
I	INGLÉS	DG 6, 55
T	TRAIN STATION	DG 7
A	ALBUFERA	DV 11, 19

ПОСИЛАННЯ на мапи DG / digo (Старе місто) і DV / DiVa (Всі райони міста)

- V** Valencia, La Valenciana. Три Валенсії. Що може бути гарніше?
- A** Мерія на гарній площі. Музей з експонатами часів Реконкісти – XIII
- L** Шовкова біржа. Готичне диво XV століття
- E** Освіта. САС та інші захоплюючі музеї міста. II-XXIII (!)
- N** Природа – парки. Турія. Віверос / del Real. Montforte
- C** Собор Діви Марії. Свята Чаша (Грааль?). Гойя. Музичні ангели. XIII-XIX
- I** Церква св.св. Петра і Миколая. “Сікстинська”. XV-XVIII
- A** Мистецтво. Музей образотворчого мистецтва, MuVIM, Музей сучасного мистецтва. XV-XXI
- B** Базилика. Горбуня – Gergeudeta. Покровителька міста
- O** Океанаріум і Біопарк. Морська та наземна фауна
- N** Нічне життя. Ресторани і нічні клуби Кармен та Кабаньялю
- I** Магазины-El Corte Inglés і район коло ринку Колумба/Colón.Кругла площа
- T** Північний вокзал, ринок Колон та інші шедеври модернізму. XIX-XX
- A** За місто! Озеро Альбуфера. Пляжі Ель Салер і Пінедо. Або Кабаньяль

ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ ПЛАН-МАПА СТАРОГО МІСТА

АВТОР - Señor Juan A. Diez

Ми називаємо його DG або digo.

Докладні пояснення щодо цифр далі.

ТАК відмічено найцікавіші місця.

20.2 – так відмічено варті уваги речі,

не нанесені на мапу digo -

розташовані поруч з об'єктом

під відповідним номером, наприклад, 20.

(J. A. Diez – Gifex – G. Grishin – O. Krivobokov)

1. Мерія – Аюнтам`енто Валенсії.

Ajuntament de València / La Casa Consistorial + Casa de Enseñanza.

1763-1930. Стили: неокласика, необароко, неовідродження, неовідродження.

+ 2. Муниципальный Историчний музей / Museo Historico Municipal.

3. Палац зв'язку / Поштамт. Palau de les Comunicacions / El Edificio de Correos. 1915-1922. Стили: еклектика, модернізм.

4. Головний театр. Teatro Principal. 1774-1832, Filippo Fontana. Перший за часом побудування театр міста.

5. Музей кориди. Один з найстаріших в Іспанії. Museo Taurino / Tauri. 1292.

6. Арена для бою биків / Plaza de Toros / Plaça de Bous. 1859. Неокласика / простий доричний. Sebastián Monteleón Estellés. Одна з наймісткіших в Іспанії.

7. Північний вокзал. Estación del Norte / Estació del Nort. 1917. Модернізм / арт нуво. Запам'ятайте, що вокзал швидкісних поїздів J. Sorolla розташований в півтора кілометрах.

8. Церква Свв. Катерини і Августина. Iglesia de Santa Catalina y San Agustín / Sant Agustí. XIII- XX. Валенсійська готика.

9. Лікарня / Заклад для божевільних. Hospital de los Pobres Inocentes. XV-XVIII. Відродження.

10. Ерміта Св. Люсії / Ermita de Santa Lucia / Llícia. 1276. 1511. XVIII. Неокласика.

11. Музей і Коледж мистецтва шовкопрядіння. Museo y Colegio del Arte de la Seda / Museu i Col·legi de l'Art Major de la Seda. Гильдія виробників шовку. Gremio de Velluters/ 1494 – XVIII. Бароко. Коледж – 1686.

12. Валенсійський музей епох Просвітництва і Сучасності / Museo Valenciano de la Ilustración y la Modernidad / MUVIM. 2001. Guillermo Vázquez Consuegra.

13. Церква Богоматері Піларської і Св. Лаврентія / La Iglesia de Nuestra Señora del Pilar y San Lorenzo. 1611. Бароко

14. Парафіяльна церква Свв. Михайла і Себастьяна / Parròquia de Sant Miguel y Sant Sebastià. 1726-1739. Валенсійське бароко. Josep Cardona i Pertusa. José Padilla.

15. Вежі / ворота Кварт. Torres / Portal de Quart / Cuart. 1441-1460. Пізня валенсійська військова готика. Pere Bonfil, Francens Baldomar y Pere Compte.

16. Ботанічний сад при Університеті Валенсії / Jardín Botánico de la Universidad de Valencia / Jardí Botànic. 1757. Gregorio Mayans. 1786. Vicente Alfonso Lorente. 1968.

17. Культурний центр при благодійному закладі: **Валенсійський музей етнології + Музей доісторичної епохи.** / Centre Cultural la Beneficència: Museu Valencià d'Etnologia + Museu de Prehistòria de València. Institució Alfons el Magnànim 1841. 1876. Joaquín Maria Belda. 1995.

18. Чудотворна церква (Старий притулок маркіза де Кампо) / La Milagrosa (Antiguo Asilo del Marqués de Campo). 1882. Готичний стиль. Jose Camaña Laymon.

19. Валенсійський інститут сучасного мистецтва / Instituto Valenciano de Arte Moderno / d'Art Modern / IVAM. 1989.

20. Будинок-музей сім'ї Бенльєре / Casa-Museo Benlliure. 1880. 1982. Сад в стилі романтизму.

20.2. Музей св. Йосифа / Puente de San José 1607. Jerónimo Negret.

21. Парафіяльна церква Святого Хреста. Колишній монастир Кармен / Parroquia de la Santisima Cruz. Ex Convento drl Carmen e Iglesia Parroquial de la Santa Cruz. 1343. 1555. 1655. Готика, відродження.

+ **22. СССР – Центр сучасного мистецтва “Кармен”** / СССР (Centre del Carme Cultura Contemporània). 2017

22-2. Котячий будиночок / La casa de los gatos.

23. Палац Пінеда. Неокласицизм. Palacio de Pineda / Palau Pineda. 1728.

24. Станція св. Моніки або Дерев'яного мосту. Estación de Santa Mónica o del Puente de Madera / de Pont de Fusta. 1892.

24.2. Дерев'яний міст. Pont de Fusta / Puente de Madera. 1892. 1957.

25. Сади Турії / Jardines de Turia / Jardí del Tùria. 1986

26. Музей образотворчого мистецтва. Коледж св. Пія V. Museo de Bellas Artes / Museu de Belles Arts / El Colegio de San Pio V. Другий за розміром в Іспанії. Будинок 1683-1744. Juan Pérez Castiel.

27. Парк Віверос / Реаль / “Дачний”. Музей природознавства / Jardines del Real / Viveros + Museo de Ciencias Naturales. Королівський палац дель Реаль до 1810. XI-1560-1903.

27.2. Міст дель Реаль / Puente del Real. 1332. 1599. 1966.

28. Сади Монтфорте / Jardin de Montforte / L'Hort de Romero. 1849 і раніше.

29. Бульвар Аламеда / Альбереда. Битва квітів у травні. Paseo de Alameda / Passeig de l'Albereda / Batalla de Flores.

30. Вежі / ворота Серрано. Torres de Serrano / Porta de Serrans. 1397/ Генуезька готика.

30.2. Міст Серранос. Найстарший зі збережених мостів. Puente de Serranos. 1349. 1518.

31. Музей тематичних возів / Свято Божого Тіла. Casa de las Rocas / Museo del Corpus de València. 1434.

32. Ворота Валдигна. Portal de Valdigna. 1400. Валенсійська готика.

33. Церква Св. Миколая з Барі і Св. Петра. Валенсійська Сікстинська капела. Iglesia de San Nicolás de Bari y San Pedro. La Capella Sistina Valenciana. 1242-1455 (Борджа) – 1693 – фрески Antonio Palomino / Dionis Vidal. Готика, бароко.

34. Палац Бенікарло / Борджа / Борха. Місце засідань Парламенту Кортесів Валенсіани. Palacio de Benicarlo / de los Borja. Sede de las Cortes Valencianas. 1485. Валенсійська готика і відродження. Pere Compte.

35. Палац Байлія. Місце засідань Парламенту провінції Валенсія. Palacio de Baylia / de Batlia. Sede de la Deputacion Provincial.. XV-XVI – фасад -XIX.

36. Палац маркізів де ла Скала / Palacio del Marques de la Scala. XVI-XVIII. Валенсійська готика, відродження, бароко.

37. Палац Женералітат. Місце роботи Уряду Валенсіани. Palau de la Generalitat. XV, після 1421. Золотий зал 1534. Валенсійська готика з елементами відродження.

38. Королівська Базиліка Богоматері знедолених. Real Basilica de Nuestra Señora de los Desamparados. Ікона Геперудети / Горбуні з 1414. Храм 1666. Бароко.

39. Собор Успіння Пресвятої Діви Марії. З 1238, валенсійська готика, романський стиль, відродження, бароко, неокласицизм. Catedral – La Seu de València. La Iglesia Catedral – Basilica Metropolitana de la Asunción de Nuestra Señora de Valencia.

Каплиця Святої Чаші (Грааль?) / Capilla del Santo Cáliz. 1356-1369.

Склепіння головного віктаря – Музичні ангели. І дві картини Гойї.

Boveda del Altar Mayor de la Catedral de Valencia. Paolo da San Leocadio, Francesco Pagano.

Дзвіниця Мігелете / Miguelete / Micalet. 1381-1425.

40. Палац архієпископів / Palacio Arzobispal. 1946. Історичне бароко.

41. Археологічний центр “Альмойна” / El Centro Arqueologico de l'Almoína. 2007.

42. Підвал в'язниці, де тримали св. Вікентія Мученика, VI, епоха вестготів. Cripta de la cárcel de San Vicente Mártir.

43. Музей міста / Палац маркіза де Кампо. Museo de la Ciudad / Ciutat / Palacio del Marqués de Campo. XVII – 1857.

44. Ель Альмудін / El Almudín / L'Almodí. 1307-XVI.

45. Палац Ескрива / Palacio de los Escrivá. XV-XVIII. Валенсійська готика.

46. Королівський монастир Святої Трійці / Real Monasterio de la Santísima Trinidad / Trinitat. 1490. Валенсійська готика, бароко.

47. Церква Св. Іоанна Ордену Госпітальєрів / La Iglesia de San Juan del Hospital / Sant Joan de l'Hospital. 1238. Найдавніша церква Валенсії.

47.2. Лазні адмірала. / Baños del Almirante. Стиль мудехар.

48. Церква Св. Хоми і Св. Пилипа Нері. / Iglesia de Santo Tomas y San Felipe Neri. XVIII. Бароко. За планами Tomás Vicente Tosca.

49. Монастир Св. Домініка. Головна Капітанія. Королівська каплиця. Convento de Santo Domingo. Capitanía General. La Capilla de los Reyes. 1239. XIX. Валенсійська готика. Бароко.

49.2. Палац графів Сервейо / Palacio de los Condes Cervellón. XVIII. Неокласицизм. Міський архів Валенсії.

49-3. Виставковий центр “Банкаха” / Fundación Bancaja.

50-51. Представництво Уряду в Валенсіані. Церка і Палац Тамплієрів / Delegación del Gobierno en la Comunidad Valenciana / Iglesia y Palacio del Temple. 1770. Неокласицизм.

52. Дім, де народився св. Вікентій Фефер / Casa natalicia de San Vicente Ferer / de Sant Vicent Ferer. 1350-1677-1950. Валенсійська готика.

53. Туристично-інформаційний центр, вулиця Миру / Ла Паз. / Tourist info, Calle la Paz / la Pau.

54. Сади Глоріети / Jardines de la Glorieta. 1812.

55. Палац юстиції, або будинок Королівської митниці / Palacio de Justicia, o Casa de Aduana Real. 1758-1802. Академічне бароко.

55.2. Морські ворота / Puerta del Mar. 1944. Javier Goerlich Lleó.

56. Сквер “Партер”. 1850. Кінна статуя короля Хауме I Завойовника. / Jardines del Parterre. Estatua ecuestre del rey Jaime I el Conquistador.

57. Королівський коледж – Семінарія Божого Тіла або Патріарха / Real Colegio Seminario del Corpus Cristi o del Patriarca. 1586. відродження, бароко, неокласика. Патріарх San Juan de Ribera. Музей Патріарха.

58. Університет Валенсії. Культурний центр “Ла НАУ”. / Universidad de Valencia o Universidad Literaria. El Centro Cultural La Nau/ 1497, Pere Compte. 1830. Неокласика.

59. Церква Св. Іоанна Хрестителя / Iglesia de San Juan de la Creu. 1240, 1615. Барокою

60. Національний музей кераміки і предметів розкоші / El Museo Nacional de Cerámica y Artes Suntuarias Gonzáles Marti. **Палац маркізів Дос Агуас** / El Palacio de Marques de Dos Aguas. 1699.1750. 1998. Скульптор Ignacio Verdara. Бароко. Алебастр.

61. Церква Св. Мартіна Єпископа і Св. Антонія Абата / Iglesia de San Martin Obispo y San Antonio Abad. XIV-XIX. Валенсійська готика, бароко.

62. Кругла площа / Plaza Redonda / Plaza del Clot. 1840.

63. Храм і дзвіниця Св. Катерини Мучениці / Templo y Torre de Santa Catalina Màrtir. XVI-1785. Валенсійська готика. Дзвіниця – 1740.

64. Шовкова біржа / La Lonja de la Seda de Valencia / Lonja de los Mercaderes. Основний взірєць цивільної вален-

сійської готики. 1476. Francens Baldomar, Joan Ivarra y Pere Compte.

65. Центральний ринок / Mercado Central. 1914-1928. Модернізм.

66. Парафіяльна церква Святих Іоаннів / коло Ринку / Iglesia Parroquial de los Santos Juanes / de San Juan del Mercado. XIV-XVI. Валенсійська готика, бароко.

ТРИ ПОЯСИ СТІН НАВКОЛО ВАЛЕНСІЇ:

РИМСЬКІ

МУСУЛЬМАНСЬКІ = АРАБСЬКІ

ХРИСТІЯНСЬКІ

Автор – falconaumanni

ПЛАН-МАПА ВСЬОГО МІСТА ВІД МЕРІЇ ВАЛЕНСІЇ

19 районів / Distritos

Ми називаємо її DV або DiVa.

Детальне пояснення щодо цифр нижче.

Distritos de Valencia = DiVa / DV

Райони Валенсії.

Пам'ятки, не зазначені

на плані Старого міста Digo / DG.

АБО DG, розташовані ЗА МЕЖАМИ Старого міста.

ТАК відмічено найцікавіші місця.

1) Ciutat Vella – Старе місто

Mercado de Colon – Ринок Колумба / Колон.

2) L'Eixample – Продовження. Або Приклад. (???) /
Ешамплъ?

Parque Central / Центральний парк + digo

5. Музей кориди / Museo Taurino

6. Арена для бою биків / Plaza de Toros

Червоний дім / Finca Roja + digo

3) Extramurs – За стінами

7. Північний вокзал / Estación del Norte

16. Ботанічний сад / Jardin Botanico

4) Campanar – Дзвіниця

Зоопарк / Біопарк / Bioparc Valencia

Парк Кабесера / Parque de Cabecera / Capçalera

Сади Поліфіла / Jardí de Polifil

+ Mislata

Музей історії Валенсії / Museu de Història de València.

5) La Saïdia – Саїдія

Центр мистецтв Bombas Gens + digo

**26. Музей образотворчого мистецтва / Museo de
Bellas Artes**

**27. Парк Віверос / Реаль / Jardines del Real / Viveros +
Музей природознавства / Museo de Ciencias
Naturales**

46. Real Monasterio de la Santisima Trinidad

6) El Pla del Real – Королівські місця

Міський виставковий палац / Palacio Municipal de la
Exposición

Військово-історичний музей / Museu Històric Militar

Морський міст / Puente de la Mar / Pont del Mar + digo

28. Сади Монтфорте / Jardín de Montforte

29. Бульвар Аламеда / Paseo de Alameda

7) L'Oliverete

8) Patraix – Патрайш

9) Jesús

Головне кладовище Валенсії / Cementeri General de
València

10) Quatre Carreres – Чотири дороги

Музей Файяс Валенсії / Museo Fallero de Valencia

Ігровий майданчик Гуллівер / Parc Gulliver

**Місто мистецтв і наук / Ciudad de las Artes y las
Ciencias -**

CAC – Ciutat de les Artes i les Ciències

Міст Золотої греблі / Pont l'Assut de l'Or

Океанаріум / L'Oceanografic

11) Poblat Marítim – Морські селища

Будинок-музей Бласко Ібаньєса / Casa-Museo Blasco
Ibañes

Морські доки / Atarazanas del Grao / Drassanes del Grau

Музей рису / Museu de l'Arròs

Музей Святого Великоднього Тижня Морського району /
Museo Semana Santa Marineria

12) Camins al Grau – Дороги в порт.

13) Algirós.

14) Benimaclet.

15) Rascaña

Королівський монастир Святого Михайла -

Бібліотека валенсійської літератури /

Monasterio de San Miguel de los Reyes,

sede de la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitu

16) Benicalap /

Музей творців файяс /

Museu de l'Artista Faller de València.

Парк Бенікалап / Parque de Benicalap

17) Pobles del Nort – Північні селища.

18) Pobles de l'Oest – Західні селища.

19) Pobles del Sud – Південні селища.

Пляжі Пінедо і Ель Салер. Озеро Альбуфера. Район шлюзу

Гола дель Пуджал / Pinedo. El Saler. Albufera. Gola del Pujol.

І ще раз дякуємо за увагу,

шановні читачі й читачки!

Ось невеличкий код для Вас – 060704 -

надішліть на grishins@me.com

або на + 34 677458817 і ...

Зміст

Віват, Валенсіє! ¡Visca, Valencia!

СТІЙТЕ! Поки що не читайте! НАЙГОЛОВНІШЕ	4
ТОП Валенсії = VALENCIA BONITA	5
ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ	6
ПЛАН-МАПА СТАРОГО МІСТА – DG / digp	6
ПЛАН-МАПА ВСЬОГО МІСТА	
ВІД МЕРІЇ ВАЛЕНСІЇ – DV / DiVa	7

ПОЧАТОК. СКІЛЬКИ ІСНУЄ ВАЛЕНСІЙ?	8
Знайомство	8
Практичні поради	9
Імена Валенсії	10
Валенсійська і кастильська	10

ФАЙЯС – ГОЛОВНЕ СВЯТО	10
Сім'я на Файяс	10
Файяс – найдивніше свято	12
Розклад _ Файяс	14
Спеціальна секція Файяс _	15

ГОРБУНЯ	17
Офренда у Горбуні	17
Слідами Горбуні	19
Музеї Файяс	19

САДИ ТУРІЇ ТА САС	20
Сади Турії	20
Найкращий парк Європи	21
А куди ж поділася Турія? _	20
Гуллівер	22
САС, Місто мистецтв і наук	22
Палац Мистецтв	23

Напівсфера	23
Umbracle	24
Музей Науки	25
Найвищий	26
Величезний океанаріум	26
Біопарк	27

ДОРОМСЬКИЙ ПЕРІОД	27
Де й коли народилась Валенсія?	27
Історія Валенсії	28
“Доісторичний” та етнологічний	29
Кельти, лузитани, аквітанці	31
Іберійські народності	31

ЕДЕТА ТА СКЕЛЯ ВОВКІВ	32
Едета / Liria	32
Історична траса CV-35	32
Марія Кальдерон і Хуан Хосе	33
Скеля вовків	33
Кальдерон	34

II ДО Н. Е. – V СТОЛІТТЯ. РИМСЬКИЙ ПЕРІОД	34
Де народилась Валенсія	35
Кардо і Декумано	37
Валенсія = хоробрість. Повстання Серторія	37
Via Augusta	39
Torres de Serranos – вежі Серранос. Або ворота	39
Стіни Валенсії	40

ЗА МЕЖАМИ МІСТА: САГУНТО. ПЕЧЕРИ	41
Port Saplaya	41
Sagunto	42
Печери Сан Хосеп та інше	43

VIII – XIII СТОЛІТТЯ. МУСУЛЬМАНИ. ЕЛЬ СІД	44
Історія. Вестготи, мусульмани та Реконкіста.	
711 — 1238.....	44
Ель Сід. Шляхами Сіда	45
Cantar del mio Cid	45
Сліди мусульман. Культура, мова, архітектура	46
Альмудін, лазні та мусульманський квартал.....	47
 XIII СТОЛІТТЯ. РЕКОНКІСТА.	
СВЯТИНЯ В ПУЧЕ	47
Король-Завойовник	48
Real Monasterio de El Puig de Santa Maria.	
Ікона — патронеса Королівства	48
Книги в Пучі	49
Валенсійська мова	50
Туристичні маршрути. El Puig.....	50
 ГЕРБ І ПРАПОР. КАЖАН	50
Кажан і дракон.....	50
Герб Валенсії.....	51
Кажан, що б'є в барабан.....	51
Дракон-Арагон-Кажан	53
Аютам'єнто	54
Прапор Валенсії — Ла Сеньєра	54
Королівське весілля — 1599	55
 САДИ ВІВЕРОС ТА ПАЛАЦ ДЕЛЬ РЕАЛЬ	56
Реаль — не завжди королівський. “Дачний”	56
Король танцює перед народом — Педро IV	58
Двічі вірна, або супер-лояльна	59
Зруйнований палац. Війни з французами	59
 XIV СТОЛІТТЯ. СТІНИ ВАЛЕНСІЇ	60
Потужні стіни і башти — арабські	60
Стіни християнського періоду	61
Географія Валенсії для автомобілістів	63
Велике маленьке місто	65

XV СТОЛІТТЯ. ТАЛАСОКРАТІЯ	65
Старовинне нове місто. Центр.	
XV століття — розквіт Валенсії	65
Історія з географією.	
Великий Шовковий шлях. Головний порт	66
Арагон і Кастилія. І Наварра.....	67
Каспе – перші вибори короля.....	67
Альфонсо V Великодушний.....	68
Таласократія. Морська держава	68
ЧАША ГРААЛЯ І ТРИ ПАПИ	68
Чаша. Чаша Грааля чи просто свята?	68
Три іспанських Папи і музичні ангели	70
БОРДЖА / БОРДЖІЯ У ВАЛЕНСІЇ ТА ГАНДІЇ	72
Палац Борджа — Парламент Валенсіани	72
Гандія — палац Борджа.....	73
Маршрути: Борджа, монастирі й літератори	74
КЛАСИКИ ВАЛЕНСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	74
Валенсіано	74
Класик номер один. Аузіас Марк.....	75
Вітрила і вітри. Veles e Vents	76
Жуанот Марторель та інші класики.....	76
Гідна долина. Валдігна	77
ГОТИКА: ЖЕНЕРАЛІТАТ І БІРЖА	78
Готика у Валенсії — Женералітат і Біржа.....	78
Банки, мореплавство, страхування, право.....	79
Готика та Відродження.....	80
Константинополь, Валенсія і Севілья.....	81
УНІВЕРСИТЕТ. МИСЛИТЕЛІ	82
Університет і Музей Патріарха	82
Pere Compte.....	84
Juan Luis Vives.....	85

XVI СТОЛІТТЯ. ГАБСБУРГИ І ЖЕРМАНІЯС	85
Габсбурги. Повстання та імперія.....	85
Ще розділена країна	87
Жерманіяс.....	88
 СПОРТ І ПАЕЛЬЯ	88
Йога й велосипед. По місту	88
На південь! El Saler, Albufera	89
Museu de l'Arros на вулиці Rosari	91
Паелья, алі, пебре та аліолі	91
Катарроха — рибальський порт в Уерті.	
Коло Мархаля	92
Valencia / Valenciano	93
 XVI СТОЛІТТЯ. ЖЕРМАНА ДЕ ФУА	93
Назад, в історію! Віце-королі і XVI століття.	
Germana de Foix	93
San Miguel de los Reyes	94
Мапа 1584	95
 ТУРІЯ. МОСТИ ТА ПОВЕНІ	96
Мости над Турією	96
Калатрава	96
Старовинні мости	97
Повені. 1517 і 1957. 2024... ..	98
Святі на мостах. Два св. Вікентії / San Vicente	99
Диво з хустинкою.....	100
 XVI СТОЛІТТЯ. ЛІКАРНІ	101
XVI — розцвіт династії Габсбургів.	
Але не Валенсії	101
Валенсія XVI. Найкращий парк старого міста	102
Перший заклад для божевільних в Європі.....	103

АЛІКАНТЕ. СВЯТИЙ ЛИК І ЕЛЬКАНО	104
Дальня поїздка — Аліканте	104
Святий Лик. Одне з найсвятіших місць Іспанії.	105
Елькано, очільник першої навколосвітньої подорожі	106

XVII СТОЛІТТЯ – НЕ НАЙКРАЩИЙ ЧАС ДЛЯ ВАЛЕНСІЇ

“Малі” Габсбурги	107
“Найбільший злодій”. І Дон Кіхот?	108
Вигнання маврів	109
XVII століття — не найкраще для Валенсії	109

ПЕРШІ МАПИ ВАЛЕНСІЇ	110
Перша мапа Валенсії — 1608. Манчеллі	110
Tomás Vicente Tosca, 1704	111

НАВКОЛО ГЛОРІЄТИ	112
Banaja — виставки	112
Монастир Св. Домініка	114
Сервейо і скасування Конституції	114
San Juan del Hospital	115
Св. Катерина	116
Орчата — та це золото!	117

XVIII СТОЛІТТЯ – РУЙНАЦІЯ І ПРОЦВІТАННЯ	118
XVIII століття. Бурбони.	
Бунтівний початок і процвітання	118
Війна за іспанську спадщину. Два Карли і Філіп	118
Альманса. 1707. 25 квітня	119

СОБОР І БАЗИЛІКА	120
Площа Королеви	120
Собор. Залізний портал і Мігелете	122
Наречені	124

Тамбуринова арка – наш подарунок Америці	124
Порти Собору. Голови й арбітри	125
Найдавніший арбітраж.....	126
Старий Турія і канали. Местайя – стадіон	126
Obra nova	127
Святкування коло Базиліки	128
Кабаньяль	128

«СІКСТИНСЬКА КАПЕЛА» ВАЛЕНСІЇ	129
Вулиця Кавалерів – декумано	129
Валенсійська “Сікстинська”	129
Папа Калікст III. Готика-Бароко	130
Сторони євангельська і епістольна.....	131
Санта-Клаус — св. Миколай. Три Королі.....	131

XVIII СТОЛІТТЯ – ЕПОХА ПРОСВІТНИЦТВА	132
Доба Просвітництва у Валенсії — XVIII.	
Карл III	132
Образотворче мистецтво.....	133
Історичні музеї Валенсії. Військово-історичний	133
Art Major de la Seda	134
Дві Води і кераміка	136
Музеї кераміки	137

КУПАННЯ!	137
-----------------------	------------

НАШІ ВЧЕНІ	138
Наука і мистецтво. Доба Просвітництва.....	138
Наші вчені	139

XIX-XX, КОРОТКА ІСТОРІЯ.....	139
Війна за незалежність.....	141
Сірникар — Palleter	141

ПАМ'ЯТКИ	143
Пам'ятники. Плащеві	143
Сервантес, сонечко і сфінкс	144
Маркіз де Кампо	145
Монументальні дерева —	
Arboles monumentales	146
Пам'ятники-вулиці	147
Амадо Гранель	147
Бласко Ібаньєс, Хоакін Соролья	148
РАЙОНИ ТА КВАРТАЛИ	149
Райони. Distritos	149
Barrios. Квартали	152
 ПЛЯЖІ ТА ПАРКИ	 153
Пляжі, бари та природа. Північ і південь	153
Парки. Монтфорт. Леви	154
Ще парки, сади, ліси. Зоопарк.	
Центральний, Кабесера, Поліфіло,	
Бенікалап, Каньяда	155
 ЗНАМЕНИТОСТІ ВАЛЕНСІЇ	 156
Валенсійські знаменитості. Наші топ-10	156
Ще топ-23 валенсійців / валенсійок	158
Художники за 600 років — Lladro	161
 ТРАДИЦІЇ ТА СВЯТА	 163
Традиції й свята	163
Феєрверки	163
Битва квітів	165
Alameda	165
Маври і християни	167
9 жовтня — річниця відвоювання Валенсії	168
Каталінетс і Ніколаветс	168

АРХІТЕКТУРА XVIII-XXI СТОЛІТЬ	169
Lo Rat Penat i Renaixença	169
Архітектура XVIII-XIX ст. Розмаїття стилів.....	169
Модернізм	171
Навколо Аюнтам'єнто	172
XX століття. Арт-деко.....	175
Більш сухе XX ст. Раціоналізм	175
Валенсійський стиль. Meninfotisme.....	178

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА:

ТРАНСПОРТ. КУЛІНАРІЯ. СПОРТ	179
Переміщення і транспорт	179
Ресторани і кулінарія	182
Напої і вина.....	185
Спорт. Велосипед. Прогулянки.....	187
ТОП Валенсії — VALENCIA BONITA.....	188
Центр – чотири площі.....	188
Турія і САС.....	189
Різні пляжі	189

ТОП ВАЛЕНСІЇ – VALENCIA BONITA	190
ГОЛОВНІ МАПИ І СПИСКИ ЦІКАВИХ МІСЦЬ	191
ПЛАН-МАПА СТАРОГО МІСТА - DG / digo	191
ТРИ ПОЯСИ СТІН НАВКОЛО ВАЛЕНСІЇ	199
ПЛАН-МАПА ВСЬОГО МІСТА	
ВІД МЕРІЇ ВАЛЕНСІЇ – DV / DiVa	200
ЗМІСТ	204